

Marek Juszczyk

WSPARCIE
DZIAŁAŃ
PRZEZ
PAŃSTWO
GOSPODARZA

Podstawowe
problemy
teorii

56690

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

Marek JUSZCZYK

WSPARCIE DZIAŁAŃ PRZEZ PAŃSTWO GOSPODARZA

Podstawowe problemy teorii

Warszawa 2003

Recenzent: **dr hab. Janusz Placzek**

Redaktor: Jerzy Wajs

Redaktor techniczny: Beata Klarowska

Projekt okładki: Marek Juszczyk

Opracowanie graficzne okładki: Dariusz Łysio

Korekta: Renata Czerwińska

ISBN 83-89423-15-4

Sygn. AON 5550/03

Skład, druk i oprawa: Akademia Obrony Narodowej – Wydział Wydawniczy
00-910 Warszawa, al. gen. A. Chruściela 103, tel. 6814055, tel./faks 6813752
Zam. nr 670/2003

Spis treści

WSTĘP	5
--------------------	---

1. OGÓLNA IDENTYFIKACJA PROBLEMATYKI WSPARCIA DZIAŁAŃ PRZEZ PAŃSTWO GOSPODARZA (HNS)

1.1. Wprowadzenie do HNS	7
1.1.1. Cel wsparcia działań przez państwo gospodarza	8
1.1.2. Podstawowe pojęcia i definicje związane z HNS	9
1.1.3. Ogólne zasady HNS	11
1.2. Uregulowania prawne i pozaprawne dotyczące planowania i realizacji HNS	14
1.2.1. Polityka państwa w zakresie wsparcia działań przez państwo gospodarza	14
1.2.2. Geneza HNS	18
1.2.3. Publikacje sojusznicze odnoszące się do problematyki HNS	21
1.3. Funkcjonowanie sojuszniczej koncepcji HNS	23
1.3.1. Ogólne wytyczne do funkcjonowania w zakresie wsparcia działań przez państwo gospodarza	23
1.3.2. Obowiązki wynikające z procesu wsparcia działań przez państwo gospodarza	24
1.3.3. Realizacja HNS	29

2. PROCES PLANOWANIA HNS

2.1. Teoretyczne aspekty procesu planowania i realizacji HNS	35
2.2. Etapy planowania HNS	37
2.2.1. Przedstawienie wniosku o zabezpieczenie HNS oraz wypracowanie porozumienia ogólnego	38
2.2.2. Opracowanie wstępnego zestawienia potrzeb	40
2.2.3. Wypracowania uzgodnień technicznych w sprawie zabezpieczenia HNS	42
2.2.4. Opracowanie szczegółowego zestawienia potrzeb	46
2.2.5. Wypracowanie wspólnych uzgodnień wdrożeniowych	48
2.3. Koordynowanie procesu planowania w zakresie HNS	50

3. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE SIŁ ZBROJNYCH NATO W ASPEKCIE HNS

3.1. Założenia ogólne zabezpieczenia logistycznego sił zbrojnych NATO	51
3.2. System zaopatrywania wojsk NATO w aspekcie HNS.....	60
3.3. Warunki, potrzeby, możliwości i wymogi przygotowania oraz wykorzystania infrastruktury obronnej do realizacji HNS	70
3.4. HNS jako element przygotowań i działania układu pozamilitarnego.....	75
3.5. Administracja rządowa i samorządowa w procesie wsparcia działań przez państwo gospodarza.....	79
3.6. Współpraca cywilno-wojskowa (CIMIC)	83

ZAKOŃCZENIE.....	87
-------------------------	-----------

Bibliografia.....	91
Wykaz schematów	98
Załączniki	99

WSTĘP

Truizmem byłoby przekonywanie kogokolwiek o dużej roli wsparcia przez państwo gospodarza (host nation support – HNS) w ogóle, a w odniesieniu do wojska w szczególności. Nie sposób wyobrazić sobie współczesnej armii bez dobrze zorganizowanej i wyposażonej logistyki, a więc armii pozbawionej w zasadzie możliwości szybkiego przemieszczania się, armię bez sprawnego systemu zaopatrywania. Na wstępie należy zauważyć, że mimo oczywistego znaczenia HNS dla operacji narodowych i wielonarodowych, mimo systematycznie wzrastającej roli zaopatrywania logistycznego, nie ma w naszej literaturze fachowej dogłębnych analiz poświęconych tej problematyce. Aspekty dotyczące logistycznego wsparcia były dotychczas obiektem dociekań pracowników naukowo-dydaktycznych Akademii Obrony Narodowej, m.in.: M. Chojnackiego, W. Drączyka, Z. Kurasińskiego, E. Nowaka oraz H. Szafrana.

Wybór tematu opracowania został podyktowany faktem występowania w teorii niewystarczająco pogłębionych rozważań w tej dziedzinie. Niniejsza praca stanowi szersze ujęcie problematyki wsparcia działań przez państwo gospodarza, która wydaje się niezbędna do właściwego zrozumienia zadań i roli, jakie ma do spełnienia państwo gospodarz w procesie HNS.

Głównym celem pracy jest przedstawienie teoretycznej wykładni problematyki zabezpieczenia logistycznego sił zbrojnych RP w zakresie wsparcia działań przez państwo gospodarza. Ma ona wskazać na prawidłowości wprowadzenia do HNS elementów zabezpieczenia logistycznego. Aby to zadanie zrealizować, skupiłem się na sprecyzowaniu dociekań w trzech rozdziałach.

W rozdziale pierwszym scharakteryzowałem język problemu oraz przedstawiłem genezę, istotę oraz sposoby realizacji HNS. Jest on prezentacją teoretycznych aspektów dotyczących wsparcia działań wojsk sojuszniczych przez państwo gospodarza.

Drugi rozdział poświęciłem poszczególnym etapom planowania HNS oraz procesom jej koordynacji. Skupiłem się w nim na teorii planowania tego procesu, omówiłem obowiązujące etapy planowania wsparcia działań przez państwo gospodarza i przedstawiłem niezbędne elementy związane z koordynacją tych procesów.

W rozdziale trzecim odniosłem się do kwestii dotyczącej komponentów wsparcia logistycznego. Szczególną uwagę w tym zakresie poświęciłem problematyce wsparcia przez państwo gospodarza, a także zagadnieniom dotyczącym obszarów działań realizowanych przez wojskowe i cywilne siły państwa goszczącego. Zaprezentowałem zasady i założenia zabezpieczenia logistycznego na podstawie obowiązującej w Sojuszu terminologii logistycznej i scharakteryzowałem zagadnienia dotyczące zabezpieczenia logistycznego w kontekście wsparcia działań przez państwo gospodarza.

Badania w pracy oparłem na analizie literatury odnoszącej się do doświadczeń polskich, a także innych państw członkowskich NATO z zakresu organizacji i funkcjonowania HNS. Podstawową literaturę przedmiotu stanowiły: opracowania zwarte, artykuły, akty prawne, dokumenty i stanagi odnoszące się do problematyki HNS, pochodzące z różnych źródeł, m.in.: Sztabu Generalnego WP, ministerstw, administracji rządowej i samorządowej, Internetu oraz fachowych periodyków.

Głównym źródłem wiedzy w tej dziedzinie były materiały z sympozjów i szkoleń organizowanych przez okręgi wojskowe i wojewódzkie sztaby wojskowe. Szczególnie wartościowym doświadczeniem w zakresie HNS były wielonarodowe ćwiczenia dowódczo-sztabowe, a także seminaria, konferencje i gry decyzyjne prowadzone w Akademii Obrony Narodowej.

Przedmiotem badań jest wsparcie działań przez państwo gospodarza, natomiast podmiotem badań – kierownictwo państwa, a także instytucje i organizacje odpowiedzialne za realizację zadań HNS na terytorium Polski. Ze względu na złożoność badanej materii zarówno pod względem analitycznym, jak i metodologicznym, przedstawione dociekania należy traktować jako ogólny zarys problemu i przyczynek do podjęcia głębszych badań w przyszłości.

Praca może być przydatna dla osób profesjonalnie zajmujących się problematyką HNS w naszym kraju, jak również do celów dydaktycznych.

1. OGÓLNA IDENTYFIKACJA PROBLEMATYKI WSPARCIA DZIAŁAŃ PRZEZ PAŃSTWO GOSPODARZA (HNS)

1.1. Wprowadzenie do HNS

Zadania związane z przyjęciem i wsparciem wojsk NATO na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, niosą dla nas nowe wyzwania związane z zabezpieczeniem ich pobytu. Celowe zatem wydaje się zapoznanie z zasadami i założeniami działalności państwa w procesie wsparcia wojsk sojusznich na terenie naszego kraju.

Wsparcie przez państwo gospodarza¹ ma kluczowy wpływ na zdolność działania wszystkich rodzajów sił zbrojnych i wojsk. Dwu- i wielostronne porozumienia, które uwzględniają wymagania operacyjne NATO, przyczyniają się do ochrony sił oraz zapewniają potrzebne wsparcie logistyczne i infrastrukturę do ich przyjęcia, przesunięć i użycia².

Mechanizm funkcjonowania NATO opiera się na współpracy krajów członkowskich w sferze jednolitej polityki obronnej³. Wyniki analiz porównawczych nowych założeń logistycznych naszych sił zbrojnych oraz logistyki NATO wskazują wyraźnie na niedopasowanie struktur organizacyjnych logistyki do obecnych (i przyszłych) wymagań Sojuszu⁴. Aby uczestniczyć w organizowaniu, a następnie realizacji wsparcia przez państwo gospodarza, należy poznać podstawy teoretyczne tego procesu, stosowne procedury oraz rozwiązania przyjęte przez inne państwa, bardziej doświadczone w tym zakresie⁵.

¹ Zob. AAP-6: *Słownik terminów i definicji NATO* [dalej cyt.: AAP-6], MON, Biuro Wojskowej Służby Normalizacyjnej, Warszawa 2001, s. 154.

² Zob. *NATO Vademecum*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 1999, s. 175.

³ Zob. <http://www.bbn.gov.pl/pl/nato/dorobek.html>.

⁴ Zob. W. Drażczyk, *Logistyka sił powietrznych w modelu logistyki środowiskowej sił zbrojnych RP*, „Przegląd Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej” 2002, nr 10, s. 50.

⁵ Szerzej na ten temat zob. *Zbiór materiałów z warsztatów roboczych nt. „Wsparcie państwa gospodarza” przeprowadzonych z udziałem ekspertów Królewskich Sił Zbrojnych Holandii*, Gdynia 27–29 września 2000 r., MON, Generalny Zarząd Logistyki SG WP, [b.m.] 2000.

1.1.1. Cel wsparcia działań przez państwo gospodarza

Sojusz NATO jest organizacją międzynarodową, w której państwa członkowskie zachowują swoją suwerenność⁶, a do realizacji celów i przedsięwzięć wykorzystują przede wszystkim konsultacje, uzgodnienia, a także prawno-międzynarodowe umowy i porozumienia. Chcąc być efektywnym członkiem Sojuszu, Polska musi nadal zachować nie tylko odpowiednią aktywność polityczną na arenie międzynarodowej, lecz także podnosić poziom przygotowania i sprawności militarnej⁷. Obydwa te czynniki niosą ze sobą wiele przewidywalnych i hipotetycznych skutków zarówno w sferze zewnętrznej, jak i wewnętrznej⁸.

Celem wsparcia działań przez państwo gospodarza (HNS) jest zapewnienie dowódcy NATO oraz państwom wysyłającym swoje siły zaopatrzenia w formie materiałowej, instalacji i urządzeń oraz usług, włącznie z zapewnieniem bezpieczeństwa rejonu i wsparcia administracyjnego⁹. Podczas sytuacji militarnych na terytorium Polski, w których będą uczestniczyć inne siły Sojuszu, HNS będzie obejmował bardzo zróżnicowany zakres zadań w ramach pozamilitarnego wsparcia przemieszczania, pobytu i działania wojsk sojuszniczych na naszym terytorium. **Zadania te będą realizowane w ramach wsparcia przez państwo gospodarza.** Jest to sfera działania w dziedzinie wsparcia logistycznego w sytuacjach mogących wystąpić na terenie naszego kraju. W razie zagrożenia bezpieczeństwa jakiegokolwiek państwa należącego do NATO, przewiduje się wojskową obecność sił Sojuszu na obszarze kryzysu¹⁰. Osiągnięcie przez nasz kraj zdolności do realizacji funkcji

⁶ Szerzej na temat suwerenności zob. *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, pod kier. J. Pawłowskiego, AON, Warszawa 2002, s. 140.

⁷ Por. *Międzynarodowe i wewnętrzne aspekty członkostwa Polski w NATO*, pod red. W. Fehlera i J. Tymanowskiego, Wydawnictwo A. Marszałek, Toruń 1999, s. 5.

⁸ Obejmuje ona m.in. kwestie proceduralne podejmowania decyzji, reakcje na sytuacje zagrożenia, politykę nuklearną, usytuowania prawne struktur NATO i ustanowionych przez NATO wojskowych międzynarodowych kwater (dowództw) wojskowych, status stałych przedstawicielstw i przedstawicieli państw NATO i tzw. państw trzecich, współpracę w zakresie infrastruktury, standaryzacji uzbrojenia, systemów łączności, wymiany informacji, obrony powietrznej, cywilnego planowania w sytuacjach kryzysowych, cywilnej i wojskowej koordynacji zarządzania ruchem lotniczym, współpracy w dziedzinie ochrony środowiska naturalnego.

⁹ Zob. AJP-4.5: *Allied Joint Host Nation Support Doctrine and Procedures* [dalej cyt.: AJP-4.5] final draft, Brussels 2002, May 26 (*Sojusznicza doktryna i procedury połączonego wsparcia przez państwo gospodarza*).

¹⁰ Szerzej na ten temat zob. B. Balcerowicz, *Sojusz a obrona narodowa*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 1999, s. 170.

i zadań państwa gospodarza, będzie stanowić o wiarygodności Polski jako sprawnego uczestnika NATO. Warunkiem koniecznym do osiągnięcia pełnej interoperacyjności sojuszniczej, jest m.in. poznanie i wdrożenie sojuszniczej doktryny HNS – jej założeń, zasad i procedur tworzących system wiedzy normatywnej i wdrożeniowej.

1.1.2. Podstawowe pojęcia i definicje związane z HNS

Istotnym warunkiem skutecznego funkcjonowania całego systemu obronności państwa jest ścisła współpraca cywilno-wojskowa obejmująca zarówno współdziałanie struktur pozamilitarnych (cywilnych) z wojskami własnymi, jak i sojuszniczymi operującymi na terytorium kraju¹¹. Jednym z podstawowych elementów tej współpracy jest realizacja świadczeń cywilnej pomocy w ramach wsparcia przez państwo gospodarza dla sił sojuszniczych i organizacji NATO, które są rozmieszczone na terytorium kraju lub są w trakcie przemieszczania się przez nie¹².

Do wyjaśnienia i zidentyfikowania wsparcia działań przez państwo gospodarza, niezbędne są definicje podstawowych pojęć związanych z tym tematem:

– **wsparcie przez państwo gospodarza** (host nation support – HNS¹³) to: „*Cywilna i wojskowa pomoc, świadczona w czasie pokoju, w sytuacjach kryzysowych i podczas konfliktów, przez państwo, na którego terytorium przemieszczają się (także w tranzycie) lub są rozmieszczone i działają siły i organizacje NATO*”¹⁴. Podstawą takiej pomocy są zapisy wynikające z bilateralnych i wielostronnych umów i porozumień zawartych między: NATO a państwem gospodarzem lub podmiotami gospodarczymi; NATO a państwem gospodarzem czy państwami gospodarzami. Natomiast HNS – zgodnie z definicją zamieszczoną w MC 334/1 – *jest cywilną i wojskową pomocą udzielaną przez państwo gospodarza w czasie pokoju, stanów wyjątkowych, kryzysu lub*

¹¹ Zob. Aneks B do AJP 4.x [w:] *Zbiór materiałów...* op. cit., s. 119.

¹² *Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej* (przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 4 stycznia 2000 roku), pkt 4.7.

¹³ HNS (host nation support), zob. AAP-6, op. cit.

¹⁴ H. Szafran, *Wsparcie pobytu i działań wojsk sojuszniczych na terytorium Polski (Host Nation Support)*, AON, Warszawa 2000, s. 9.

*konfliktu siłom i organizacjom sojusznicyzm rozmieszczanym i działającym na jego terytorium lub przemieszczającym się przez nie. Uzgodnienia dokonane pomiędzy stosownymi władzami państwa gospodarza i państwa wysyłającego oraz (lub) NATO, stanowią podstawę takiej pomocy*¹⁵;

– **państwo gospodarz** (host nation – HN¹⁶) to: „państwo, które przyjmuje wojska i (lub) zaopatrzenie wojsk sojusznicyzm oraz instytucje, rozmieszczone na terytorium państwa gospodarza, prowadzące działania na nim lub przemieszczające się przez nie”¹⁷;

– **państwo wysyłające** (sending nation – SN¹⁸) to: „państwo wydzielające swoje wojska, zaopatrzenie i (lub) narodowe komponenty sił wielonarodowych i zgłaszające potrzebę uzyskania wsparcia logistycznego oraz innego, podczas przemieszczania się przez terytorium państwa gospodarza lub prowadzenia działań na tym terytorium”¹⁹.

HNS przewiduje dostarczenie przybywającym wojskom wsparcia w postaci materiałów, usług i realizacji różnego rodzaju przedsięwzięć ułatwiających im działania – w zakresie ustalonym obowiązującymi porozumieniami i wynegocjowanym.

Powyższe definicje nie wymagają komentarza, natomiast HNS to nie tylko zabezpieczenie przyjmowanych wojsk, lecz również udzielanie im pomocy, która ma charakter nie tylko wojskowy, ale i cywilny oraz jest udzielana na podstawie porozumień zawieranych pomiędzy rządami zainteresowanych państw²⁰.

Przedstawiony pogląd i definicje wskazują, że w praktyce pojęcie wsparcia przez państwo gospodarza uważa się za kategorię logistyczną.

¹⁵ MC 334/1: *NATO Principles and Policies for Host Nation Support (HNS)* [dalej cyt.: MC 334/1] Brussels 2000 (*Kierunki i zasady wsparcia przez państwo gospodarza w NATO*).

¹⁶ HN (host nation) – państwo gospodarz, zob. *NATO Logistics Handbook*, <http://www.nato.int/docu/logien/logist97.htm>.

¹⁷ MC 334/1, op. cit.

¹⁸ SN (sending nation) – państwo wysyłające, zob. *AJP-4.5*, op. cit.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Por. M. Chojnacki, M. Fornal, *Procedury przygotowania i realizacji wsparcia przez państwo gospodarza*, AON, Warszawa 2002, s. 11.

1.1.3. Ogólne zasady HNS

Polityka Sojuszu w zakresie wsparcia przez państwo gospodarza opiera się na ośmiu przewodnich zasadach, wypracowanych na podstawie doświadczeń uzyskanych z faktycznych działań i ćwiczeń obejmujących scenariusze w ramach art. 5²¹ i poza nim. Uwzględnienie tych zasad w planowaniu HNS niegwarantuje samo w sobie powodzenia, ale stanowi trwałą podstawę konstruktywnego zabezpieczenia planu HNS. **Większość zasad, bo aż siedem, nawiązuje do ogólnych zasad logistycznych, a mianowicie**²²:

1. **Odpowiedzialność** (responsibility). Ponośzona jest wspólnie – zarówno przez poszczególne państwa, jak i władze NATO;

2. **Zabezpieczenie** (provision). Pozyskiwanie zasobów logistycznych mówi o tym, że HNS jest zasadniczym sposobem uzupełniania sił i środków zabezpieczenia dla wydzielanych wojsk, państwa gospodarze będą udzielały wsparcia w możliwie największym zakresie, zgodnie z własnymi przepisami prawa, priorytetami i aktualnymi możliwościami;

3. **Uprawnienia** (authority). Zasada kompetencyjności wskazuje, że dowódca określonego szczebla organizacyjnego wojsk NATO musi posiadać odpowiednie kompetencje (uprawnienia) do wykorzystywania narodowych zasobów logistycznych niezbędnych do prowadzenia przez podległe mu (podporządkowane na okres działań) wojska i utrzymywania ich zdolności bojowej. Wymóg ten odnosi się również do innych dowódców (spoza systemu dowodzenia NATO) dowodzących jednostkami wchodzącymi w skład wielonarodowych sił NATO. Zgodnie z tą zasadą dowódca NATO²³ ma prawo do:

²¹ Artykuł 5. Traktatu Północnoatlantyckiego, Waszyngton, 4 kwietnia 1949 r. „Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną lub więcej z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uznana za napaść przeciwko nim wszystkim i dlatego zgadzają się, że jeżeli taka zbrojna napaść nastąpi, to każda z nich, w ramach wykonywania prawa do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, uznanego na mocy artykułu 51 Karty Narodów Zjednoczonych, udzieli pomocy Stronie lub Stronom napadniętym, podejmując niezwłocznie, samodzielnie jak i w porozumieniu z innymi Stronami, działania, jakie uzna za konieczne, łącznie z użyciem siły zbrojnej, w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego”, <http://www.bbn.gov.pl/pl/nato/traktat.html>; zob. także *Bezpieczeństwo zewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej*, pod red. T. Jemioły i K. Malaka, AON, Warszawa 2002, zał. 13, s. 281.

²² Zob. *AJP-4.5*, op. cit.

²³ Dowódca NATO (NATO commander) – wojskowy dowódca w systemie dowodzenia NATO, zob. *ibidem*.

a) koordynowania i ustalania priorytetów w zakresie HNS,
b) określania wymogów w zakresie HNS w imieniu jednostki wojskowej o wysokim stopniu umiędzynarodowienia,

c) negocjowania (MOU²⁴) z państwem gospodarzem w imieniu państw uczestniczących w operacji. Kompetencje te nie ograniczają praw państw wysyłających i państw gospodarzy do negocjowania i zawierania dwustronnych porozumień co do HNS;

4. **Współpraca** (cooperation). Współdziałanie realizowane między państwem gospodarzem, państwami wysyłającymi a władzami NATO, pozwala wyeliminować niepotrzebne współzawodnictwo o pozyskanie zasobów;

5. **Koordynacja** (coordination). Koordynowanie w zakresie planowania i realizacji HNS między władzami poszczególnych państw i NATO, ma zasadnicze znaczenie ze względu na efektywność i sprawność działań oraz unikanie, wyżej wspomnianego, zbędnego współzawodnictwa o zasoby; powinno być ono prowadzone na odpowiednich poziomach i w miarę potrzeb obejmować państwa spoza Sojuszu, ONZ, UZE, OBWE oraz organizacje pozarządowe;

6) **Ekonomika** (economy). Ekonomiczność oznacza takie przygotowanie i realizację HNS, które zapewnią nie tylko najbardziej odpowiednio i skutecznie, ale również proporcjonalnie tanio, wykorzystując dostępne zasoby zgodnie z ideą: ilość, jakość, miejsce, czas oraz lepiej, szybciej, taniej;

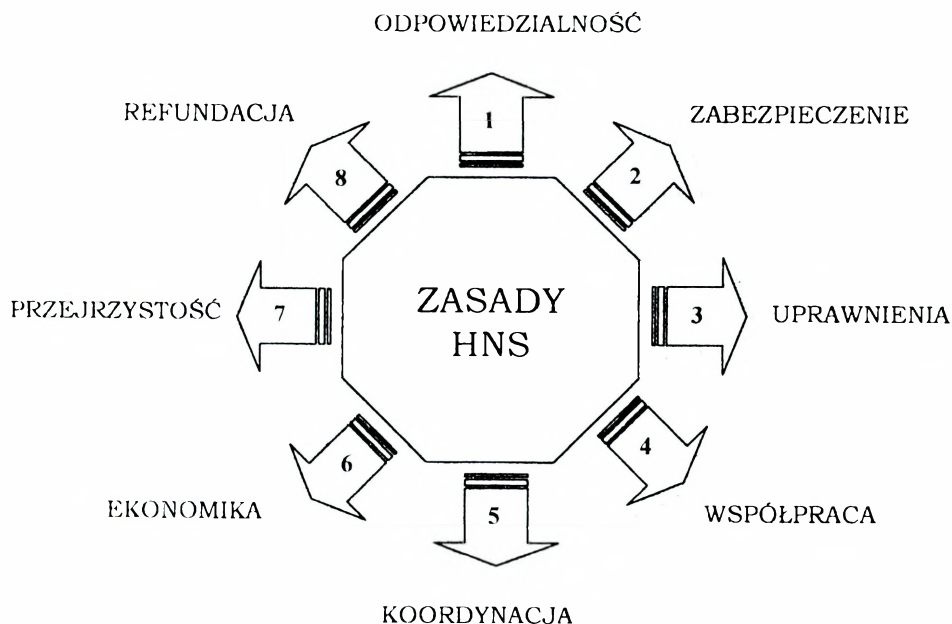
²⁴ MOU (memorandum of understanding) – porozumienie ogólne. Termin ten w kontekście HNS oznacza pisemny dokument nadrzędnie spinający dwu lub wielostronne uzgodnienia, który wyraża zamiar lub zobowiązania w zakresie wsparcia sojuszniczych sił zbrojnych i innych organizacji. Zwykle jest podpisywane pomiędzy dowództwami strategicznymi oraz SN a HN. Zapewnia ono wzajemnie uzgodnione podstawy wojskowo-polityczne do wypracowania podporządkowanych mu dokumentów wdrożeniowych. Jest podstawowym dokumentem w procesie planowania HNS. MOU potwierdza potrzebę formalnego ustanowienia nadrzędnych zasad obejmujących zabezpieczenie HNS pomiędzy dowództwami strategicznymi (SCs), państwami wysyłającymi (SNs) i państwem gospodarzem (HN) oraz daje upoważnienie do dalszych prac. Z punktu widzenia sprawności i oszczędności wysiłku, MOU będzie zwykle negocjowane przez jedno lub dwa – w zależności od sytuacji – dowództwa strategiczne oraz ministerstwo obrony państwa gospodarza. Jednakże, zgodnie z MC334/1, dla operacji, w których państwa wysyłające są sprecyzowane, a dowódca NATO nie dysponuje ich upoważnieniem do negocjowania MOU, powinien on uzyskać takie upoważnienie od państwa wysyłającego do negocjowania MOU w jego imieniu. Powinno to nastąpić zanim się rozpoczną szczegółowe negocjacje z państwem gospodarzem. Pomimo że w negocjacje mogą być włączone obydwa dowództwa strategiczne, to tylko jedno z nich będzie wyznaczone jako wiodące, zob. MC 334/1, op. cit.

7) **Przejrzystość** (visibility). Jasność sytuacji dotyczy potrzeby posiadania przez właściwych dowódców Sojuszu oraz państwa wysyłające dostępu do informacji w zakresie stanu oraz poziomu przygotowania i realizacji wsparcia przez państwo gospodarza wojsk oraz instytucji sojuszniczych;

8) **Refundacja** (reimbursement). Zwrot kosztów narodowych ponoszonych przez poszczególne państwa, jak też wspólnych, powinien być uzgadniany między państwem gospodarzem i państwami wysyłającymi oraz – w stosownych przypadkach – z władzami NATO. Ewentualne sporne kwestie w zakresie zwrotu kosztów są rozwiązywane przez władze Sojuszu.

Schemat 1.

Zasady dotyczące wsparcia działań przez państwo gospodarza

Źródło: AJP-4.5: *Allied Joint Host Nation Support Doctrine and Procedures*, Brussels 2000.

Zakłada się, że procedury i terminologia stosowane w tej dziedzinie mogą się różnić w poszczególnych państwach NATO.

1.2. Uregulowania prawne i pozaprawne dotyczące planowania i realizacji HNS

Proces planowania i przygotowania HNS w NATO jest obecnie wysoce sformalizowany. Reguluje go szereg dokumentów, z których część, stosunkowo niedawno zastąpiła obowiązujące wcześniej. Dla teorii i praktyki HNS ważne jest zrozumienie intencji dokumentów normujących proces planowania i realizacji wsparcia oraz upowszechnienie (wdrożenie) zawartych w nich procedur. Równie istotne jest respektowanie rangi (hierarchii) tych dokumentów.

Po przystąpieniu do Sojuszu Północnoatlantyckiego nasze państwo (w tym także jego siły zbrojne) stanęło w obliczu realizacji wymagań, jakie powinno spełnić w związku z pełnieniem w czasie pokoju, kryzysu i konfliktu zbrojnego roli państwa gospodarza (państwa goszczącego).

Uzgodnienia HNS (HNSAs)²⁵ są wzajemnie ustalonymi oświadczeniami dotyczącymi zasad i procedur HNS. W związku z faktem, że porozumienia te nie są same w sobie prawnie wiążące, aby można się na nich oprzeć muszą odpowiadać krajowemu prawu i doświadczeniu państwa gospodarza, państwa wysyłającego oraz zasadom postępowania w NATO.

1.2.1. Polityka państwa w zakresie wsparcia działań przez państwo gospodarza

Obrona ojczyzny jest obowiązkiem wszystkich obywateli Rzeczypospolitej Polskiej. Umacnianie obronności RP²⁶, przygotowanie ludności i mienia narodowego na wypadek wojny oraz wykonanie innych zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony, należy do wszystkich organów władzy i admi-

²⁵ HNSAs (HN support arrangements) – uzgodnienia w zakresie HNS. Dokumenty wyszczególniające zakres wsparcia oraz uzgodnienia polityczne, prawne i / lub finansowe, dokonane przez władze narodowe i NATO, które są niezbędne do zabezpieczenia HNS na potrzeby operacji i ćwiczeń prowadzonych przez NATO. Dokumenty te mogą obejmować (ale nie tylko) porozumienia ogólne (MOU) i z nimi związane dokumenty niższej rangi, jak uzgodnienia techniczne oraz wdrożeniowe, zob. MC 334 I, op. cit.

²⁶ „Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej służą ochronie niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic”, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*. Tekst uchwalony w dniu 21 kwietnia 1997 roku przez Zgromadzenie Narodowe, art. 26, DzU 1997, nr 78, poz. 483.

nistracji państwowej, innych organów i instytucji państwowych, organów samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych i innych jednostek organizacyjnych, organizacji społecznych, a także każdego obywatela.

Na jurysdykcyjną bazę Sojuszu Północnoatlantyckiego składają się **umowy międzysojusznicze regulujące najważniejsze dziedziny współpracy państw członkowskich NATO w zakresie jednolitej polityki obronnej (ATOMAL – NATO marking for US atomic information)**²⁷.

Depozytariuszem wszystkich umów składających się na dorobek prawny NATO jest rząd Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Są one zdeponowane w archiwach Departamentu Stanu. Wymienione dokumenty stanowią główną ośnowę prawną NATO, co nie oznacza jednak, że poza nimi nieist-

²⁷ Umowy międzysojusznicze regulujące najważniejsze dziedziny współpracy państw członkowskich NATO:

Umowa między Państwami-Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotycząca statusu ich sił zbrojnych (Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty Regarding the Status of Their Forces – NATO SOFA), sporządzona w Londynie dnia 19 czerwca 1951 r., DzU 1997, nr 6, poz. 30. W kontekście tej umowy należy dodać, że Polska podpisała (3 listopada 1995 r.) *Umowę między Państwami-Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego a innymi państwami uczestniczącymi w Partnerstwie dla Pokoju, dotyczącą statusu ich sił zbrojnych (Atlantic Treaty and other Parties Participating in the Partnership for Peace, Regarding the Status of their Forces and its Additional Protocol, Brussels – PdP SOFA)*, sporządzoną w Brukseli dnia 19 czerwca 1995 r., DzU 1998, nr 97, poz. 605;

Protokół dotyczący statusu międzynarodowych dowództw wojskowych ustanowionych na podstawie Traktatu Północnoatlantyckiego (Protocol on the International Military Headquarters set up Pursuant to the North Atlantic Treaty), sporządzony w Paryżu dnia 28 sierpnia 1952 r. (tzw. protokół paryski);

Umowa dotycząca statusu Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, przedstawicieli narodowych i personelu międzynarodowego (Agreement on the Status of the North Atlantic Treaty Organization, National Representatives and International Staff), sporządzona w Ottawie dnia 20 września 1951 r. (tzw. porozumienie ottawskie);

Ustawa z dnia 18 marca 1999 roku o ratyfikacji umowy dotyczącej statusu Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, przedstawicieli narodowych i personelu międzynarodowego, sporządzonej w Ottawie dnia 20 września 1951 r., DzU 1999, nr 32, poz. 304;

Umowa w sprawie statusu przedstawicielstw i przedstawicieli państw trzecich przy Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (Agreement on the Status of Missions and Representatives of Third States to the NATO), sporządzona w Brukseli dnia 14 września 1994 r. (tzw. porozumienie brukselskie);

Umowa między Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego o ochronie informacji (Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty for the Security of Information), sporządzona w Brukseli dnia 6 marca 1997 r.;

Umowa o wzajemnej ochronie tajemnicy wynalazków dotyczących obronności, w przypadku których zostały złożone wnioski o udzielenie patentów (Agreement for the Mutual Safeguarding of Secrecy of Inventions Relating to Defence and for which Applications for Patents have been Made), sporządzona w Paryżu dnia 21 września 1960 r.

nieją inne dokumenty o charakterze prawnym, odnoszące się do zagadnień szczegółowych. W ramach współpracy militarnej między państwami członkowskimi NATO, są stosowane m.in. porozumienia dotyczące określonych zagadnień kodyfikacyjnych i standaryzacyjnych. Umowy te mają charakter uszczegóławiający i uzupełniający w stosunku do Traktatu Północnoatlantyckiego, który został zawarty 4 kwietnia 1949 r. w Waszyngtonie i wszedł w życie 24 sierpnia 1949 r.

Do prawnego dorobku NATO należą także dwa porozumienia o charakterze niejawnym (dokumenty, których stroną są sygnatariusze ATOMAL).

Obecnie obowiązującym dokumentem normatywnym w zakresie obronności kraju jest Ustawa z dnia 21 listopada 1967 roku *o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej*²⁸. Na podstawie przyjętych przez parlament RP (sejm 18., a senat 30 marca 1999 r.) ustaw ratyfikacyjnych, Prezydent RP Aleksander Kwaśniewski podpisał akt przystąpienia Polski do umów tworzących tę multilateralną konstrukcję Sojuszu. Wykładnię i uszczegółowienie trybu postępowania wobec goszczących wojsk daje Ustawa z dnia 23 września 1999 roku *o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium*²⁹. Także i ona odwołuje się do stosowania zasad przyjętych wobec sił zbrojnych RP (np. w sprawach świadczeń zdrowotnych udzielanych przez publiczne zakłady opieki zdrowotnej, korzystania z dróg publicznych, przewozu materiałów niebezpiecznych oraz korzystania z linii i urządzeń telekomunikacyjnych, a także pasm częstotliwości)³⁰. Zgodnie z postanowieniem strategii obronności RP, przygotowania obronne składają się z planowania i programowania obronnego oraz bieżącego utrzymania i doskonalenia systemu obronności. **Koordynatorem przygotowań obronnych jest minister obrony narodowej**³¹. Wynika to głównie z ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej³². Szczegółowe zapisy dotyczące projektu założeń polityki obronnej, z programami rozwoju systemu obronnego oraz planami obrony państwa,

²⁸ DzU 1992, nr 4, poz. 16 (z późniejszymi zmianami).

²⁹ DzU 1999, nr 93, poz. 1063.

³⁰ W szczególności reguluje ona sprawy szkolenia na polskich poligonach, choć może mieć zastosowanie do realizacji zadań HNS.

³¹ Zob. *Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej* (przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 23 maja 2000 r.), s. 40.

³² Ustawa z dnia 14 grudnia 1955 roku *o urzędzie Ministra Obrony Narodowej*, DzU 1955, nr 5, poz. 56.

można znaleźć w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie szczegółowego zakresu działania ministra obrony narodowej³³. Z punktu widzenia potrzeb sił zbrojnych dotyczących pozyskiwania informacji o zasobach cywilnych (środki materiałowe, infrastruktura, usługi) dużą wagę ma bieżąca i systematyczna współpraca z wydziałami zarządzania kryzysowego, ochrony ludności i spraw obronnych urzędów wojewódzkich. Wydziały te, powstałe w wyniku reformy administracji publicznej, integrują wszystkie działania administracji wojewódzkiej w sferze bezpieczeństwa powszechnego i obronności.

Mając na względzie rangę i zakres zadań wynikających z roli HNS, wszelkie działania wykonywane przez członków Rady Ministrów w przedmiotowym zakresie nadzoruje premier. Z kolei, stosownie do ustaleń prezesa Rady Ministrów, **organem wykonawczym dotyczącym zadań HNS** w zakresie realizacji oraz współpracy międzyresortowej jest Departament Systemu Obronnego MON³⁴, a w siłach zbrojnych Generalny Zarząd Logistyki Sztabu Generalnego WP. W październiku 2001 roku, wdrożono w Ministerstwie Obrony Narodowej system do realizacji zadań wynikających z obowiązków państwa gospodarza oraz państwa wysyłającego, zwany systemem HNS. Koordynację i organizację zadań wynikających z HNS, w odniesieniu do całości spraw związanych z ich planowaniem i realizacją, powierzono szefowi Generalnego Zarządu Logistyki (P-4), z jednoczesnym pełnieniem funkcji pełnomocnika ministra obrony narodowej do spraw HNS (pełnomocnik ds. HNS), natomiast dyrektorowi Departamentu Systemu Obronnego – w odniesieniu do problematyki dotyczącej pozamilitarnej³⁵ części systemu obronności państwa, określonej przez pełnomocnika ds. HNS. Proces ich wdrożenia ma przygotować siły zbrojne RP do wypełniania zobowiązań wynikających z członkostwa w Sojuszu³⁶. Powyższe dokumenty tworzą jednak zaledwie zręby regulacji prawnych, niezbędnych do realizacji funkcji państwa gospodarza.

³³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 lipca 1996 roku w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Obrony Narodowej, DzU 1996, nr 94, poz. 426.

³⁴ Decyzja nr 260/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 października 2001 roku w sprawie wdrożenia w resorcie obrony narodowej koncepcji realizacji zadań wynikających z obowiązków państwa gospodarza oraz państwa wysyłającego (HNS), pkt 167.

³⁵ Multilateralny (wielostronny) – multilateralna umowa (umowa wielostronna zawarta pomiędzy więcej niż dwoma państwami), *Słownik języka polskiego*, pod red. W. Doroszewskiego, PWN, Warszawa 1997, s. 79.

³⁶ *Zobowiązania i interesy*, „Polska Zbrojna” 1999, nr 44, s. 4.

1.2.2. Geneza HNS

Jako niezbędny warunek do włączenia w struktury NATO, Polska „na pierwszy dzień członkostwa” przyjęła cztery cele bezpośrednio bądź pośrednio odnoszące się do zadań wynikających z obowiązku państwa gospodarza. Jednym z nich był cel oznaczony **TG 4123 „Wsparcie ze strony państwa gospodarza”**. Jego realizacja została podzielona na dwa etapy³⁷. Wymogiem pierwszego etapu było osiągnięcie, na pierwszy dzień członkostwa, gotowości do zapewnienia przez państwo gospodarza wsparcia dla przyjęcia sił sojusznicznych. Etap ten obejmował realizację następujących zadań: zidentyfikowanie możliwych do użycia lotnisk, portów morskich oraz bocznicy kolejowych do planowania przyjęcia wojsk i dalszego ich ruchu; ustanowienie zespołów łącznikowych z kompatybilnymi środkami łączności (zgodnie z porozumieniem standaryzacyjnym – Stanag 2101); zapewnienie map zgodnych ze standardami NATO; zapewnienie wsparcia logistycznego, w tym urządzeń logistycznych i medycznych; przyjęcie oznaczeń pojazdów i identyfikacji „swoj – obcy”, włącznie z informacją o umundurowaniu i stopniach wojskowych wojsk własnych; zapewnienie informacji dotyczącej ruchu wojsk i transportu, w tym klasyfikacji i oznakowania dróg oraz mostów; zidentyfikowanie, ponad własne potrzeby obronne, wszelkich stosownych urządzeń magazynowych na potrzeby techniczne, w tym zasobów cywilnych oraz zapewnienie wszelkich potrzebnych środków związanych z przeszkodami terenowymi, pokonywaniem przeszkód wodnych, punktami przepraw promowych i fortyfikacjami.

Zgodnie z danymi zawartymi w raporcie Zespołu KSORM do spraw Oceny Realizacji Zadań w Procesie Integracji RP z NATO, zadania pierwszego etapu realizacji celu TG 4123 zostały wykonane. W drugim etapie realizacji, tj. do końca 2000 r., główny wykonawca celu był zobligowany do zbudowania centralnej bazy danych, będącej podstawą określania możliwości logistycznych RP w zakresie realizacji zadań HNS. Byłaby ona wykorzystywana głównie podczas negocjowania porozumień międzynarodowych, w trakcie przygotowania i realizacji działań (operacji) niewynikających z artykułu 5. traktatu waszyngtońskiego oraz planowania zadań strategicznych typu contingency

³⁷ Zob. M. Chojnacki, M. Fornal, *Procedury przygotowania...* op. cit., s. 5.

planning³⁸. W ramach realizacji drugiego etapu tego celu prowadzono pozyskiwanie logistycznych danych pozaresortowych. Osiągnięcie celu TG 4123 wiązało się z realizacją trzynastu innych. Szczególnie dotyczyło to ciągłości zaopatrywania, narodowego wsparcia logistycznego sił reagowania, koordynacji ruchu wojsk, obsługi transportu, sprawozdawczości oraz informatyzacji procesów dowodzenia. Głównym zadaniem związanym z realizacją celu HNS była budowa scentralizowanej bazy danych o możliwościach HNS, a ponadto ustanowienie i wdrożenie stosownych rozwiązań prawnych, niezbędnych dla właściwego wykonywania przez RP obowiązków państwa gospodarza oraz powołanie oddzielnego, etatowego organu ds. HNS i wyposażenie go w uprawnienia do koordynacji współdziałania międzyresortowego.

Przyjęcie przez Polskę zobowiązania do realizacji zadań ogólnie określonych w **celu sił zbrojnych RP TG 4123** (HNS), a wynikających z obowiązków państwa gospodarza, jest elementem przygotowania państwa polskiego do wspólnej obrony (w układzie sojuszniczym) i wymaga spełnienia szeregu pilnych warunków, w których w istotnym zakresie partycypują także inne resorty, we współpracy z Ministerstwem Obrony Narodowej.

Z powyższego wynika, jak ważną dla Sojuszu jest problematyka wsparcia przez państwo gospodarza, ale także, jak olbrzymi wysiłek organizacyjny musi ponieść państwo, które chce to wsparcie przygotować. Uzgodnienia HNS (HNSAs) są wzajemnie uzgodnionymi oświadczeniami dotyczącymi zasad i procedur HNS. W związku z faktem, że porozumienia te nie są same w sobie prawnie wiążące, aby można się na nich opierać muszą odpowiadać krajowemu prawu i praktyce państwa gospodarza (HN), wysyłającego (SN) oraz zasadom postępowania w NATO. Z tych powodów doradztwo prawne jest niezbędne we wszystkich fazach negocjacji porozumień HNS.

Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 listopada 2000 roku w *sprawie szczegółowych warunków i trybu zakwaterowania wojsk obcych i ich personelu cywilnego, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*³⁹ zwyczajowo reguluje, we współczesnych stosunkach międzynarodowych, relacje między państwem gospodarzem i wysyłającym, w odniesieniu do stacjonowania i realizacji zadań przez siły zbrojne państwa wysyłającego

³⁸ CP (contingency plan) – plan wariantowy (na wypadek sytuacji kryzysowych / nadzwyczajnych), zob. *AJP-4.5*, op. cit.

³⁹ DzU 2000, nr 107, poz. 1137.

na terytorium państwa gospodarza. Istotne jest, aby personel logistyczny uczestniczył w procesie uzgodnień danego porozumienia SOFA⁴⁰, przypisanego określonej misji, albo też adekwatnego uzupełnienia do istniejących porozumień SOFA, które są niezbędne do wypełnienia misji. Zwykle porozumienia SOFA i HNS są negocjowane oddzielnie. W takich sytuacjach jest konieczne zapewnienie, aby SOFA lub dodatkowe porozumienie właściwie uwzględniały zagadnienia logistyki w aspekcie negocjowania specjalistycznych uzgodnień HNS. W innych wypadkach SOFA albo porozumienie dodatkowe będą na tyle rozszerzone, aby stanowiły jeden całościowy dokument zawierający szczegóły z obszarów specjalistycznych, takich jak łączność i logistyka. Jeśli zaistnieje taka sytuacja, kompetentny personel logistyki państwa gospodarza i wysyłającego oraz dowództw strategicznych musi być w pełni zaangażowany w proces pracy sztabowej nad porozumieniem SOFA⁴¹.

Porozumienia SOFA państw NATO i Partnerstwa dla Pokoju oraz dwustronne dodatkowe porozumienia regulują wiele spraw dotyczących HNS. Uzupełnienia do porozumień SOFA albo porozumienia HNS określają w sytuacjach, gdy okaże się to konieczne, postępowanie w odniesieniu do HNS oraz podczas realizacji innych zadań. Uzgodnienia w zakresie HNS będą zasadniczym elementem podwalin umożliwiających wypełnienie misji. Protokoły paryskie i towarzyszące im dalsze, dodatkowe protokoły do porozumienia SOFA (Kwatery Głównej), ustanawiają m.in. dwa główne dowództwa strategiczne oraz podległe dowództwa jako uprawnione jednostki prawa międzynarodowego i prawa krajowego państw ratyfikujących. Traktaty te są źródłem kompetencji prawnych, pozwalających dowództwom wojskowym NATO przyjmować zobowiązania, egzekwować prawa i osiągać korzyści. Poszerzają one też status SOFA personelu sił narodowych na siły międzynarodowe połączonych dowództw. W związku z faktem, że obiekty wielonarodowej logistyki, ustanowione przez NATO, są zwykle elementami lub przydzielonymi jednostkami wojskowych dowództw NATO, protokoły Kwatery Głównej są istotną podstawą właściwego i sprawnego funkcjonowania HNS.

⁴⁰ Porozumienie o statusie sił zbrojnych (SOFA) – porozumienie, na mocy którego państwa strony tego porozumienia określają z wyprzedzeniem prawa i obowiązki, przywileje, immunitet oraz instalacje, które siły zbrojne i ich członkowie mają do dyspozycji podczas pobytu na terytorium innego państwa strony porozumienia, zob. *MC 334/1*, op. cit.

⁴¹ Zob. *AJP-4.5*, op. cit.

1.2.3. Publikacje sojusznicze odnoszące się do problematyki HNS

Dokumentem najwyższej rangi, zawierającym definicje podstawowych pojęć oraz zasady i założenia wsparcia przez państwo gospodarza, pozostaje dokument **MC 334/1**. Obejmuje on zasady i politykę NATO dotyczącą problematyki wsparcia ze strony państwa gospodarza. Został zaakceptowany przez Komitet Wojskowy NATO w dniu 7 marca 1994 r. Dokument określa główne założenia i kierunki planowania oraz realizację HNS. Ustala jego cele i – ogólnie – zakres świadczeń oraz relacje HNS w zakresie współpracy cywilno-wojskowej. Ponadto identyfikuje role stron zaangażowanych w planowanie i realizację HNS państw wysyłających wojska, państwa gospodarza i dowódców NATO. Zawarte w dokumencie wytyczne wskazują na potrzebę elastycznego podejścia do procesu negocjowania umów, unikania (o ile to możliwe) wsparcia organizowanego doraźnie (ad hoc) oraz korelowania planowania HNS z planowaniem operacyjnym. Dokument cechuje duży stopień uogólnienia treści, dzięki czemu może obowiązywać przez dłuższy czas.

Proces przygotowania HNS nie wyglądał na zbyt skomplikowany, jednak nawet po wnikliwym przestudiowaniu publikacji ALP-12 pozostawało mnóstwo wątpliwości i pytań, głównie o to, jak wykonywać poszczególne czynności przygotowawcze. Nic dziwnego, wszak sojusznicze wskazówki do realizacji kolejnych etapów tego procesu zawarto w kilku wierszach i ograniczały się często do stwierdzenia, że jeżeli zachodzi potrzeba przeprowadzenia określonych czynności, może zostać powołany odpowiedni komitet lub komisja⁴². Dla kogoś, kto pierwszy raz miał do czynienia z tymi problemami, była to lektura bardzo trudna. Na pierwszy rzut oka zmiany te mają jedynie charakter kosmetyczny (proces przygotowania HNS w dalszym ciągu obejmuje 5 etapów), są one jednak znacznie większe. Jest to możliwe, m.in. dzięki pokaznie lepszemu poziomowi opracowania publikacji AJP-4.5, która zawiera jasny i szczegółowy opis tego procesu.

Publikacja AJP-4.5 opisuje procedury, obowiązki oraz czynności negocjacyjne wymagane do osiągnięcia uzgodnień HNS (HNSA) pomiędzy państwem gospodarzem, formacjami NATO i państwami wysyłającymi (SNs). HNSA będzie zawsze wypracowane w odniesieniu do funkcjonujących porozumień o statusie sił (SOFA) lub innych stosownych porozumień, umów

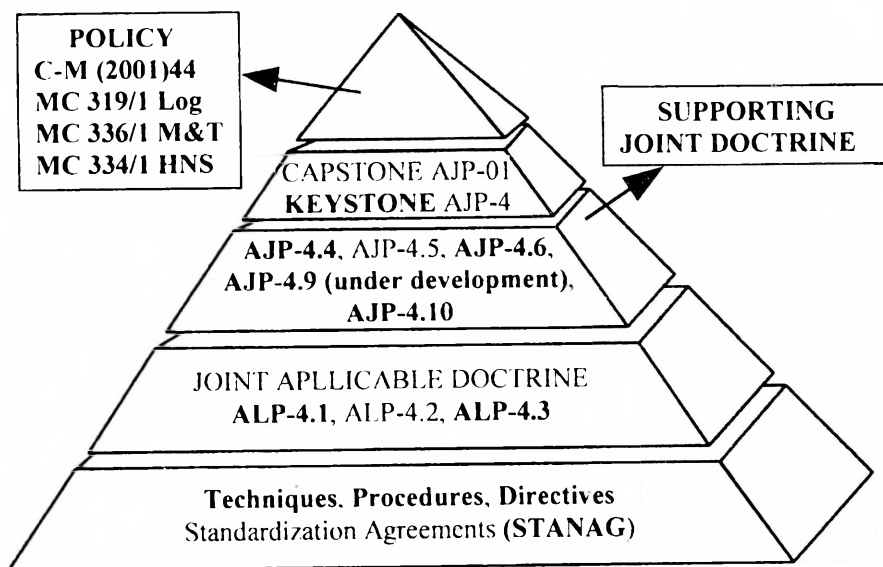
⁴² Zob. M. Chojnacki, M. Fornal, *Procedury przygotowania...* op. cit., s. 16.

(MOU), jeśli takowe istnieją. **Celem tej publikacji** jest określenie kierunków i wydanie wytycznych dla wszystkich państw członków NATO dotyczących doktryny i procedur planowania oraz wdrażania uzgodnień w zakresie wsparcia przez państwo gospodarza. Również do jej zadań należy podkreślenie potrzeby elastyczności w procesie planowania HNS w celu spełnienia odmiennych wymagań na potrzeby planowania kryzysowego, operacyjnego oraz do ćwiczeń. Ponadto publikacja ta poszerza zasady i sposoby postępowania określone w MC 334/1 w celu wyjaśnienia kluczowej roli dowódcy NATO w zakresie koordynacji oraz wypracowania uzgodnień obejmujących wsparcie przez państwo gospodarza (HNSA).

Specyficznym rozwinięciem AJP są zwykle **publikacje ALP**. Pochodną omówionych wyżej dokumentów i regulaminów narodowych są porozumienia standaryzacyjne, czyli **stanagi** (standardization agreements)⁴³. Szereg z nich się wiąże (dotyczy, normuje) z problematyką HNS (zob. schemat 2).

Schemat 2.

Hierarchia dokumentów NATO w zakresie logistycznego wsparcia

Źródło: ALP 4.2, p. 104.

⁴³ Zob. <http://www.bbn.gov.pl/pl/nato/dorobek.html>, s. 2.

1.3. Funkcjonowanie sojuszniczej koncepcji HNS

Analizując, nawet zupełnie pobieżnie, poszczególne możliwe scenariusze rozwoju sytuacji geopolitycznej oraz wynikające z nich rodzaje zagrożeń i warianty koalicyjnego użycia wojsk NATO, łatwo można dostrzec, że bardzo często wiążą się one z wydzieleniem i użyciem kontyngentów narodowych poszczególnych sojuszników, poza granicami wydzielających je państw. Zatem zarówno w działaniach wynikających z art. 5. traktatu waszyngtońskiego w ramach obrony koalicyjnej, w składzie sił wzmocnienia, jak i szczególnie w działaniach niewynikających z treści tego artykułu oraz podczas ćwiczeń sojuszniczych przygotowujących do prowadzenia wspólnych działań, poszczególni koalicjanci muszą posiadać dostęp do innych, niż wyłącznie narodowe, źródeł zasobów logistycznych dla wojsk wydzielonych przez siebie na obszar innego państwa. Przygotowanie HNS ma charakter dynamiczny. Przypomina, w pewnym stopniu, metodę równoległą w procesie podejmowania decyzji. Jego przebieg zależy od sytuacji operacyjno-taktycznej, wiarygodnej i aktualnej bazy danych, stopnia wyszkolenia personelu, poziomu zaawansowania prac pomiędzy zainteresowanymi stronami. W procesie tym mogą wystąpić różne jego etapy.

1.3.1. Ogólne wytyczne do funkcjonowania w zakresie wsparcia działań przez państwo gospodarza

Studiując publikacje sojusznicze, można w nich znaleźć wiele sklasyfikowanych i opisanych potencjalnych źródeł zasobów oraz sposobów ich pozyskiwania. Można tu wymienić sojusznicze zasoby logistyczne finansowane wspólnie, zasoby innego państwa, czy też innych państw Sojuszu, w tym: państwa wiodącego; państwa wyspecjalizowanego (specjalizującego się w określonym asortymencie środków zaopatrzenia lub świadczącego dany rodzaj usług logistycznych); państwa realizującego zadania w ramach programu wzajemnego odtwarzania gotowości bojowej statków powietrznych, jak również państwa wydzielającego swoje zasoby w ramach wielonarodowego zintegrowanego zabezpieczenia logistycznego. Mogą to być też dostępne na rynku komercyjnym zasoby miejscowe w którymkolwiek z państw, w tym także w państwach spoza Sojuszu, pozyskiwane poprzez ich kontraktowanie. Jak

wynika z powyższego, można wyspecyfikować całkiem obszerną listę innych, niż wyłącznie narodowe, źródeł zasobów logistycznych dostępnych dla wojsk wydzielonych na obszarze innego państwa. Wszystkie wyżej wymienione źródła mają, szczególnie z punktu widzenia planowania logistycznego, pewne niedoskonałości, z których za najważniejsze należy uznać ich ograniczony zakres oraz doraźność, a zatem znaczną nieprzewidywalność występowania w określonym miejscu i czasie. Znacznie większe rządowe gwarancje dostępności do źródeł oraz niemal pewność pozyskania środków i usług, przy potencjalnie szerokim zakresie zasobów logistycznych, umożliwia wojskom prowadzącym działania poza obszarem kraju wsparcie przez państwo gospodarza. Pewne zasady jej uzyskania wymagają znajomości i przestrzegania stosownych procedur oraz zrealizowania na wielu różnych szczeblach, w tym także poza siłami zbrojnymi, szeregu złożonych przedsięwzięć przygotowawczych.

1.3.2. Obowiązki wynikające z procesu wsparcia działań przez państwo gospodarza

Dowódcy strategiczni NATO (SC)⁴⁴ spełniają kluczową rolę w przygotowaniu wspólnie z zaangażowanymi państwami ramowych uzgodnień w zakresie wsparcia (HNSA), stanowiących część procesu planowania operacyjnego użycia sił Sojuszu. Ponoszą oni w tym zakresie odpowiedzialność za rozpoczęcie i koordynację procesu planowania wsparcia przewidywanych do użycia sił. Zatem skuteczność wsparcia w ramach HNS zależy zarówno od dowódców NATO, państw gospodarzy, jak i państw wysyłających, które powinny aktywnie i konstruktywnie uczestniczyć w tym procesie.

Dowódca NATO⁴⁵ ma następujące kompetencje i obowiązki:

1) Poinformować najwcześniej jak to możliwe właściwe punkty kontaktowe państwa gospodarza i państwa wysyłającego o potrzebie przygotowania uzgodnień w zakresie wsparcia (HNSA)⁴⁶.

⁴⁴ Dowódcami strategicznymi (SC – supreme commander) są: naczelny dowódca Sojuszniczych Sił Zbrojnych NATO na Atlantyku (SACLANT) oraz naczelny dowódca Sojuszniczych Sił Zbrojnych NATO w Europie (SACEUR), zob. *AAP-6*, op. cit.

⁴⁵ Dowódca NATO (NATO commander) – wojskowy dowódca w systemie dowodzenia NATO, zob. *ibidem*.

⁴⁶ Załącznik J do *AJP-4.5* wyszczególnia punkty kontaktowe (POCs) HNS na potrzeby dowódców strategicznych.

2) Odgrywać rolę inicjatora w planowaniu HNS podczas przygotowania planów wariantowych na wypadek sytuacji kryzysowych / nadzwyczajnych i innych planów operacyjnych, negocjować porozumienie ogólne w sprawie HNS.

3) Gdy państwa wysyłające nie są jasno określone, odpowiada za planowanie HNS, włączając negocjacje z państwem gospodarzem i zawarcie ogólnych porozumień. W trakcie prowadzenia negocjacji powinien, kiedy to tylko możliwe, konsultować zagadnienia z potencjalnymi państwami wysyłającymi.

4) Gdy państwa wysyłające zostały określone, koordynuje istniejące MOU zarówno z państwem gospodarzem, jak i państwami wysyłającymi.

5) W sytuacji gdy państwa wysyłające są znane od początku procesu planowania, negocjuje uzgodnienia HNS w ich imieniu i przy ich wcześniejszej aprobacie. Dowódca strategiczny jest uprawniony do zawierania porozumienia ogólnego (HNS MOU) i może delegować to prawo wyznaczonym podległym dowódcom.

6) Wraz z państwem gospodarzem i państwem wysyłającym tworzą Połączony Komitet Koordynacyjny HNS (JHNSSC), który będzie negocjował niezbędne uzgodnienia techniczne (TA⁴⁷) i wspólne uzgodnienia wdrożeniowe (JIAs⁴⁸).

7) Wspierać kraje niebędące członkami NATO podczas procesu planowania.

8) Angażować na jak najwcześniejszym etapie procesu planowania stosownych doradców prawnych i rewidentów finansowych.

9) Określać planowane koszty, które są możliwe do wspólnego finansowania przez NATO. Ustalać celowość takiego finansowania i poszukiwać dodatkowe fundusze w celu pokrycia wszelkich niedoborów. Określać również

⁴⁷ TA (technical arrangement) – uzgodnienia techniczne. Dwustronny lub wielostronny dokument przedstawiony w formie pisemnej dla konkretnej operacji lub ćwiczenia. Określa koncepcję, obowiązki, procedury oraz szczegółowe uregulowania finansowe i prawne w zakresie zabezpieczenia wsparcia państwu wysyłającemu / dowódcy NATO przez państwo gospodarza. TA uzupełniają MOU oraz pomagają w wypełnieniu treścią wspólnych uzgodnień wdrożeniowych (JIA), zob. *AJP-6*, op. cit.

⁴⁸ JIA (joint implementation arrangement) – wspólne uzgodnienia wdrożeniowe. Dokument opracowywany po uzgodnieniach technicznych (TA), który określa zobowiązania między stronami w zakresie zabezpieczenia i przyjęcia HNS. Obejmuje on jak najbardziej szczegółową informację w zakresie zgłaszanego i oferowanego wsparcia oraz ściśle lokalne procedury wprowadzania w życie uzgodnień dotyczących wsparcia. Obejmuje również szczegółowe ustalenia co do wzajemnych rozliczeń finansowych, zob. *AJP-4.5*, op. cit.

te projektowane koszty, które – jak można oczekiwać – mogą być zapłacone w drodze bezpośredniego narodowego finansowania albo w ramach podziału wielonarodowego.

10) Podejmować działania z właściwymi władzami NATO w celu uzyskania wymaganych upoważnień finansowych przed zawarciem MOU, TAs lub JIAs.

11) Konsolidować wszystkie koszty uważane jako możliwe do pokrycia w ramach wspólnego finansowania NATO w celu ich przedstawienia Komitetowi Budżetowemu – całościowo do planu operacyjnego (OPLAN) w formie aneksu finansowego albo budżetu na daną operację lub ćwiczenie. Utrzymywać kontakt z władzami NATO w celu rozwiązywania problemów dotyczących zasobów.

12) Uczestniczyć w ustalaniu warunków refundacji przez państwa wysyłające. Zapewnia również finansową refundację państwu gospodarzowi za świadczenia HNS, które były finansowane w ramach wspólnego finansowania.

13) Dowódca NATO właściwego szczebla jest upoważniony do żądania meldunków dotyczących zasobów obejmujących HNS, które są przeznaczone, jak to zostało uzgodnione z państwem gospodarzem, na wsparcie sił pozostających pod dowództwem NATO. Po konsultacji z państwem przyjmującym określa format, treść i częstotliwość składania takich meldunków.

14) Określać priorytety i eliminować nakładanie się potrzeb planowanych do realizacji z tych samych źródeł.

Niezbędne jest, aby państwo gospodarz ściśle współpracowało z wyznaczonym dowódcą NATO w trakcie wprowadzania w życie uzgodnień w zakresie HNS (HNSA). Osiągnąć to można poprzez koordynację komórki HNS z państwa gospodarza z którymkolwiek z wysuniętych stanowisk dowodzenia rozwiniętych na terenie państwa gospodarza. Powstała w ten sposób struktura organizacyjna, może zostać określona jako grupa koordynacyjna HNS (HNSCC)⁴⁹.

Państwa wysyłające mają następujące obowiązki i kompetencje:

1) upoważniają (gdy jest to możliwe) dowódcę NATO do negocjowania w ich imieniu porozumienia ogólnego HNS z państwem gospodarzem. Jednocześnie uczestniczą w procesie przygotowania HNS MOU.

⁴⁹ HNSCC (IIN support coordination cel) – grupa koordynacyjna HNS, zob. *AJP-4.5*, op. cit.

2) Powiadamiają państwo gospodarza i właściwego dowódcę NATO albo jego wyznaczonego planistę ds. HNS o ich wymaganiach odnośnie do HNS i zmianach, jeśli mają one miejsce.

3) Zapraszają przedstawicieli NATO do dwustronnych negocjacji i składają meldunki właściwemu dowódcy NATO o stanie trwających negocjacji.

4) Przyłączają się lub powiadamiają o zamiarze zastosowania się do MOU niezwłocznie po tym, jak zostaną włączone do operacji, zapewniając reprezentację w formowanym **połączonym Komitecie Koordynacyjnym (JHNSSC)**⁵⁰.

5) Odpowiadają za negocjacje i sfinalizowanie ustaleń w sprawie narodowych kosztów ponoszonych bezpośrednio na rzecz państwa gospodarza. Ponadto refundują koszty wynikające z dwustronnych uzgodnień HNS lub z sytuacji, w których państwo wysyłające zgłaszało dodatkowe potrzeby, wychodzące poza uzgodnienia HNS, negocjowane lub koordynowane przez właściwego dowódcę NATO.

Państwo gospodarz ma następujące obowiązki i kompetencje:

1) Zapewnia możliwie najwyższy poziom koordynacji i współpracy pomiędzy własnymi sektorami wojskowymi i cywilnymi, aby jak najlepiej wykorzystać ograniczone zasoby HNS.

2) Informuje państwa wysyłające i właściwego dowódcę NATO o własnych możliwościach dotyczących zabezpieczenia HNS, zarówno w zakresie ogólnym, jak i szczegółowym, np. poprzez opublikowanie **katalogów możliwości** (capability catalogue)⁵¹.

3) Informuje państwa wysyłające i właściwego dowódcę NATO o istotnych zmianach zaistniałych (jeśli takowe mają miejsce) w odniesieniu do możliwości HNS.

⁵⁰ JHNSSC (joint HNS steering committee) – połączony komitet koordynacyjny, zob. ibidem.

⁵¹ Katalog możliwości HNS. Aby móc rozpocząć proces przygotowania wsparcia sił sojuszniczych, należy określić możliwości, czyli zasadnicze rodzaje świadczeń, usług i zaopatrzenia, które może zaoferować państwo gospodarz. Wynikiem tych prac powinien być katalog możliwości, który usprawnia pracę planistów Sojuszu oraz pozwala państwom wysyłającym na szybkie określenie wymagań i zakresu potrzeb. Jest on jednym z podstawowych dokumentów opracowywanych przez poszczególne państwa Sojuszu już w czasie pokoju. Dzięki niemu Dowództwo NATO, już w procesie planowania obronnego, może określać obszary działań dla państw wysyłających. Oczywiście jest (m.in. ze względu na stan prawny), że dokument ten powinien uwzględniać możliwości państwa gospodarza w różnych stanach, tzn. pokoju oraz kryzysu i wojny. W związku z tym, katalog powinien być opracowany dwuwariantowo – dla niskiego oraz wysokiego poziomu zagrożenia – i odpowiadać gwarantowanym minimalnym możliwościom HNS w czasie pokoju oraz maksymalnym możliwościom HNS w warunkach pełnej mobilizacji i wprowadzenia przepisów prawnych spełniających określone wymagania stanów wyższej konieczności.

4) Dokonuje przeglądu, w możliwie najszerszym zakresie, wymagań w odniesieniu do planów i stanu prawnego, aby dostosować zasoby cywilne do użycia w jak najwcześniejszym etapie kryzysu.

5) Zapewnia wymagane uzupełnienie personelu łącznikowego do MJLC HNSCC⁵² (komórki koordynacyjnej HNS w wielonarodowym połączonym centrum logistycznym) w wypadkach, gdy taka komórka jest ustanowiona.

6) W aspekcie porozumienia ogólnego negocjowanego i zawartego przez dowódcę NATO państwo gospodarz będzie:

a) rozpatrywać wniosek o zabezpieczenie HNS wystosowany przez dowódcę NATO, rozpoczynając w ten sposób pięcioetapowy proces planowania HNS;

b) negocjować z dowódcą NATO porozumienie ogólne;

c) formować, wraz z dowódcą NATO, połączony komitet koordynacyjny HNS (JHNSC), który z kolei, stosownie do potrzeb, wypracuje uzgodnienia techniczne (TAs) oraz wspólne uzgodnienia wdrożeniowe.

7) Opracować narodowe standardy kosztów, które zostaną udostępnione dowódcy NATO i państwom wysyłającym.

Jak wynika z powyższych ustaleń, państwa gospodarze powinny zapoznać państwa wysyłające (odpowiednich dowódców NATO) z własnymi możliwościami wsparcia wojsk sojuszników w ramach HNS, opierając się na ściśle określonych i sprecyzowanych wymaganiach. W razie zaistnienia zmian państwa wysyłające i odpowiedni dowódcy NATO powinni być niezwłocznie o tym powiadomieni. Ponadto państwa członkowskie są zachęcane do identyfikacji całości możliwości w zakresie HNS w celu oceny potencjału narodowego zabezpieczenia. Do pełnego i efektywnego wykorzystania zasobów HNS konieczna jest współpraca i kooperacja między sektorami cywilnym i wojskowym, a także analiza i dostosowanie obowiązujących w państwie procedur w tym zakresie. Będzie to miało szczególne znaczenie w sytuacji konieczności użycia zasobów cywilnych już w początkowym okresie HNS i będzie dotyczyć przede wszystkim transportu i infrastruktury logistycznej możliwej do wykorzystania w celu zabezpieczenia przemieszczenia wydzielonych sił Sojuszu.

⁵² MJLC (Multinational Joint Logistic Centre) – Wielonarodowe Połączone Centrum Logistyczne, zob. *AJP-4.5*, op. cit.

1.3.3. Realizacja HNS

Każde państwo członkowskie Sojuszu rozwinęło swoje własne struktury i zasady logistyczne. Ich oddziaływanie na indywidualny system bezpieczeństwa narodowego jest różne i zależy od wielu czynników⁵³.

Doświadczenia dowodzą o potrzebie zmniejszania przez państwo gospodarza, państwa wysyłające i dowódcę NATO liczby punktów kontaktowych (POC)⁵⁴ na potrzeby HNS, szczególnie w trakcie planowania i w początkowym okresie wdrażania. Jako zasadę należy przyjąć, aby każde państwo gospodarz i wysyłające miały po jednym punkcie kontaktowym w odniesieniu do wszystkich spraw HNS. Punkt kontaktowy powinien dysponować wystarczającymi upoważnieniami do pośredniczenia pomiędzy wszystkimi zainteresowanymi stronami i prowadzenia rozmów w imieniu swojego państwa⁵⁵.

Aspekty finansowe są istotnym czynnikiem w procesie realizacji zadań wsparcia przez państwo gospodarza. HNS świadczone siłom NATO lub państwu wysyłającemu, ogólnie rzecz biorąc, będzie przedmiotem refundacji. Zakres tej refundacji będzie zależał od narodowych zasad obliczania kosztów, które będą udostępnione dowódcom NATO i (lub) państwu wysyłającemu. W sytuacjach kiedy narodowe standardy kosztowe nie będą wyszczególnione, zasady refundacji powinny być negocjowane w trakcie procesu przygotowania HNS. Stanagi: 6007, 3113 oraz 3381 (2034) dostarczają wytycznych w celu ustalenia wymagań w zakresie refundacji. W zależności od ustaleń zawartych w uzgodnieniach HNS, może być zastosowane finansowanie narodowe, wielonarodowy podział kosztów albo wspólne finansowanie NATO. Jeśli to tylko możliwe, uzgadnianie aspektów finansowych powinno mieć miejsce przed rozmieszczeniem / rozwinięciem sił.

Zasady finansowe odnoszące się do operacji lub ćwiczenia, powinny być określone w porozumieniu ogólnym HNS (HNS MOU), wraz ze szczegółowymi uzgodnieniami w zakresie refundacji i podziału kosztów, włączając formularze kosztowe, załączone do odnoszących się do MOU stosownych porozumień technicznych (TAs). O finansowaniu infrastruktury operacyjnej

⁵³ NATO. *Poradnik logistyki*. MON, Biuro Wojskowej Służby Normalizacyjnej, Warszawa 1997, s. 31

⁵⁴ POC (point of contact) – punkt kontaktowy, zob. AAP-6, op. cit.

⁵⁵ Załącznik J do AAP-4.5 zawiera punkty kontaktowe dowództw strategicznych (SC POCs) wykorzystywane w procesie planowania strategicznego HNS.

decyduje zwykle Rada Północnoatlantycka⁵⁶. Przystąpienie państwa wysyłającego do porozumienia ogólnego w sprawie HNS (HNS MOU), nie wiąże finansowo SN ani też nie powoduje żadnej finansowej odpowiedzialności przez stronę państwa gospodarza (HN) za tworzenie albo utrzymanie infrastruktury zabezpieczającej plan operacyjny. Jednakże związane z tym MOU uzgodnienia techniczne, są głównymi narzędziami precyzującymi zastosowanie szczegółowych uzgodnień finansowych do poszczególnych przedsięwzięć, które były negocjowane albo dwustronnie, albo w układzie wielonarodowym – i właśnie te precyzyjne ustalenia finansowe wyszczególnia się w TA. Ostatecznie państwa wysyłające podpisują zwykle te dokumenty, nawet jeśli były wypracowane wspólnie i koordynowane przez właściwego dowódcę NATO. Dowódca NATO nie powinien obniżać znaczenia wspólnych negocjacji w celu zapewnienia koordynacji tego procesu.

HNS stanowi zasadnicze uzupełnienie organicznego wsparcia i będzie realizowane przez państwo gospodarza w możliwie największym zakresie – bazując na narodowym prawodawstwie, narodowych priorytetach i faktycznych możliwościach państwa gospodarza. Zasady normujące HNS będą udokumentowane w MOU, negocjowanym i zawartym między państwem gospodarzem i wyznaczonym dowódcą NATO. Państwa wysyłające będą zachęcane do przystąpienia do tego porozumienia – jako warunku uzyskania wsparcia. Warunki realizacji HNS będą wyszczególnione w uzgodnieniach niższej rangi, które państwa wysyłające będą negocjować bezpośrednio z państwem gospodarzem, chociaż zwykle na płaszczyźnie wielonarodowej.

Aby proces zabezpieczenia HNS przebiegał pomyślnie, oraz aby uniknąć finansowych nieporozumień i opóźnień, istotne znaczenie ma czas i wysiłek włożony jeszcze przed rozwinięciem wojsk przez wszystkich uczestników tego procesu, mający na celu wyjaśnienie i uzgodnienie warunków prawnych, logistycznych oraz finansowych. W szczególności należy zapobiegać pospiesz-nemu planowaniu ramowych uzgodnień w momencie, gdy zaczyna się operacja. Niezmiernie ważna w procesie przygotowania uzgodnień HNS jest ścisła współpraca personelu logistyki, prawników i finansistów zarówno wewnętrzna, w ramach państwa gospodarza i państw wysyłających oraz właściwych dowództw NATO, jak i podczas wielonarodowych negocjacji tych uzgodnień. Właściwy dowódca NATO powinien koordynować negocjacje między

⁵⁶ NAC (North Atlantic Council) – Rada Północnoatlantycka, zob. *AJP-4.5*, op. cit.

uczestnikami z Połączonym Komitetem Koordynacyjnym do spraw HNS, powoływanym we wszystkich możliwych sytuacjach do nadzorowania postępów w procesie negocjacji uzgodnień niższej rangi. Zarówno państwo gospodarz, jak i prawdopodobne (faktyczne) państwa wysyłające, powinny wyznaczyć przedstawicieli do tego Komitetu. Równolegle z tym procesem będzie potrzeba ciągłego, bieżącego śledzenia rozwijającego się planu operacyjnego w celu zapewnienia pełnego jego zabezpieczenia w ramach koncepcji HNS. Po zawarciu porozumienia ogólnego, planiści logistyki muszą wydzielić zasoby zgodnie z **zestawieniem potrzeb**⁵⁷ państw wysyłających i wyeliminować zaistniałe nakładanie się potrzeb w odniesieniu do tych samych zasobów. To z kolei spowoduje opracowanie **arkusza wspólnych uzgodnień wdrożeniowych** (JIAs). Ponadto, aby zapewnić korektę ustaleń do zaistniałej sytuacji i właściwej obsługi zmieniających się priorytetów, sztab musi nieprzerwanie monitorować zabezpieczenie HNS po rozpoczęciu operacji. W dostępnej literaturze normatywnej NATO stwierdza się, że każde państwo rozwinęło swoje zasady logistyczne, organizację oraz praktykę w tej dziedzinie. W Sojuszu przyjmuje się jednolite założenia i zasady działań logistycznych, oddające specyficzne wymogi prowadzenia działań w ramach wielonarodowego paktu⁵⁸.

Analiza poglądów i doświadczeń naszych sojuszników wskazuje, że w rzeczywistości HNS obejmuje elementy (przedsięwzięcia) z trzech obszarów działań realizowanych przez wojskowe i cywilne siły państwa goszczącego⁵⁹:

1) wojskowe wsparcie walki (combat service support) prowadzone w ramach działań administracyjnych przez jednostki i urzędnictwo logistyki wojskowej gospodarza (jego agendy logistyczne), obejmujące: pozyskiwanie, eksploatację i remonty wszelkich środków; transport ludzi i materiałów; udostępnienie infrastruktury; świadczenie usług; zabezpieczenie medyczne;

2) wykorzystanie zasobów cywilnych z Programu CEP (civil emergency planning), czyli udostępnienie infrastruktury, dostaw i usług realizowanych przez organizacje i przedsiębiorstwa cywilne na wypadek zagrożenia;

⁵⁷ SOR (statement of requirements) – zestawienie potrzeb. Dokument wyszczególniający siły i sprzęt planowane do rozmieszczenia (rozwinęcia), wraz ze związanymi z tym planem potrzebami w zakresie instalacji, środków materiałowo-technicznych i usług. W miarę posiadanej wiedzy, dokument powinien uwzględniać możliwości państwa gospodarza, zob. ibidem.

⁵⁸ Zob. J. Placzek, *Podstawowe elementy teorii logistyki NATO*, „Zeszyty Naukowe AON” 1999, nr 4(37), s. 124.

⁵⁹ Zob. H. Szafran, *Wsparcie pobytu i działań ...* op. cit., s. 14.

3) niektóre pomocnicze działania bojowe (operational assistance) prowadzone przez specjalistyczne jednostki wojskowe państwa gospodarza (obrony terytorialnej lub wydzielone z wojsk operacyjnych), które towarzyszą (asystują) przybyłym wojskom sojusznika.

HNS jest równocześnie specyficzną formą współpracy cywilno-wojskowej⁶⁰. Współpraca ta jest narzędziem, za pomocą którego dowódcy sił NATO nawiązują i utrzymują na terenie państwa gospodarza formalne stosunki (relacje) z miejscowymi władzami, przedstawicielami partii politycznych, administracji publicznej, społecznościami oraz międzynarodowymi, rządowymi i pozarządowymi organizacjami.

Całość działań państwa gospodarza, stosownie do planowanej kolejności działania sił NATO podczas misji wzmacniania obrony Polski, można podzielić na trzy – odrębne co do charakteru zadań i ich umiejscowienia na bronionym terytorium – fazy (etapy) HNS:

1) przyjęcie wojsk NATO na granicy lądowej, w portach morskich bądź na lotniskach;

2) zabezpieczenie przemieszczania wojsk NATO do obszarów wyjściowych do operacji;

3) wsparcie logistyczne wojsk NATO prowadzących operację na terytorium Polski.

Przewiduje się, że po zakończeniu misji przez siły państw NATO na terytorium Polski, zadania HNS w obszarze logistyki będą realizowane również w trzech fazach (etapach):

1) wsparcia wojsk państw NATO w obszarach koncentracji po zakończeniu operacji;

2) zabezpieczenia przemieszczenia wojsk państw NATO do granicy lądowej, portów bądź lotnisk;

3) opuszczenia terytorium Polski przez wojska państw NATO.

W każdej z wymienionych faz (etapów) HNS konieczna będzie realizacja systemu narodowych działań HNS, obejmujących m.in.:

a) osłonę strategiczną i operacyjną działania sił Sojuszu;

b) zapewnienie ochrony i bezpieczeństwa sił Sojuszu;

c) zabezpieczenie logistyczne;

⁶⁰ Zob. W. Drażczyk, *Zasady, procedury i zakres udziału logistyki sił powietrznych państwa gospodarza w zabezpieczeniu przyjmowanych wojsk NATO (Host Nation Support)*, AON, Warszawa 1999, s. 9.

d) zarządzanie przestrzenią powietrzną;

e) współpracę cywilno-wojskową z władzami rządowymi, samorządowymi, podmiotami gospodarczymi, organami bezpieczeństwa i porządku publicznego, a także organizacjami pozarządowymi, mediami, Kościołami i innymi instytucjami społecznymi;

f) wsparcie informacyjne i rozpoznawcze sił Sojuszu.

W ocenie logistyków państw zachodnich, stosowanie tych zasad w procesie przygotowania HNS nie gwarantuje jeszcze sukcesu, niemniej jednak tworzy solidne podstawy oraz racjonalizuje planowanie i zapewnienie wsparcia wojskom prowadzącym operacje poza obszarem własnego kraju. Ponadto jest niezbędne, aby oficerowie łącznikowi HNS z każdego państwa wysyłającego byli każdorazowo rozmieszczani przy grupie koordynacyjnej HNS, jak również przy wszystkich portach załadunkowych / wyładunkowych (SPOE / SPOD)⁶¹ i innych kluczowych punktach orientacyjnych / meldunkowych, utworzonych na potrzeby przemieszczenia lub rozwinięcia ich sił w państwie gospodarza. Zwykle na te funkcje będą wyznaczani oficerowie łącznikowi HNS. Podobnie państwo gospodarz musi utworzyć punkty kontaktowe (oficerów łącznikowych) HNS (HNS POC / LO)⁶² w głównych punktach, gdzie jest oczekiwany tranzyt lub pobyt sił państw wysyłających. Oczekuje się, że narodowe elementy wsparcia (NSE⁶³) każdego państwa wysyłającego, będą koordynować organizację pracy swoich oficerów łącznikowych. W przeciwnym razie, sztab koordynacyjny HNS państwa gospodarza powinien zostać poinformowany o właściwych kanałach adresowania do NSE spraw organizacyjnych HNS. HNSCC będzie zwykle utworzona jako komórka organizacyjna w Wielonarodowym Połączonym Centrum Logistycznym (MJLC), gdy takie będzie tworzone.

Kontraktowanie jest komercyjnym nabywaniem sprzętu i cywilnych usług przez państwa wysyłające wojska i / lub dowódcę NATO celem wsparcia sił w podejmowanych przez Sojusz operacjach⁶⁴. Kontraktowanie nie powinno naruszać lokalnych rezerw i powinno zawsze uwzględniać potrzeby miejscowej ludności. Za **podstawowe rodzaje kontraktów** uważa się **kontrakty**

⁶¹ SPOD (sea port of disembarkation) – morski port wyładunkowy; SPOE (sea port of embarkation) – morski port załadunkowy, zob. *AAP-6*, op. cit.

⁶² LO (liaison officer) – oficer łącznikowy, zob. ibidem.

⁶³ NSE (national support element) – narodowy element wsparcia logistycznego, zob. ibidem.

⁶⁴ Zob. *MC 334 I*, op. cit.

doraźne i kontrakty zawierane zawczasu (w sposób planowy). Kryterium podziału stanowi znajomość składu, zadań i rejonu przyszłych działań kontyngentu NATO oraz orientacja w zakresie potrzebnych świadczeń oraz możliwości ich pozyskania na rynku lokalnym.

Kontrakty planowane zawczasu stosuje się w sytuacjach słabego rozeznania w przyszłych działaniach oraz zaledwie szacunkowego określenia potrzebnych świadczeń. Za pomocą zaliczek opłaca się wybranych kontrahentów, którzy utrzymują określony potencjał (obiekty, urządzenia i zasoby) w gotowości do udzielenia przewidywanych dostaw i usług.

Kontrakty doraźne są uznawane za bardziej skuteczne, wydajne i oszczędne. Znajdują zastosowanie, gdy są znane: zakres, wymagania i miejsce potrzebnych świadczeń. W celu obniżenia kosztów kontraktów, dąży się do wywołania konkurencji między kontrahentami drogą ogłaszania przetargów, co jest możliwe, jeśli istnieje lokalny rynek, oraz unikania zawiązywania kontraktów z wielkimi organizacjami i producentami, którzy mogą eliminować konkurencję i zawyżać koszty kontraktów.

Kontrakty są finansowane z budżetu wojskowego NATO i budżetów państw wysyłających wojska. Ze środków NATO (budżetu wojskowego lub funduszy na cele bezpieczeństwa) są pokrywane tzw. wydatki ogólne (ogólnie uznawane), tj. opłaty za przygotowanie oraz zabezpieczenie funkcjonowania dowództwa sił wzmocnienia (kontyngentu), za przygotowanie, utrzymywanie i użytkowanie obiektów infrastruktury oraz sprzętu i urządzeń wykorzystywanych do wspólnych celów całego kontyngentu NATO. Poszczególne państwa wnoszą opłaty za dostawy i usługi wykorzystywane na zabezpieczenie ich jednostek, np. w paliwa, żywność, prace załadowcze i inżynierjno-budowlane.

Wsparcie ze strony państwa gospodarza jest ważnym elementem zabezpieczenia logistycznego wojsk Sojuszu zarówno podczas operacyjnego ich użycia, jak i w czasie prowadzenia ćwiczeń poza granicami własnego kraju. Potrzeba zapewnienia sprawności i efektywności ekonomicznej, szczególnie w obecnych uwarunkowaniach, jest kluczowym elementem zabezpieczenia logistycznego realizowanego na rzecz sił NATO.

2. PROCES PLANOWANIA HNS

2.1. Teoretyczne aspekty procesu planowania i realizacji HNS

Planowanie HNS zarówno na potrzeby planów wariantowych (CP), jak i zbliżających się operacji lub ćwiczeń jest procesem wzajemnie oddziałującym na siebie, który musi być rozpoczynany od wspólnego zrozumienia sytuacji i określenia przewidywanego dostępu do zasobów. Również wymóg bardziej strategicznego podejścia do planowania HNS powoduje konieczność ścisłej koordynacji przez dowódców strategicznych (SC) w celu wypracowania ogólnych ustaleń, które mogą zostać wykorzystane w kolejnych zadaniach i ćwiczeniach. Ponadto często może zaistnieć sytuacja, w której przeważająca liczba państw wysyłających będzie potrzebowała wsparcia ze strony państwa gospodarza. Z tych powodów proces planowania wymaga przejrzystej koordynacji w celu uniknięcia powielania wysiłku, jak również ustanowienia mechanizmu uaktualniania ogólnych planów na podstawie doświadczeń uzyskanych w trakcie ich wykorzystania.

Proces wsparcia przez państwo gospodarza jest realizowany w ramach planowania obronnego i jest jedną z głównych form działalności, przede wszystkim resortu obrony narodowej. Problematykę HNS, z perspektywy zarówno sił zbrojnych, jak i całego państwa, należy uwzględniać w dwóch aspektach:

1. Polska jako państwo gospodarz dla wojsk Sojuszu;
2. Polska jako odbiorca świadczeń realizowanych w ramach HNS przez państwa Sojuszu, na których terytorium mogą się znaleźć nasze wojska (zgodnie z art. 5. traktatu waszyngtońskiego).

Zarówno podmiotowy, jak i przedmiotowy zakres realizacji HNS ściśle zależy od wymaganego poziomu świadczenia HNS, a ten z kolei jest warunkowany rodzajem i skalą operacji sił sojuszniczych. Można go podzielić na tzw. niski i wysoki poziom świadczeń⁶⁵.

Niski poziom świadczeń w zakresie HNS odnosi się do czasu pokoju, kiedy przeprowadza się wspólne ćwiczenia lub manewry oraz do kryzysów

⁶⁵ Zob. Z. Kurasinski, *Możliwości i procedury realizacji zadań logistycznych przez okręg wojskowy w ramach HNS*, AON, Warszawa 2002, s. 14.

czasu pokoju, gdy zachodzi potrzeba zgrupowania lub tranzytowego przemieszczenia sił sojuszniczych przez terytorium RP. W tych okolicznościach głównymi podmiotami zaangażowanymi w realizację zadań w zakresie HNS będą jednostki logistyczne sił zbrojnych RP oraz cywilne podmioty gospodarcze świadczące usługi na podstawie umów cywilnoprawnych.

Poziom wysoki odnosi się przede wszystkim do okresu zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa – kryzysu i czasu wojny. Powinny być wtedy uruchamiane szczególne regulacje prawne, zmieniające w sposób zasadniczy podstawy realizacji przygotowań i działań obronnych. Dotyczą one udziału sektora cywilnego w obronie narodowej i sojuszniczej.

Planowanie HNS jest jednocześnie prowadzone i koordynowane z planowaniem operacyjnym. Planowanie HNS należy podejmować długofalowo, aby zapewnić dowódcom strategicznym możliwość skoordynowania negocjacji z państwami NATO w celu wypracowania odpowiednich porozumień, a także uwzględnić wzajemne ich zależności w procesie planowania obronnego. Wraz z rozpoczęciem planowania konkretnej operacji albo przygotowywania operacyjnych planów wariantowych (COP)⁶⁶ na wypadek kryzysu i sytuacji nadzwyczajnych, należy dokonać przeglądu i aktualizacji wszystkich istniejących uzgodnień HNS pod względem ich przydatności dla danej misji. Jeśli są wymagane uzupełniające uzgodnienia HNS, należy podjąć działania w celu ich przygotowania oraz pełnego zabezpieczenia misji dowódcy NATO.

Procedury przygotowania i realizacja wsparcia przez państwo gospodarza mają na celu wypracowanie solidnych uzgodnień HNS (HNSA) na potrzeby zaistniałej sytuacji. Podstawę do udzielenia wsparcia stanowi odpowiednia umowa (i towarzyszące jej dokumenty) wynegocjowana i zawarta między państwem gospodarzem i desygnowanym dowódcą NATO. Poszczególne kraje wysyłające wojska są zachęcane do wyrażenia zgody na umowę, jako warunek otrzymania wsparcia⁶⁷.

Aby planowanie HNS było skuteczne, musi angażować wszystkie szczeble dowodzenia i wszystkich właściwych narodowych przedstawicieli. Pomysłnie realizowana staranna koordynacja, przyniesie harmonizację wysiłku

⁶⁶ COP (contingency operation plan) – operacyjny plan wariantowy, zob. *AJP-4.5*.

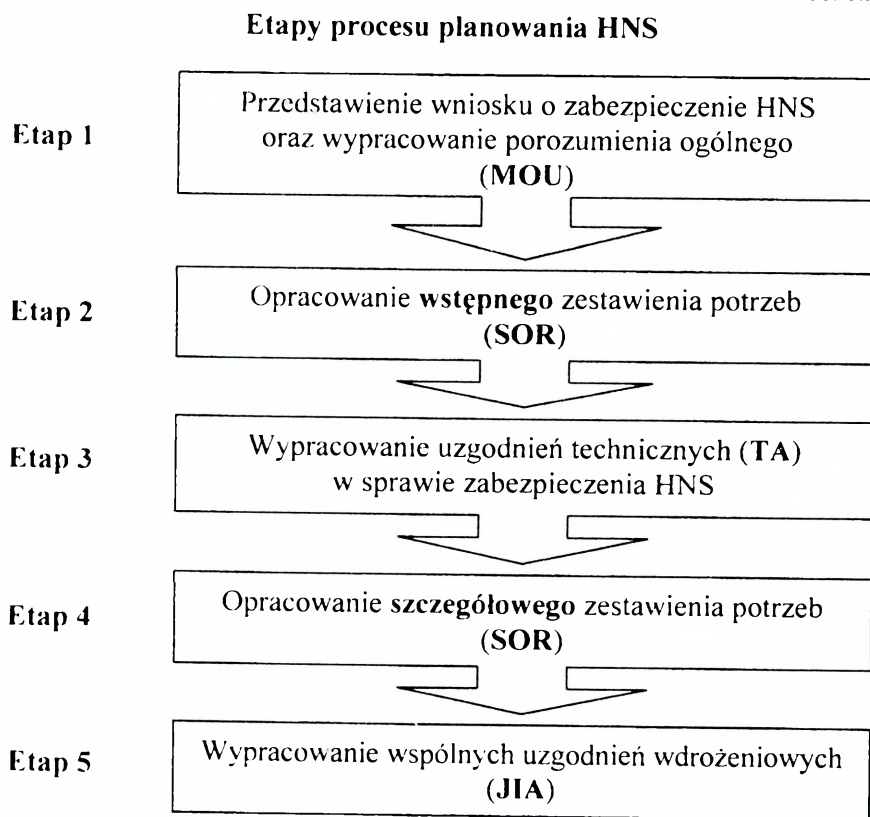
⁶⁷ Dopuszczalne są też bezpośrednie indywidualne negocjacje (dodatkowe lub uzupełniające) państw wysyłających wojska z państwem gospodarzem, choć normalnie stosuje się umowy wielostronne.

i spowoduje przejrzystość procesu planowania. Ostatecznym tego efektem będzie osiągnięcie maksymalnej oszczędności zarówno czasu wykorzystanego na planowanie, jak i wydzielanych zasobów. W dodatku spowoduje to wyraźne zjednoczenie wysiłku w procesie planowania oraz wśród sztabów.

2.2. Etapy planowania HNS

Na podstawie wieloletnich doświadczeń z planowania wspólnych działań i ćwiczeń w NATO, zidentyfikowano pięć etapów stanowiących szkielet planowania HNS (schemat 3).

Schemat 3.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *AJP-4.5*.

Proces planowania w swej najbardziej pełnej formie składa się z pięciu etapów (określanych jako etapy od 1. do 5.).

Zachęca się dowódców NATO i potencjalne państwa gospodarze (HNS) do włączenia się jak najwcześniej do prac etapów 1., 2. i 3. w celu wypracowania niezbędnych uzgodnień ogólnych HNS pozostających w gotowości do wykorzystania na potrzeby przyszłych ćwiczeń (operacji) operacyjnych lub operacyjnych planów wariantowych (COPs).

2.2.1. Przedstawienie wniosku o zabezpieczenie HNS oraz wypracowanie porozumienia ogólnego

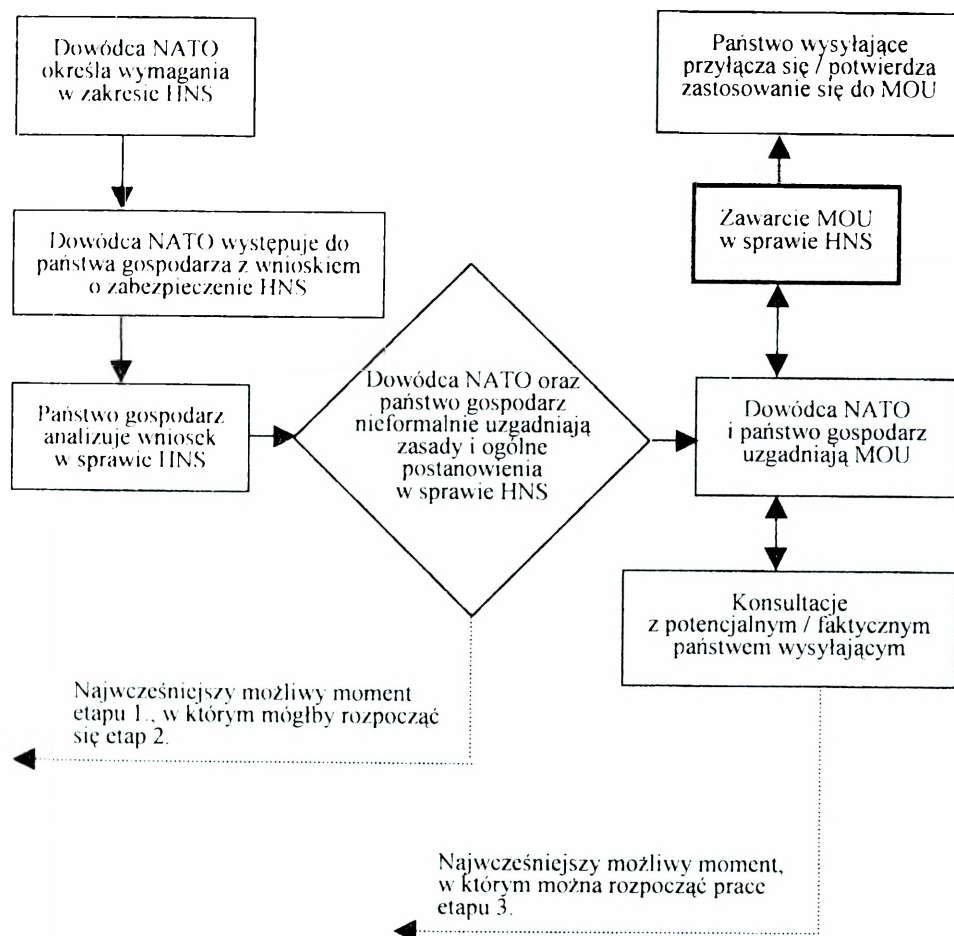
W pierwszym etapie, który jest produktem analizy misji przez dowódcę NATO, po rozpatrzeniu ogólnych warunków przyszłych działań, identyfikuje potrzeby odnośnie do wsparcia ze strony państwa gospodarza, biorąc pod uwagę także specyficzne oczekiwania państw wysyłających wojska, jeśli zostały one określone. Na ich podstawie dowódca NATO przesyła zapotrzebowanie na HNS (HNS request – HNS REQ)⁶⁸ do przewidywanego gospodarza, jako pierwsze zawiadomienie o wymaganiach. Dowódca NATO i państwo gospodarz spotykają się następnie, aby przedyskutować i uzgodnić potrzeby HNS oraz ogólne zasady, które będą określać to zaopatrywanie. Gdy to możliwe, potwierdza się rodzaj i wielkość wymaganego wsparcia, jak również ogólny potencjał oraz wolę realizacji tego wsparcia. Poza przypadkami mniej znaczących ćwiczeń, zwykle wypracowuje się MOU⁶⁹.

Treść porozumienia opracowuje wspólnie personel państwa gospodarza i wszystkich zidentyfikowanych państw wysyłających, wraz ze sztabem odpowiedzialnym za opracowanie planu operacyjnego (OPLAN) lub planu ćwiczenia (EXPLAN). MOU podpisywane jest jako pierwszy formalny dokument w procesie uzgadniania porozumień HNS (HNSA) przez państwo gospodarza i dowódcę NATO – podpisuje się go po zatwierdzeniu OPLAN / EXPLAN.

⁶⁸ HNS REQ (HNS request) – wniosek o zabezpieczenie HNS, zob. *AJP-4.5*, op. cit.

⁶⁹ Można wykorzystać jako bazowy projekt już istniejącego MOU, zawartego pomiędzy dowództwem strategicznym i państwem gospodarzem.

Schemat 4.

Algorytm procesu planowania HNS na etapie 1.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *AJP-4.5*.

Na podstawie podpisanego porozumienia, państwa wysyłające są formalnie zaproszone do korzystania z zasobów państwa gospodarza, określonych w porozumieniu, jako sposobu zaopatrywania ich sił.

Wniosek o zabezpieczenie HNS (HNS REQ), uzgodniony przez dowództwa strategiczne i zidentyfikowane państwa wysyłające, jest następnie przesłany do przyszłego państwa gospodarza. Porozumienie ogólne (MOU),

zatwierdzone (zgodnie z wymaganiami) przez właściwe komitety budżetowe NATO (NATO funding committees) i następnie podpisane przez upoważnionych przedstawicieli dowództw strategicznych (na szczeblu asystenta szefa sztabu) oraz przez właściwe władze państwa gospodarza, powinno zawierać następujące zagadnienia⁷⁰:

1. Definicje.
2. Cel MOU.
3. Zakres i ogólne ustalenia.
4. Dokumenty mające zastosowanie
5. Obowiązki różnych uczestników włączonych do MOU.
6. Zasady finansowe i roszczenia.
7. Zagadnienia ochrony środowiska.
8. Środki bezpieczeństwa.
9. Kwestie sporne oraz interpretacja MOU.
10. Modyfikacje.
11. Termin rozpoczęcia, czas trwania oraz wygaśnięcie.

Wnioski:

Końcowym efektem planowania etapu pierwszego są:

- nieformalne uzgodnienia zasad i ogólnych postanowień w sprawie HNS,
- wypracowanie porozumienia ogólnego (MOU).

2.2.2. Opracowanie wstępnego zestawienia potrzeb

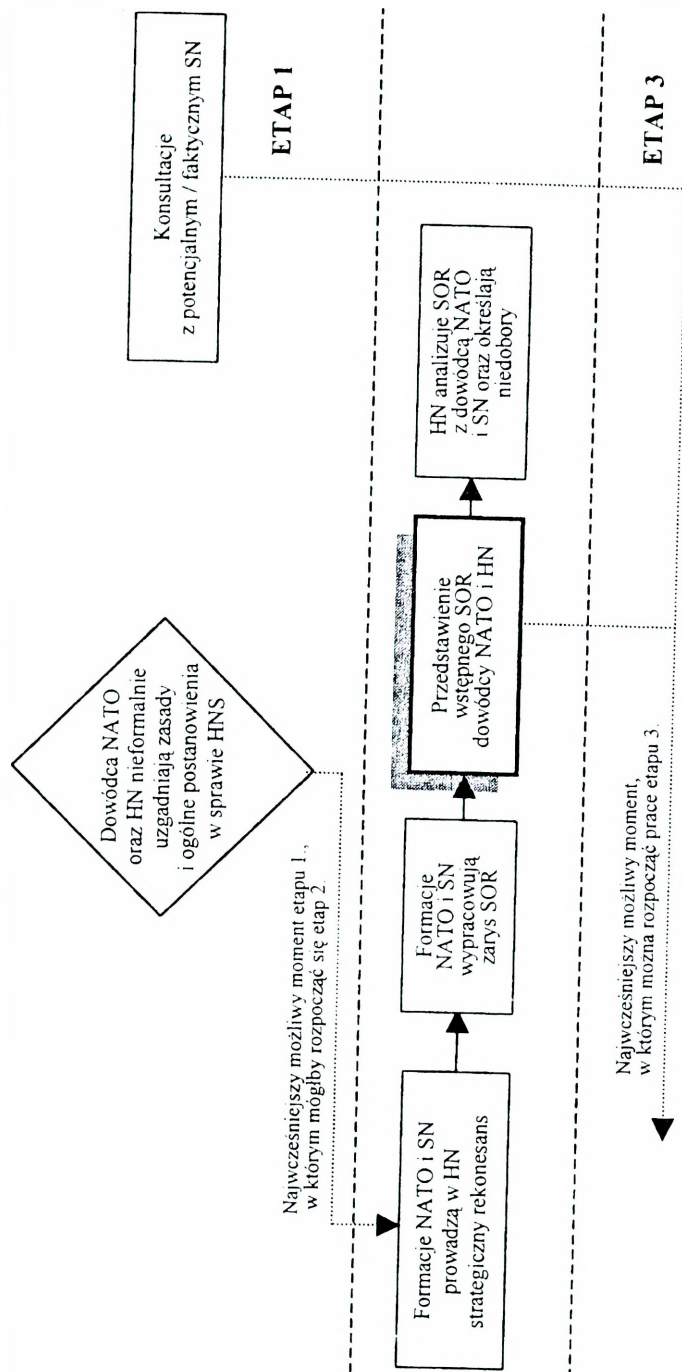
Każde państwo wysyłające zgłasza państwu gospodarzowi wstępne zestawienie potrzeb (SOR). Państwo wysyłające przed zgłoszeniem wstępnego zestawienia (SOR) może poprzedzić ich opracowanie rozeznaniem sytuacji na terenach gospodarza w formie rekonesansów.

Na wstępnej konferencji planistycznej (IPC⁷¹) dowódca NATO poleci formacjom NATO oraz państwom wysyłającym opracować szkic zestawienia potrzeb (SOR), z wyszczególnieniem szerokich funkcjonalnych wymagań wsparcia (na lądzie, w powietrzu, na morzu, w zakresie bezpieczeństwa, transportu, telekomunikacji, instalacji itp.).

⁷⁰ Zob. *A/IP-4.5*, op. cit.

⁷¹ IPC (initial planning conference) – wstępna konferencja planistyczna.

Algorytm procesu planowania HNS na etapie 2.

- dla mniejszych ćwiczeń i prawdopodobnie dla pewnych operacji, zarówno etap 2., jak i 3. mogą zostać pominięte.
- w pewnych sytuacjach etap 2. może przebiegać równoległe z 1.
- w pewnych okolicznościach etap 3. może być realizowany równoległe z etapami 1. i 2.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie A/P-4.5.

Na podstawie upoważnienia państwa gospodarza, sztab logistyki odnośnej jednostki NATO i państw wysyłających przeprowadzi, zgodnie z wymogami, strategiczny rekonesans na terenie państwa gospodarza w celu wstępnego ustalenia potrzeb i przedstawienia SOR dowódcy NATO, a kopii tego dokumentu państwu gospodarzowi.

Wnioski:

Końcowym efektem planowania etapu drugiego są:

- wypracowanie zarysu wstępnego zestawienia potrzeb;
- przedstawienie wstępnego SOR, opartego na informacji zawartej we wniosku o zabezpieczenie HNS (HNS REQ), powinno dać państwu gospodarzowi jaśniejszy obraz co do zakresu i skali wsparcia. W tym świetle wstępne zestawienia potrzeb (SORs) powinny być postrzegane jako kluczowe dokumenty w nieprzerwanym procesie wyjaśniania faktycznych potrzeb HNS;
- określenie niedoborów.

2.2.3. Wypracowanie uzgodnień technicznych w sprawie zabezpieczenia HNS

W trzecim etapie planowania w celu dokonania ustaleń finansowych, określenia ogólnych procedur i wymagań w zakresie zabezpieczenia HNS (wspólnych dla wszystkich elementów HNS – miejsc / obiektów / sił), właściwy dowódca NATO powołuje **Połączony Komitet Koordynacyjny do spraw HNS (JHNSSC)**⁷².

W celu wsparcia prac JHNSSC tworzy się podkomitety techniczne oraz (lub) podkomitety poszczególnych służb. Ponadto Komitet, pod przewodnictwem państwa gospodarza, w sposób ogólny planuje, jakie wsparcie może być udzielone w odniesieniu do zgłoszonych wstępnych potrzeb (SOR). Z reguły, w skład JHNSSC, oprócz przedstawicieli gospodarza, wchodzi komisje lub grupy robocze rodzajów wojsk i służb, które opracowują warunki i sposoby udzielania poszczególnych rodzajów wsparcia⁷³. W skład Komitetu włącza

⁷² JHNSSC (Joint HNS Steering Committee) – Połączony Komitet Koordynacyjny do spraw HNS.

⁷³ Przyjęcie danych z JIA (opracowywanych w etapie 5.) w formie jednego lub więcej załączników do uzgodnień technicznych HNS, może się okazać bardziej praktyczne dla mniejszych ćwiczeń oraz pewnych operacji, zob. *AJP-4.5*, op. cit.

się także przedstawiciele dowództw terytorialnych gospodarza. W ten sposób zostają opracowywane **uzgodnienia techniczne (TA)**⁷⁴.

Członków JHNSSC określa, w porozumieniu z HN, stosowny sztab NATO wyznaczony do koordynowania negocjacji uzgodnień technicznych (TAs) i wspólnych uzgodnień wdrożeniowych (JIA).

Komitetowi JHNSSC współprzewodniczą starsi oficerowie będący reprezentantami dowódcy NATO oraz Ministerstwa Obrony (MOD⁷⁵/CHOD) państwa gospodarza. JHNSSC powinien mieć także dodatkową reprezentację, zgodnie z życzeniem sztabu dowódcy NATO, spośród państw wysyłających, z dowództwa terytorialnego (równorzędnego) państwa gospodarza i innych odpowiednich wojskowych i cywilnych departamentów państwa gospodarza.

Połączony Komitet Koordynacyjny w swoim zakresie działania posiada następujące uprawnienia i obowiązki:

1. Ustala, jakie uzgodnienia HNS należy wypracować, jak również potrzebę – jeśli takowa wystąpi – połączenia czynności etapów od 3. do 5. procesu planowania HNS dla danej operacji.

2. Przygotowuje projekt uzgodnień technicznych, łącznie z aneksami.

3. Służy jako forum decyzyjne w sprawach uzgodnień technicznych (TA).

4. Ponosi odpowiedzialność za wyniki planowania prowadzonego w podkomitetach, służy radą w zakresie kierunków działań i wydaje wytyczne osobom bezpośrednio odpowiedzialnym za wypracowanie wspólnych ustaleń wdrożeniowych (JIA)⁷⁶.

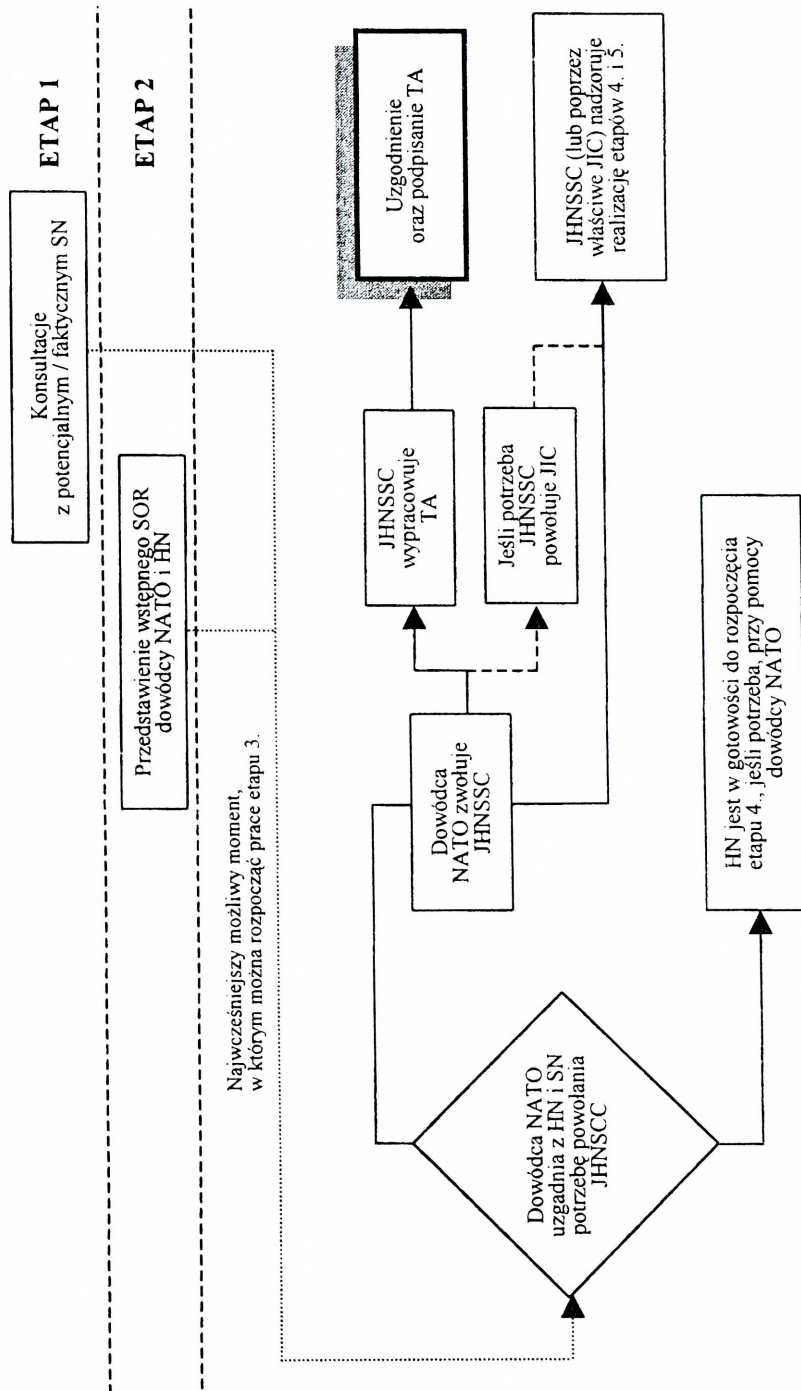
5. Ocenia postępy planowania, w szczególności w zakresie określenia potrzeb do zestawienia SOR, ponadto w zakresie przygotowań procedur wdrożeniowych (JIA) oraz w niezbędnych wypadkach udziela wskazówek.

⁷⁴ Wspierają one wspólne dla wszystkich uczestników koncepcje i procedury zabezpieczenia HNS. W pewnych okolicznościach dokument dotyczący TA może także zawierać załączniki, które obejmują produkty 5. etapu procesu HNS oraz które odnoszą się do poszczególnych państw wysyłających. Wypracowanie i negocjowanie TA jest zwykle prowadzone przez JHNSSC oraz jego podkomitety. Jednak dla pewnych ćwiczeń niższego i średniego szczebla może się okazać niewłaściwe powoływanie Komitetu, w takiej sytuacji państwo gospodarz opracowuje projekt uzgodnień technicznych, służący do dalszego jego dwustronnego dopracowywania z każdym państwem wysyłającym. Członkowie JHNSSC, wyznaczeni z państwa gospodarza, będą również przewodzić podczas opracowywania projektu tego dokumentu. Stopień uszczegółowienia TA będzie zależał od czasu dostępnego na planowanie, zob. *ibidem*.

⁷⁵ MOD (Ministry of Defence) – Ministerstwo Obrony; CHOD (chief of defence) – szef obrony, zob. *ibidem*.

⁷⁶ JIA jest zasadniczym, końcowym dokumentem wykonawczym, rzutującym na przebieg wsparcia. Dlatego musi szczegółowo określać faktyczną realizację wymaganego wsparcia, pod warunkiem że zostaną wskazane (określone) siły, którym wsparcie będzie udzielane.

Algorytm procesu planowania HNS na etapie 3.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie AJP-4.5.

6. Określa sposób postępowania w sprawach, które nie mogą być rozwiązane przez JHNSSC lub utworzone podkomitety, albo gdy jest wymagane działanie przez inne agencje, państwa wysyłające, dowództwa NATO lub państwo gospodarza.

Połączony Komitet Koordynacyjny, planując przedsięwzięcia HNS, może powołać podkomitety, przydzielając im elementy zadań w obszarach funkcjonalnych. Przykładowo, spokrewnione podkomitety mogą lepiej ukierunkować podejście do wypracowania JIA dla poszczególnych rodzajów wojsk do danego wariantowego planu operacyjnego (COP). Podkomitety te są skojarzone z postępowaniem uzgodnień procedur wdrożeniowych (JIA) i zwykle są nazywane **połączonymi komitetami wdrożeniowymi** (JICs)⁷⁷. Przy opracowywaniu wariantowych planów na wypadek sytuacji kryzysowych, okazać się może stosowne powołanie dalszych podkomitetów JIC – odpowiedzialnych za wypracowanie uzgodnień JIA dla każdego dowództwa lądowego, każdego sektora sił morskich i każdej naziemnej stacji powietrznej. Aby objąć takie zagadnienia, jak zabezpieczenie artykułów powszechnego użytku, paliw, transportu oraz zabezpieczenia medycznego, mogą być sformowane także specjalne grupy doradcze w celu dostarczenia komitetom JIC potrzebnych danych w odniesieniu do tych funkcjonalnych aspektów.

Wnioski:

– końcowym efektem etapu trzeciego będą uzgodnienia techniczne (TA), wraz z załącznikami, skupiające się na sposobach spełnienia wymagań NATO i państw wysyłających przez państwo gospodarza oraz określeniu ogólnych procedur i ustaleń wprowadzania ich w życie (wzór tego dokumentu zawiera załącznik F do AJP-4.5);

– uzgodnienia techniczne (TA) nie powinny powielać informacji zawartych w innych dokumentach, np. takich jak MOU, które je uzupełniają albo w rozkazie operacyjnym lub w rozkazie operacyjnym do ćwiczenia (OPORD / EXOPORD);

– niezależnie od tego czy TA są opracowywane kolektywnie (przez JHNSSC), czy też nie, w związku z finansowymi zobowiązaniami w nich poczynionymi, będą one zwykle podpisywane dwustronnie między państwem gospodarzem i dowódcą NATO (reprezentującym interesy wszystkich zaan-

⁷⁷ JIC (joint implementation committee) – połączony komitet wdrożeniowy, zob. *AJP-4.5*, op. cit.

gażowanych formacji Sojuszu – finansowanych ze wspólnego funduszu NATO) oraz z każdym zidentyfikowanym państwem wysyłającym. Poziom, na jakim podpisuje się TA, zależy od rodzaju operacji i powinien być zgodny z narodowymi protokołami;

– dokument będzie ważny oddzielnie, ale będzie powiązany z MOU.

2.2.4. Opracowanie szczegółowego zestawienia potrzeb

W miarę rozwijania (dopracowywania) planu operacyjnego i wyznaczania (przydzielenia) konkretnych jednostek sił narodowych do jego realizacji – Komitet (JHNSC), a na potrzeby mniejszych ćwiczeń właściwy dowódca regionalny NATO lub dowódca (odpowiedniego szczebla) podległego połączonego dowództwa regionalnego (JSRC) – koordynuje w kontakcie z państwem gospodarzem program przeglądu obiektów w celu opracowania **szczególne zestawienie potrzeb (SORs)**. Zestawienia te powinny być opracowane w formie SOR (załącznik G do AJP-4.5) i po wypełnieniu przez państwo gospodarza będą podstawą opracowania JIA (wspólnych uzgodnień wdrożeniowych). Rekonesans obiektów na terenie państwa gospodarza przeprowadza się na płaszczyznach połączonej i wielonarodowej⁷⁸.

W celu **wykonania szczegółowego zestawienia potrzeb** dowódca NATO – po zidentyfikowaniu państw wysyłających – ściśle współpracuje z państwem gospodarzem oraz, gdy zajdzie potrzeba, z JHNSC. Współpracę tę, na ile to możliwe, będzie prowadził równolegle z postępem prac nad uzgodnieniem technicznym.

Praca nad SOR przenosi proces planowania z etapu ogólnego do **szczególne**, dlatego też wykonanie SOR wymaga określenia wspieranych sił. Z powyższego względu identyfikacja państw wysyłających, jest warunkiem wstępnym do podjęcia prac etapu czwartego procesu planowania⁷⁹.

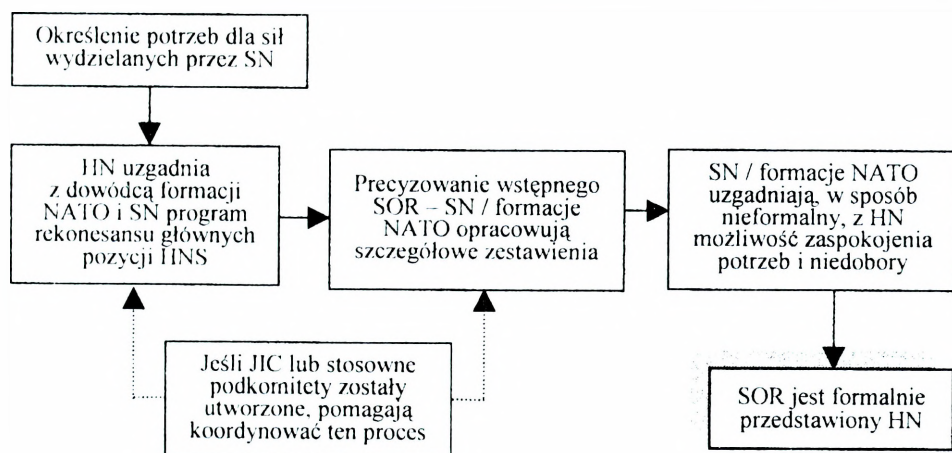
⁷⁸ Oszczędność wysiłku oraz potrzeby wszystkich państw wysyłających, planujących rozwinięcie sił w ustalonych miejscach (rejonach), są ważnymi czynnikami, które należy wziąć pod uwagę przy wydzielaniu zasobów HNS. W celu sprecyzowania SOR oraz określenia możliwości baz wydzielanych na potrzeby wsparcia formacji NATO i sił SN, należy do tego momentu przeprowadzić rekonesans tych miejsc.

⁷⁹ Zestawienia SOR jednostek będą opracowywane dla poszczególnych faz operacji. Jeśli wymagania w zakresie wsparcia jednostki nie zmieniają się wraz ze zmianami faz operacji, wtedy będzie wystarczające jedno zestawienie SOR, obejmujące wiele faz.

Gdy państwa wysyłające potwierdzą udział swoich wojsk oraz wytypują miejsca dyslokacji, dowódca NATO uzgadnia z państwem gospodarzem miejsca oględzin, które należy przeprowadzić, aby dopracować SOR oraz uzgodnienia wdrożeniowe (JIA). Dowódca NATO i państwo gospodarz wykonują projekt programu oględzin miejsc oraz powiadamiają o tych ustaleniach państwa wysyłające i dowódców NATO⁸⁰. Następnie dowódca NATO wysyła notę zapraszającą państwa wysyłające i właściwe dowództwa NATO do uczestnictwa w rekonesansie tych miejsc.

Schemat 7.

Algorytm procesu planowania HNS na etapie 4.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie AJP-4.5.

Podczas przeglądu każdej pozycji, państwa wysyłające dokonują odniesienia szczegółowych potrzeb ujętych w (SOR) do możliwości wsparcia przez państwo gospodarza (HN). Informacja ta będzie stanowić zasadniczy element dla końcowego etapu procesu planowania, tzn. wypracowania wspólnych uzgodnień wdrożeniowych (JIA). Przedstawiciele państwa wysyłającego, przegrupowujący się na rekonesans, powinni wypełnić dane w SOR (stosując wzór z załącznika G do AJP-4.5).

⁸⁰ Zestawienia SOR jednostek powinny być opracowane na możliwie najniższym szczeblu, aby ująć wszystkie wymagania zgłaszane przez jednostkę.

W celu formalnego udokumentowania informacji, mogą one być następnie zamienione na załączniki JIA (załącznik H do AJP-4.5)⁸¹.

Wnioski:

- końcowym efektem etapu czwartego będzie komplet szczegółowych zestawień potrzeb (SOR) od każdego państwa wysyłającego oraz formacji NATO, dostarczanych do państwa gospodarza;
- format SOR będzie wykorzystany jako podstawa do opracowania załączników dotyczących uzgodnień wdrożeniowych (JIA), przedstawiających potrzeby HNS.

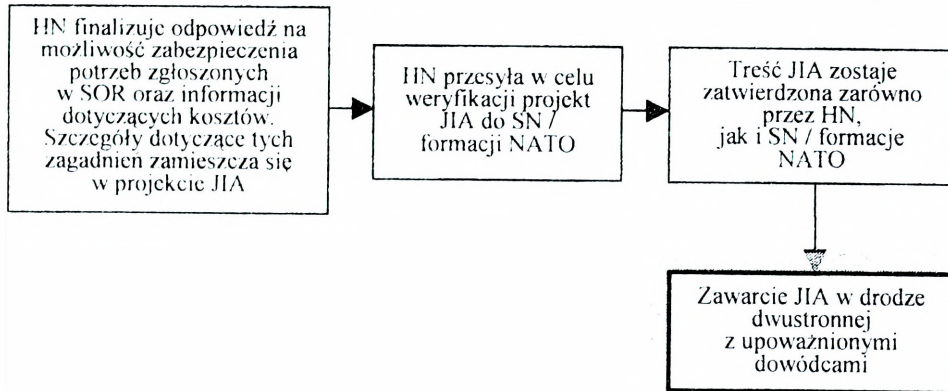
2.2.5. Wypracowanie wspólnych uzgodnień wdrożeniowych

Sztab logistyki dowódcy NATO, we współpracy z państwem gospodarzem, koordynuje pracę nad **wspólnymi uzgodnieniami wdrożeniowymi (JIAs)**. Po analizie szczegółowych SORs, państwo gospodarz potwierdza możliwości zabezpieczenia zgłaszanych potrzeb w zakresie HNS oraz określa niedobory. Następnie wypełnia się załączniki – arkusze uzgodnień wdrożeniowych (JIA) – określając w ten sposób podstawy zabezpieczenia każdej potrzeby, włącznie z jej ceną.

W JIA wyszczególnia się także szczegółowe procedury realizacyjne dla poszczególnych miejsc / obiektów. Uzgodnienia te stanowią ostatni etap – są one planami wykonawczymi odnoszącymi się do szczegółowych zestawień potrzeb, a zatem spełniającymi wymagania państw wysyłających. Podczas piątego etapu będą przygotowane uzgodnienia wdrożeniowe (JIA). Planowanie JIA jest zdecentralizowane i będzie prowadzone na jeden z dwóch sposobów.

Uzgodnienia wdrożeniowe – podobnie jak uzgodnienia techniczne – zawierają uwarunkowania finansowe, które w tym wypadku służą jako zasadnicze „porozumienie / kontrakt” pomiędzy państwem gospodarzem i państwami wysyłającymi i dowódcą NATO na zabezpieczenie specyficznego HNS. W rezultacie będą one zwykle podpisywane w drodze dwustronnej, nawet jeśli były opracowane wspólnie.

⁸¹ Dla lotnisk w miejsce załącznika G powinien być stosowany bardzo szczegółowy kwestionariusz przeglądu lotniska oraz SOR, które są załączone jako dodatek 1. do *ALP-13*.

Algorytm procesu planowania HNS na etapie 5.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *AJP-4.5*.

W JIA, podobnie jak w uszczegółowionych SOR, precyzuje się siły, które należy zabezpieczyć. Gdy w następstwie rekonesansu pozycji planowanych do wykorzystania uaktualni się szczegółową wersję SOR, uzgodnienia wdrożeniowe powinny zostać opracowane przez przedstawicieli państw wysyłających i gospodarza, w których powinni oni dalej sprecyzować miejscowe procedury i uwarunkowania dla poszczególnych pozycji. We wszystkich możliwych wypadkach powinno podejmować się taki sposób postępowania, aby opracować wspólne uzgodnienia wdrożeniowe (JIA) dla danej pozycji, z uwzględnieniem oddzielnych potrzeb każdego państwa wysyłającego i wyraźnie potwierdzonych możliwości państwa gospodarza (włączając szczegółowe warunki realizacji).

Wnioski:

- końcowym efektem etapu piątego będzie jeden lub więcej kompletów JIA dla każdej pozycji rozmieszczenia wojsk;
- uzgodnienia wdrożeniowe są dokumentami wykonawczymi, zatem muszą one szczegółowo określać sposoby zabezpieczenia potrzeb wydzielonym siłom;
- poszczególne załączniki do JIA określą specyficzne wsparcie, zgodnie z dokonanymi uzgodnieniami.

2.3. Koordynowanie procesu planowania w zakresie HNS

Planowanie HNS do działań w razie zagrożenia lub ćwiczeń jest procesem wielostronnym i wymaga zrozumienia sytuacji i stanu dostępnych zasobów. Potrzebne jest zaangażowanie wysokich przełożonych (poziomu strategicznego i operacyjnego), którzy dysponując określonymi danymi, znajdą właściwe podejście do problemów i będą koordynować zarządzanie HNS. Często będą też przypadki zwracania się do państwa gospodarza o wsparcie przez szereg państw wysyłających wojska. Także z tej przyczyny planowanie HNS musi być koordynowane, by uniknąć niepotrzebnego powielania wysiłku, jak również dla wprowadzenia mechanizmu aktualizowania planów na podstawie doświadczeń z ich zastosowania. Dla efektywności HNS ważne jest zaangażowanie się w nie sztabów wszystkich szczebli i reprezentantów uczestniczących państw. Jednocześnie doświadczenia NATO podpowiadają konieczność ograniczenia liczby punktów kontaktowych między HN, SN i dowódcami NATO, zwłaszcza we wczesnym stadium realizacji HNS.

W zasadzie każdy kraj powinien posiadać jeden główny POC dla całości spraw HNS. Musi on jednak dysponować wystarczającymi kompetencjami, by móc pośredniczyć w kontaktach ze wszystkimi zainteresowanymi stronami. Staranna koordynacja zapewnia harmonizację wysiłków i przejrzystość procesu planowania. Efektem powinna być ekonomizacja wykorzystania zasobów oraz czasu wydzielonego (będącego do dyspozycji) na planowanie. Planowanie HNS odbywa się jednocześnie i w koordynacji z planowaniem operacyjnym. Zastosowanie planowania długoterminowego zapewnia, że porozumienie ogólne (MOU) i porozumienia techniczne (TAs) mogą wykorzystywać dowódcy strategiczni NATO w pracach nad ogólnymi planami obrony. W planowaniu konkretnych działań można wykorzystać istniejące porozumienia HNS albo aktualizować ich przydatność do podejmowanej misji. Jeśli potrzebne są dodatkowe porozumienia, to muszą one zapewnić zarządzanie HNS przez dowódcę NATO i wspierać misję. Łączenie planowania operacyjnego i logistycznego (w tym HNS) jest bardzo ważne. Koncepcje zabezpieczenia logistycznego, wpływają bowiem także na koncepcje operacyjne zawarte w planie działań lub ćwiczenia. Wymaga to dobrej koordynacji między planistami sztabu NATO, państwami wysyłającymi wojska i państwem gospodarzem. Realizuje się ją przez planistyczne konferencje logistyczne poprzedzające działania. Współpraca jej uczestników pozwoli zaplanować HNS zgodnie z planem operacyjnym.

3. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE SIŁ ZBROJNYCH NATO W ASPEKCIE HNS

3.1. Założenia ogólne zabezpieczenia logistycznego sił zbrojnych NATO

Problematykę HNS można rozpatrywać jako jeden z elementów środowiska operacyjnego, a jego stan i możliwości determinują: historia regionu (i konfliktu), psychika i kultura państwa gospodarza, czynniki religijne i regionalne, warunki fizyczno-geograficzne, stan gospodarki, w tym infrastruktura, prawo, organizacja państwa (administracji publicznej) i klimat, a także: percepcja publiczna operacji, jej miejscowych, europejskich i ogólnościowych aspektów. Z powyższego wynika, że HNS faktycznie przewija się przez wszystkie fazy operacji. **Jest składową przyjęcia sił wzmocnienia, koncentracji, ruchu i bezpieczeństwa wojsk, utrzymania linii komunikacyjnych, a w końcu wsparcia działań wojsk NATO oraz ochrony miejscowej ludności i instalacji.**

Ujęcie logistyczne HNS eksponuje, że zabezpieczenie logistyczne jest funkcją, która musi zostać zrealizowana, aby możliwe było wygenerowanie siły militarnej w określonym miejscu i czasie, i że jest nieodzownym warunkiem koniecznym powodzenia operacji. To także środek podtrzymywania zdolności wojsk do działania i ważny obiekt zainteresowania dowódców w procesie dowodzenia. Dobrze funkcjonująca logistyka, wzbudza ponadto zaufanie do przełożonych i podnosi morale wojsk⁸².

Doświadczenia wojenne pokazują, że **podejmowane misje muszą się mieścić w granicach wydolności logistyki**. Należy ważyć zamiary i potrzeby z możliwościami, ale i maksymalnie wykorzystywać posiadane zasoby – także miejscowe – państw w obszarze operacji⁸³. Organizacja logistyki musi wyzwalać możliwie największą swobodę użycia (działania) wojsk. Nieekonomiczne zaplecze, nadmiernie skoncentrowane i mało mobilne – jest ciężarem, który krępuje działania wspieranych wojsk i może być dodatkowym

⁸² Szerzej na ten temat zob. H. Szafran, *Wsparcie działań wojsk NATO na terytorium Polski (Host Nation Support)*, rozprawa doktorska, AON, Warszawa 2003.

⁸³ Zob. ibidem.

problemem (przeciwnikiem), którego opór bądź bezwładność trzeba pokonywać.

Współczesna logistyka wojskowa⁸⁴ jest ukształtowana strukturą, obejmującą szeroko rozumiane zasilanie wojsk w środki materiałowe i usługi⁸⁵. Polska podejmuje różne przedsięwzięcia logistyczne umożliwiające skuteczną i efektywną realizację procesów integracyjnych z NATO. Procesy te obejmują logistykę, w tym zaopatrzenie i transport. Ich poprawne definicje pozwalają zrozumieć istotę procesów integracyjnych logistyki sił zbrojnych RP z logistyką sił NATO **w celu osiągnięcia pożądanego poziomu wsparcia działań przez państwo gospodarza**. Według poglądów obowiązujących w NATO, właściwa organizacja logistyki połączonych sił zbrojnych wpływa nie tylko na wynik poszczególnych operacji, ale i na ostateczny wynik wojny, a także zapewnia bezkolizyjne przejście z czasu pokoju na okres wojny⁸⁶. W planach rozwoju sił zbrojnych, w przewidywaniu potrzeb i określaniu możliwości materiałowo-technicznych, medycznych oraz transportowych zarówno w przestrzeni, jak i czasie, logistyka zajmuje ważne miejsce⁸⁷.

Termin logistyka nie jest pojęciem nowym⁸⁸. Jego historia sięga dalekiej przeszłości, a źródeł tego pojęcia poszukuje się w greckich słowach „logos” lub „logicos” (liczenie, sztuka liczenia, prawidłowo myślący, rozsądny). Do pierwszego z tych słów nawiązał cesarz bizantyjski Leontos VI, który na początku X w. n.e. napisał w języku greckim dzieło pod nazwą „*Summaryczne wyłożenie sztuki wojennej*”. Opisał w nim, obok strategii i taktyki, trzecią naukę wojenną – logistykę⁸⁹. W. Stankiewicz określa logistykę wojskową w sposób następujący: „[...] *logistyką wojskową jest planowanie i realizacja*

⁸⁴ „Logistyka – według terminologii sojuszniczej – to dziedzina zajmująca się planowaniem przemieszczania wojsk oraz utrzymaniem zdolności bojowej sił zbrojnych. Obejmuje aspekty działalności wojskowej dotyczącej: a) projektowania oraz prac badawczo-rozwojowych, pozyskiwania, przechowywania, transportu, dystrybucji, utrzymania i konserwacji, ewakuacji oraz pozbywania się uzbrojenia, sprzętu i środków materiałowo-technicznych; b) transportu personelu; c) pozyskiwania lub budowy, utrzymania i konserwacji, użytkowania oraz pozbywania się budynków i instalacji; d) pozyskiwania lub świadczenia usług; e) wsparcia medycznego i służbę zdrowia”, A:AP-6, op. cit.

⁸⁵ Zob. M. Daniluk, *Wojsko w gospodarce rynkowej*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 1994, s. 141.

⁸⁶ Zob. K. Pajewski, *Logistyczny system zaopatrywania*, Warszawa 1995, s. 65.

⁸⁷ Zob. S.E. Dworecki, *Logistyka w wojsku*, Warszawa 1996, s. 17.

⁸⁸ Zob. W. Stankiewicz, *Logistyka*, Wydawnictwo MON, Warszawa 1968, s. 40.

⁸⁹ Zob. T. Kamiński, *Logistyka i marketing razem czy osobno*, AON, Warszawa 1999, s. 8.

*zabezpieczenia materialowego narodowych sił zbrojnych oraz stworzenie odpowiednich warunków do wykonania ich zadań*⁹⁰.

Problematykę dotyczącą ewolucji logistyki przybliżyli również, m.in.: E. Chylak⁹¹, J. Dworecki, K. Ficoń⁹², T. Kamiński, W. Miszański, K. Pajewski, J. Płaczek, E. Nowak⁹³, W. Stankiewicz⁹⁴, M. Sułek⁹⁵.

Charakter tego opracowania, ze względu na objętość, nie pozwala na przeprowadzenie szerokiej analizy związków HNS z logistyką wojskową, natomiast konieczne wydaje się przedstawienie krótkiego zarysu poglądów na podstawowe terminy i definicje związane z logistyką celem uzmysłowienia jej roli i miejsca w procesie przygotowania i prowadzenia wsparcia działań przez państwo gospodarza.

W literaturze zagranicznej i krajowej nie ma dotychczas powszechnie przyjętej definicji logistyki⁹⁶. Poszczególni autorzy akcentują różne znaczenia tego pojęcia, odnosząc je zarówno do praktyki gospodarczej, jak i dziedziny wiedzy ekonomicznej⁹⁷. Na użytek 19 państw Sojuszu obowiązująca jest definicja logistyki zawarta w AAP-6. **Logistyka według doktryny narodowej operacje połączone OP/01** definiowana jest jako „ *nauka o planowaniu i realizowaniu przewozów wojsk oraz utrzymywaniu ich w gotowości do użycia*”⁹⁸. Logistyka obejmuje te aspekty działalności wojskowej, które dotyczą:

1. Projektowania, rozwoju, pozyskiwania, przechowywania, dystrybucji, transportu, utrzymania i użytkowania uzbrojenia i sprzętu wojskowego.

2. Pozyskiwania lub budowy, utrzymania, użytkowania i zarządzania obiektami.

3. Pozyskiwania i świadczenia usług.

⁹⁰ W. Stankiewicz, *Logistyka...* op. cit., s. 56.

⁹¹ E. Chylak, *Logistyka w strategii wojskowej*, AON, Warszawa 1994.

⁹² K. Ficoń, *Logistyka – trzeci wymiar sztuki wojennej*, [w:] *Sztuka wojenna. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, pod red. M. Krauzego i B.M. Szulca, Wydawnictwo A. Marszałek, Toruń 2000; K. Ficoń, *Procesy logistyczne w przedsiębiorstwie*, Impuls Plus Consulting, Gdynia 2001.

⁹³ E. Nowak, *Logistyka wojskowa...* op. cit.

⁹⁴ W. Stankiewicz, *Nowe trendy we współczesnej logistyce zachodniej*, AON, Warszawa 1995.

⁹⁵ *Wybrane zagadnienia logistyki i ekonomiki wojskowej*, pod red. M. Sułka, AON, Warszawa 1996.

⁹⁶ Zob. T. Kamiński, *Funkcjonowanie systemów logistycznych*, AON, Warszawa 1996, s. 27.

⁹⁷ Zob. L. Grabarski, I. Rutkowski, W. Wrzosek, *Marketing*, PWE, Warszawa 1995, s. 283.

⁹⁸ *Doktryna narodowa operacje połączone...* op. cit.

4. Zabezpieczenia medycznego i służby zdrowia.

5. Przemieszczania stanów osobowych⁹⁹.

Obecnie w dostępnej literaturze fachowej istnieje wiele różnych definicji i określeń odnoszących się do procesu wsparcia działań przez państwo gospodarza (w tym i do pojęcia logistyka). Jedną z nich określa proces HNS jako integralną część funkcji logistyki w procesie planowania operacyjnego NATO¹⁰⁰.

Ujęcie logistyczne, wyrażone najpełniej w doktrynie logistycznej AJP-4.5, postrzega **HNS jako jeden z aspektów** scenariusza każdej operacji lub ćwiczenia, a **proces HNS jako integralną część funkcji logistyki**, uzupełniającą możliwości organicznych sił logistyki przybywających wojsk NATO. HNS uczestniczy więc w „produkowaniu” siły bojowej wojsk, mnożąc ich możliwości w proporcji odpowiedniej do skali sił i środków zaangażowanych przez gospodarza, jego wkładu kapitałowego¹⁰¹. W ujęciu sojuszniczym zwraca się szczególną uwagę na zaspokojenie potrzeb i interesów wojsk NATO i państw sojuszniczych w prowadzonych operacjach i ćwiczeniach. Podkreśla się przy tym wymóg niezawodności, sprawności oraz efektywności ekonomicznej wsparcia. **Kluczowym elementem tego podejścia jest zastosowanie koncepcji połączonej i wielonarodowej logistyki** zabezpieczającej potrzeby połączonej operacji, co jednak wymaga skoordynowania planowania i realizacji HNS na drodze negocjacji i wielonarodowych uzgodnień. Takie właśnie podejście zrodziło obowiązujące obecnie poglądy na HNS, zawarte w AJP-4.5.

AJP-4.5 jest trzecim co do ważności w hierarchii dokumentów logistycznych i w sposób szczególny wzmacnia zasady i kierunki działania zawarte w MC 319/1¹⁰², MC 334/1 i MC 411¹⁰³ ogólnych wytycznych w zakresie HNS ujętych w AJP-4. *Sojuszniczej Doktrynie Logistycznej dla Połączonych Sił*¹⁰⁴. Inną grupą materiałów, mającą zasadnicze znaczenie dla problematyki logistycznej, są bazujące na doświadczeniach sojuszniczych dokumenty NATO.

⁹⁹ Zob. J. Wojtczak, *Polskie cele interoperacyjności logistyki sił zbrojnych w aspekcie doktryny logistycznej NATO*, LOGISTICS '98, Polskie Towarzystwo Logistyczne, Poznań 1998, t. 2, s. 202.

¹⁰⁰ Zob. AJP-4.5, op. cit.

¹⁰¹ Zob. H. Szafran, *Wsparcie działań...* op. cit.

¹⁰² MC 319/1: *NATO Principles and Policies for Logistics* (Kierunki działania i zasady funkcjonowania logistyki w NATO), Brussels 1992.

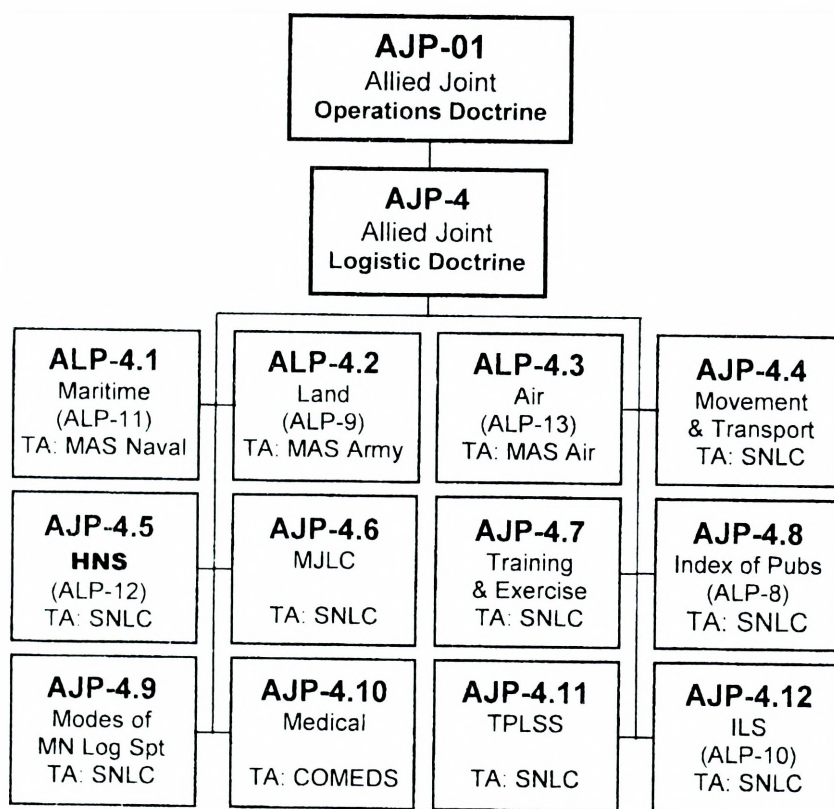
¹⁰³ MC 411: *NATO Civil-Military Co-operation (CIMIC) Policy* (Zasady współpracy cywilno-wojskowej NATO).

¹⁰⁴ Zob. AJP-4.5, op. cit.

Najistotniejsze z nich to publikacje (doktryny) regulujące wsparcie logistyczne, tj. AJP-4, AJP-4.4, AJP-4.6, AJP-4.10, ALP-13, MC 336/1, AJP-01, AJP-3, AJP-3.2 oraz publikacja operacyjna OP/01, (zob. załącznik 1). Rolę szczególną odgrywa synteza problematyki logistycznej NATO – podręcznik logistyki NATO¹⁰⁵, poświęcający sprawom HNS wiele uwagi, a także wskazujący literaturę przedmiotu. Istotnymi są też stanagi regulujące ważne kwestie w zakresie logistyki (zob. załącznik 1). Oprócz ww. funkcjonuje wiele innych dokumentów specjalistycznych, bezpośrednio lub pośrednio dotyczących logistyki.

Schemat 9.

Hierarchia dokumentu AJP-4.5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: AJP-4: *Allied Joint Logistics Doctrine*, Brussels 2002.

¹⁰⁵ NATO *Logistics Handbook*, wyd. 3, Brussels 1997.

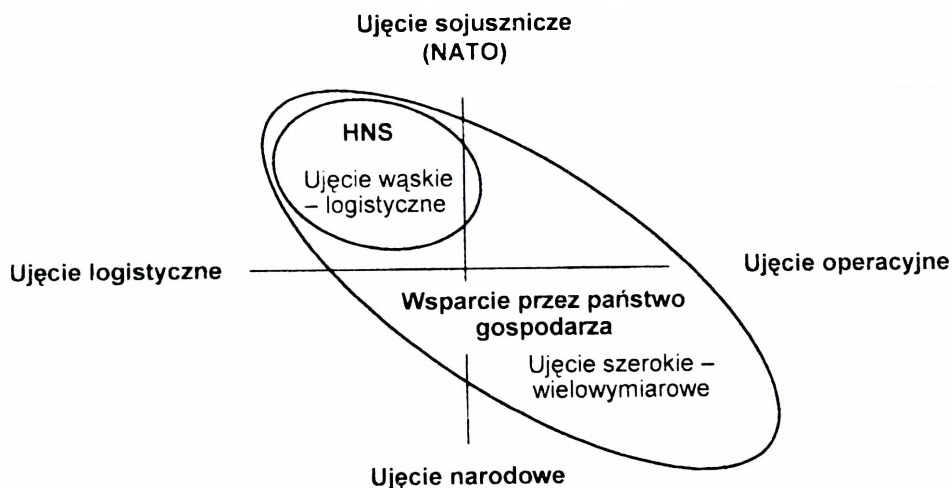
W Polsce organizację i zarządzanie logistyczne w procesie realizacji HNS, reguluje Rozkaz nr 2/log/P-4 Szefa Sztabu Generalnego WP z dnia 4 stycznia 2002 r. w sprawie wdrożenia w Siłach Zbrojnych RP systemu realizacji zadań wynikających z obowiązków państwa gospodarza, a także stworzenia warunków do utworzenia systemu wsparcia dla sił Sojuszu przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z doktryną narodową operacje połączone OP/01, podstawowym zadaniem stojącym przed logistyką wojskową jest wsparcie potrzeb sił zbrojnych RP w zakresie zabezpieczenia materialowego, technicznego, medycznego, transportowego i infrastruktury wojskowej w czasie pokoju, kryzysu, zagrożenia i wojny¹⁰⁶.

Według H. Szafrana wsparcie przez państwo gospodarza może być rozpatrywane w różnych ujęciach, przedstawiane w określony sposób i z określonego punktu widzenia. Przede wszystkim są to ujęcia: 1) logistyczne; 2) operacyjne; 3) sojusznicze; 4) narodowe (zob. schemat 10).

Schemat 10.

Cztery wymiary pojęcia „Host Nation Support”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: H. Szafran, *Wsparcie działań wojsk NATO na terytorium Polski (Host Nation Support)*, rozprawa doktorska, AON, Warszawa 2003.

¹⁰⁶ Zob. OP/01: *Doktryna narodowa operacje połączone*, MON, Warszawa 2002, pkt 7002.

Integracja systemu logistycznego SZ RP opiera się na ścisłym współdziałaniu i wykonywaniu zadań w ramach realizowanych procesów logistycznych – podsystemów funkcjonalnych logistyki. Występuje ona równocześnie z pogłębiającą się funkcjonalnością i precyzją wewnętrznej integracji logistyki wojskowej oraz coraz szerszą współpracą z logistyką gospodarki narodowej. Polskie siły zbrojne od kilku lat doskonalą zasady i formy interoperacyjności zewnętrznej w ramach Sojuszu Północnoatlantyckiego¹⁰⁷. Obowiązek realizacji kolejnych stopni standaryzacji systemu logistycznego w celu integracji z systemami logistycznymi armii NATO – od kompatybilności, poprzez interoperacyjność, wymiennność, do wspólności w zaopatrywaniu, technice, transporcie, zabezpieczeniu medycznym i infrastrukturze – został nałożony na polskie siły zbrojne wraz z przyjęciem Polski do struktur NATO. **Zupełnie nowym elementem europejskiej polityki obronnej** jest idea sformowania (do 2003 r.) wielonarodowych połączonych sił zbrojnych Unii Europejskiej (siły zbrojne UE)¹⁰⁸, do których wstępny akces – już w 1999 r. – zgłosiła także Polska¹⁰⁹.

Proces integracji naszych sił zbrojnych z NATO skupia się ostatnio na asymilacji „Doktryny działań połączonych sił sojuszniczych”¹¹⁰, zawierającej już wstępne założenia organizacji i działań zarówno sojuszniczych, jak i koalicyjnych CJTF¹¹¹. Transformacja naszej armii dotyczy także logistyki, rozumianej w tym wypadku jako część sił zbrojnych przeznaczona do zabezpieczenia logistycznego wojsk.

Specjalistycznymi uzupełnieniami doktryny operacyjnej NATO w tym zakresie są m.in.: nowa wersja „Doktryny połączonej logistyki sojuszniczej”¹¹² oraz „Doktryna wielonarodowych połączonych centrów logistycznych”¹¹³. Tym samym, konieczność weryfikacji i uzupełnienia koncepcji na-

¹⁰⁷ Zob. Decyzja Ministra Obrony Narodowej nr 145/MON z dnia 14 sierpnia 1997 r.

¹⁰⁸ SZ UE oficjalnie noszą nazwę „siły reagowania” – SR (reaction forces – RF) UE.

¹⁰⁹ Zob. W. Drajczyk, *Logistyka sił powietrznych w działaniach wielonarodowych*, AON, Warszawa 2002, s. 3.

¹¹⁰ AJP-01: *Allied Joint Operations Doctrine*, Brussels 2000.

¹¹¹ W polskiej literaturze terminem CJTF (combined joint task forces – wielonarodowe połączone siły operacyjne) określa się też „doraźne siły zadaniowe”. Termin „combined forces” – będący synonimem „multinational forces” oraz „allied forces” – jest stosowany w NATO do ogólnego określenia sił wielonarodowych, zob. AAP-6, op. cit.

¹¹² AJP-4: *Allied Joint Logistic Doctrine*, Brussels 2002.

¹¹³ AJP-4.6: *Multinational Joint Logistic Centre Doctrine*, Brussels 2002.

szych sił zbrojnych, dotyczy także koncepcji ich logistyki¹¹⁴. Efektywne wsparcie logistyczne ma fundamentalne znaczenie dla pomyślności wszelkich operacji prowadzonych przez te siły¹¹⁵.

W ramach dostosowania obszarów logistycznego zabezpieczenia funkcjonowania sił zbrojnych do założeń przyjętych w NATO, wyróżnia się w logistyce polskich sił zbrojnych **logistykę produkcji** i **logistykę konsumpcji** (zob. schemat 11).

Logistyka jako nauka o planowaniu i realizowaniu zawiera w sobie elementy teoretyczne (**planowanie**) i przedsięwzięcia praktyczne (realizowanie). Dlatego w strukturze logistyki natowskiej występuje **logistyka planistyczna**, odnoszona do procesów społeczno-politycznych, planowania strategicznego, planowania logistycznego i kierowania zabezpieczeniem logistycznym, i **logistyka wykonawcza** – związana z fizycznymi przepływami materiałów, towarów, usług oraz informacji i finansów składających się na kompleksowe zabezpieczenie logistyczne operacji wojskowych sił zbrojnych NATO.

Logistyka planistyczna obejmuje problemy z zakresu natowskiej polityki i strategii logistycznej, podstawowe zasady planowania logistycznego oraz procedury operacyjnego dowodzenia i kierowania zabezpieczeniem logistycznym sił zbrojnych NATO w czasie prowadzenia operacji wojskowych w okresie pokoju, kryzysu i wojny. W jej zakres wchodzi też współpraca cywilno-wojskowa organów NATO z władzami cywilnymi państw członkowskich. Natomiast **logistyka wykonawcza** dotyczy procesów logistycznych, które dla potrzeb praktycznych zostały ujęte w postaci spójnego systemu logistycznego. Występują w nim zasadnicze podsystemy: **zaopatrywania, utrzymania (eksploatacji), zabezpieczenia medycznego, zabezpieczenia komunikacyjnego (przegrupowania i transportu) oraz infrastruktury logistycznej**.

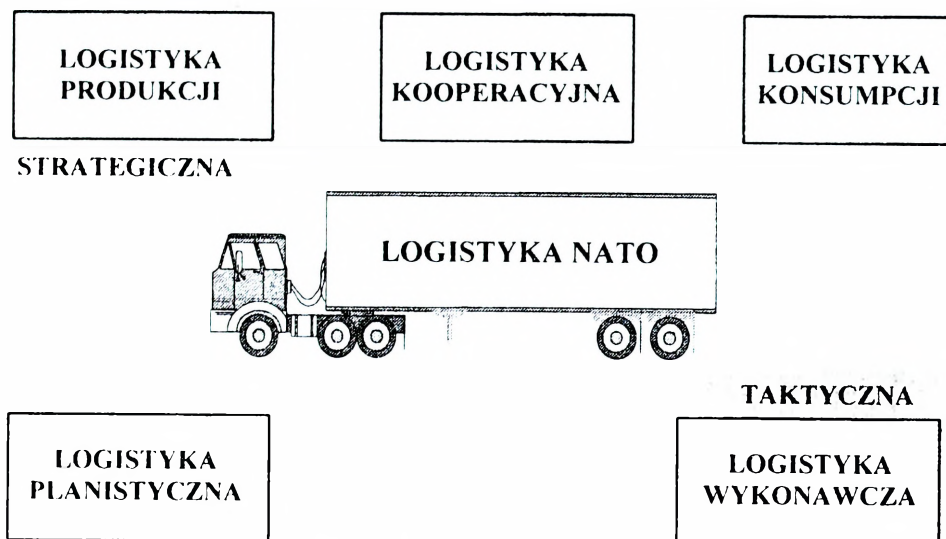
W warunkach NATO zarówno **logistyka planistyczna**, jak też **logistyka wykonawcza** są zasadniczo wspierane za pomocą nowoczesnych technik i technologii informatycznych. Systemy informatyczne, sieci komputerowe oraz pozostałe urządzenia teleinformatyki warunkują dziś sprawne funkcjonowanie logistyki wojskowej na wszystkich szczeblach zabezpieczenia działań bojowych sił zbrojnych NATO.

¹¹⁴ Zob. W. Drążczyk, *Logistyka sił powietrznych...* op. cit., s. 5.

¹¹⁵ Zob. M.A. Obrusiewicz, *Wielonarodowe połączone siły zadaniowe CJTF*, AON, Warszawa 2002, s. 59.

Schemat 11.

Podział rodzajowy logistyki NATO według kryterium funkcjonalnego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: K. Ficoń, *Współczesna logistyka wojskowa*, CSOP, Koszalin 2001, s. 127.

Logistykę można powszechnie dzielić ze względu na kryterium poziomu (hierarchii) jej funkcjonowania. Mówimy wówczas o logistyce: szczebla strategicznego i szczebla taktycznego. W języku gospodarki rynkowej występuje logistyka produkcji i logistyka konsumpcji. Na pograniczu obu tych logistyk występuje **logistyka kooperacyjna** (zob. schemat 11), która standaryzuje produkcję pod kątem korzystania z zasobów logistycznych przez poszczególne kraje członkowskie. Jest wiele różnych definicji logistyki i każda z nich kładzie nacisk na jej związek ze strategią, taktyką, przegrupowaniem i produkcją. Niemniej jednak, w NATO obecnie występują definicje i określenia dotyczące obszaru logistyki¹¹⁶. W najbardziej zwięzłym znaczeniu są to te aspekty działalności, które dotyczą (zob. schemat 11):

- logistyki produkcji,
- logistyki konsumpcji,
- logistyki kooperacyjnej.

¹¹⁶ Zob. NATO *Poradnik logistyki...* op. cit., s. 31.

Logistyka kooperacyjna jest realizowana za pomocą tzw. standardów, dotyczących odpowiednio standardów: operacyjnych, materiałowych i administracyjnych. Natowski proces standaryzacyjny jest realizowany hierarchicznie na poziomach standaryzacji.

Do podstawowych terminów stosowanych w doktrynie logistycznej sił lądowych NATO należy zaliczyć następujące: standaryzacja, kompatybilność, interoperacyjność, wzajemna zamienialność środków bojowych i materiałowych, wspólność, umowa standaryzacyjna¹¹⁷.

3.2. System zaopatrzenia wojsk NATO w aspekcie HNS

Nad zakresem znaczeniowym **współczesnej logistyki** w państwach NATO toczy się ożywiona dyskusja, której celem jest ujednolicenie i uściślenie zakresu przedmiotowego logistyki w ogóle, jak również logistyki wojskowej, a ponadto **wypracowanie optymalnych rozwiązań strukturalnych i funkcjonalnych narodowych systemów logistyki oraz relacji, jakie powinny występować w systemie logistyki natowskiej.**

Racjonalne kształtowanie wysiłku obronnego państwa w zakresie budowania i rozwijania sprawnie funkcjonującego koalicyjnego i narodowego systemu obronnego, wymaga m.in. dokładnej znajomości wszystkich zagadnień gospodarczo-obronnych państwa¹¹⁸. Można to osiągnąć przez ciągłe śledzenie, analizowanie i prognozowanie dynamicznych zmian ekonomicznych i wskaźników gospodarki obronnej. Powinny się one wyrażać w maksymalnie efektywnym wykorzystaniu dla potrzeb obronnych istniejącego potencjału ekonomicznego kraju, jego bazy produkcyjnej, zasobów surowcowych, nagromadzonych rezerw materiałowych, osiągnięć nauki i techniki, środków transportu, sieci komunikacyjnej, łączności itp.¹¹⁹. Stąd wszelkie działania logistyczne, wspierające wojska sojuszników na terenie naszego kraju, powinny te aspekty uwzględniać.

¹¹⁷ Zob. J. Wojtczak, *Polskie cele interoperacyjności...* op. cit., s. 204.

¹¹⁸ Zob. W. Kitler, *Obrona narodowa w wybranych państwach demokratycznych*, AON, Warszawa 2001, s. 44–47.

¹¹⁹ Zob. M. Koch, *Gospodarka wojskowa*, Wydawnictwo MON, Warszawa 1987, s. 8.

Głównym celem zabezpieczenia logistycznego jest kompleksowe zasilanie wojsk dostawami zaopatrzenia oraz świadczenie usług gospodarczo-bytowych pozwalających na realizację zadań szkoleniowych w okresie pokoju i skuteczne prowadzenie działań bojowych w okresie wojny¹²⁰. T. Kamiński identyfikuje **proces zaopatrzenia** jako pewien ciąg działań, w którym mają miejsce działania zorganizowane, związane z zaspokajaniem potrzeb oddziału w sprzęt i materiały¹²¹. Według M. Chabereka **istotą logistyki** jest integracja przepływu zasobów w wymiarze czasu i przestrzeni w taki sposób, aby zapewnić maksymalnie możliwy, przy danym poziomie kosztów, standard obsługi podmiotów realizujących procesy podstawowe w zakresie zaspokajania potrzeb¹²². M. Brzeziński **istotę zaopatrywania** oddziałów i pododdziałów upatruje w przygotowaniu i utrzymaniu potencjału zaopatrzeniowego oraz zapewnieniu wojskom możliwości jego wykorzystania do szkolenia i skutecznego prowadzenia działań bojowych¹²³.

Schemat 12.

Rodzaje zabezpieczenia logistycznego

Pozyskiwanie, magazynowanie,
transport, rozdział, eksploatacja
i remont środków zaopatrzenia i sprzętu

Transport stanów osobowych
i materiałów oraz kierowanie
ruchem wojsk

Świadczenie usług
gospodarczo-bytowych

Zabezpieczenie medyczne

Udostępnienie obiektów
i urządzeń infrastruktury

Zródło: ALP 4 2.

¹²⁰ Zob. K. Ficoń, *Współczesna logistyka wojskowa*, CSOP, Koszalin 2001, s. 119.

¹²¹ Zob. T. Kamiński, *Logistyka w oddziale gospodarczym*, AON, Warszawa 1996, s. 47.

¹²² Zob. M. Chaberek, *Makro- i mikroekonomiczne aspekty wsparcia logistycznego*, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 2002, s. 17.

¹²³ Zob. M. Brzeziński, *Logistyka wojsk lądowych. Zabezpieczenie oddziałów i pododdziałów w działaniach taktycznych*, WAT, Warszawa 1996, s. 46.

W skład systemu zaopatrywania wchodzi organa kierownicze zaopatrywania, jednostki zaopatrzeniowe i jednostki transportowe oraz składy i punkty zaopatrzenia, a także punkty usług gospodarczo-bytowych.

Organa kierowania, jednostki i urządzenia logistyczne działają w ramach pionów funkcyjnych, tworzących podsystemy: kierowania, zaopatrywania, eksploatacji, medyczny, a na szczeblu operacyjnym ponadto – komunikacyjny i infrastruktury¹²⁴.

System logistyczny zajmuje się kompleksem przedsięwzięć związanych z zasilaniem wojsk wszystkimi rodzajami zaopatrzenia. **Tworzą go** też organy, jednostki i infrastruktura zaopatrzeniowa, realizujące przedsięwzięcia związane z zaopatrywaniem wojsk¹²⁵. Jego **celem** jest odtwarzanie zużywanych zapasów na poszczególnych szczeblach organizacyjnych sił zbrojnych oraz świadczenie usług gospodarczo-bytowych, które są im niezbędne do realizacji zadań.

W wojsku pojęcie „logistyka” używa się jako zbiorczego terminu określającego zadania służące wsparciu sił zbrojnych. Logistyka militarna obejmuje zarówno transport, zakwaterowanie i zaopatrzenie oddziałów, jak też transport, składowanie i nadzór nad towarami przeznaczonymi dla celów militarnych¹²⁶.

W zabezpieczeniu materiałowym wojsk pilnych i nowych rozwiązań wymaga głównie proces dostaw zaopatrzenia. Pion materiałowy musi przede wszystkim nadążać z dostarczaniem odpowiedniego asortymentu i w pożądanych ilościach środków bojowych i materiałowych wojskom. W czasie przygotowania (rozwijania wojsk), wspierania działań lub zakończenia operacji NATO, terytorium Polski może być strefą: wsparcia, komunikacji lub działań.

Proces zasilania wojsk dostawami zaopatrzenia i usługami logistycznymi powinien być realizowany w taki sposób, aby maksymalnie zaspokoić zgłaszane przez wojska potrzeby zaopatrzeniowe. W okresie pokoju funkcjonowanie systemu zaopatrywania podporządkowane jest dodatkowym kryteriom ekonomiczno-financeowym, natomiast w okresie wojny dominującym kryterium jest niezawodność dostaw zaopatrzenia i skuteczność realizowanych usług logistycznych.

¹²⁴ Zob. *Tymczasowe zasady funkcjonowania systemu zaopatrywania SZ RP, SG WP*, Warszawa 1996, s. 4.

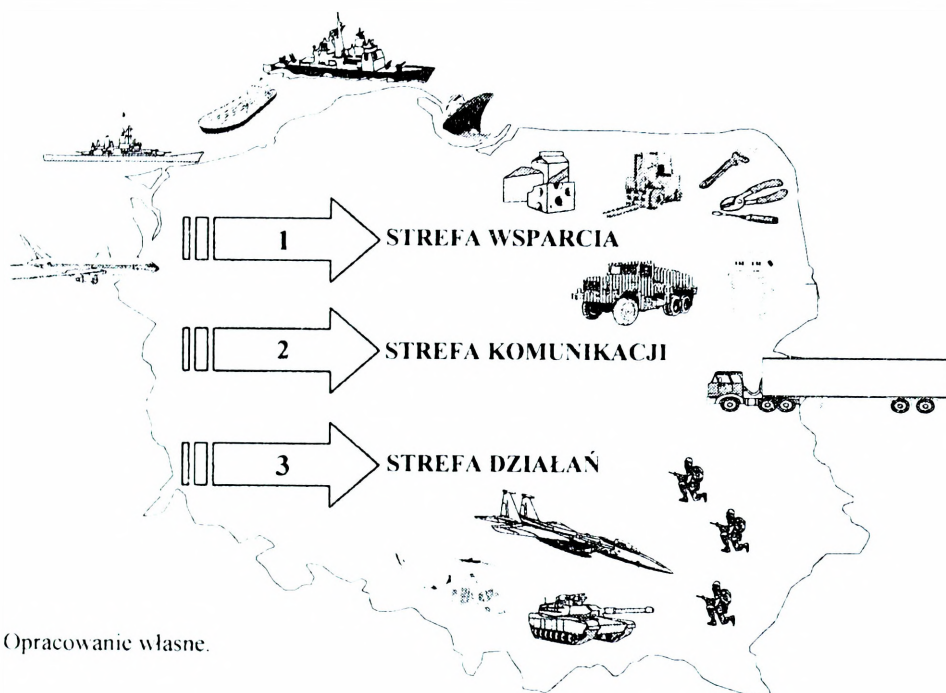
¹²⁵ „Zaopatrywanie jest to zespół czynności związanych z ustalaniem potrzeb, gromadzeniem, utrzymywaniem określonych normami zapasów środków zaopatrzenia i zaspokajaniem tymi środkami potrzeb wojsk oraz świadczeniem usług gospodarczo-bytowych. Istotą zaopatrywania jest przygotowanie i utrzymywanie potencjału zaopatrzeniowego wojska i gospodarki narodowej”. *Tymczasowe zasady...* op. cit., s. 11.

¹²⁶ Zob. *ibidem*.

Zasadniczymi zadaniami systemu zaopatrywania są: pozyskiwanie, gromadzenie, przechowywanie i dostarczanie zaopatrzenia, a także świadczenie usług gospodarczo-bytowych. **Dostawy zaopatrzeniowe realizowane przez system zaopatrywania** obejmują cztery podstawowe asortymenty: systemy uzbrojenia (ogół środków walki), wyposażenie i sprzęt techniczny (środki techniczne zabezpieczające działania wojsk), środki bojowe (ogólnowojskowe oraz specjalistyczne poszczególnych rodzajów sił zbrojnych), środki materiałowe (środki zabezpieczające potrzeby bytowe wojsk i eksploatację techniki wojskowej).

Schemat 13.

Podział stref w procesie wsparcia działań na terytorium Polski

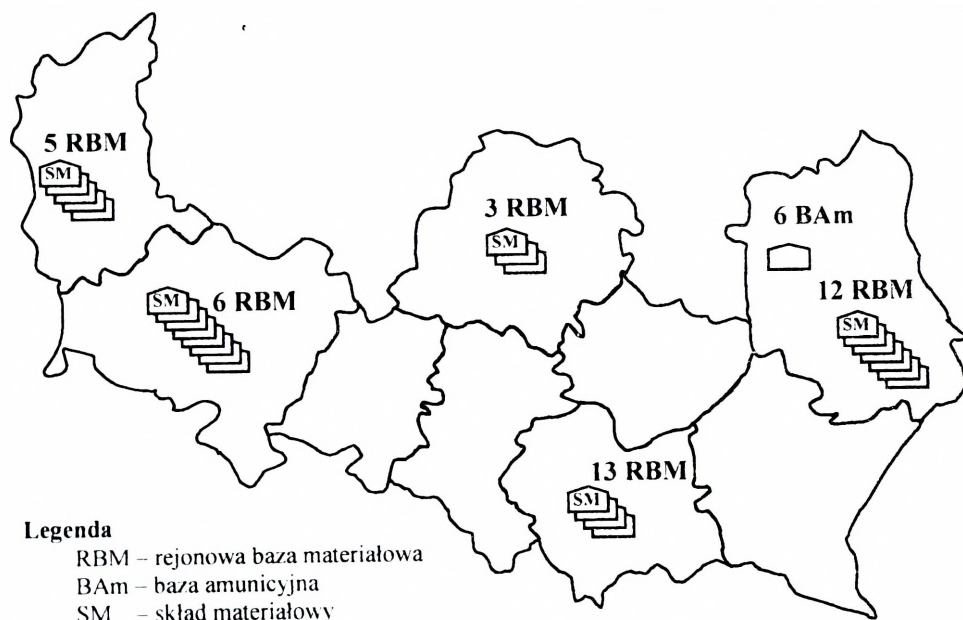

Usługi logistyczne świadczone przez system zaopatrywania dotyczą głównie tzw. gospodarczo-bytowych, obejmujących usługi: spożywcze (kulinarne, piekarnicze), odzieżowo-obuwnicze (mundurowe, szewskie), sanitarno-higieniczne (kąpielowe, pralnicze, fryzjerskie, odkażanie), handlowe (kantyny i drobne punkty sprzedaży).

Oprócz wyżej wymienionych szczegółowych zadań, w sferze zaopatrywania dokonuje się szereg dodatkowych czynności, związanych z konserwacją, naprawą, konfekcjonowaniem i kompletowaniem różnorodnych zapasów logistycznych. Szczególnie ważną czynnością jest sortowanie i kompletowanie według ustalonych rozdzielników środków bojowych i środków materiałowych w określone zestawy i jednostki ładunkowe. W pododdziałach zaopatrywania przygotowuje się też odpowiednie zestawy remontowe oraz uzupełnia zestawy zdekompletowane do ponownego wykorzystania.

Schemat 14.

Bazy materiałowe na obszarze Śląskiego Okręgu Wojskowego

Źródło: Materiały ze szkolenia zbiorowego ŚOW w dniu 20 marca 2002 r., Wrocław 2002.

Proces przyjęcia i rozwinięcia sił wzmocnienia NATO, a zwłaszcza jego ścisłe przywiązanie do określonych obiektów stacjonarnej infrastruktury na terytorium kraju (w tym garnizonów, poligonów, lotnisk i portów) powoduje, że przewidywane **wsparcie logistyczne dla sojuszników należy oprzeć na wojskowym, stacjonarnym (terytorialnym) potencjale logistycznym** wszyst-

kich RSZ, znajdującym się (rozmieśczone) w obszarze okręgów wojskowych. Stanowią go: **rejonowe bazy materiałowe (RBM), rejonowe warsztaty techniczne (RWT), okręgowe warsztaty techniczne (OWT), bazy materiałowo-techniczne (BMT), bazy lotnicze (BL), bazy morskie (BM)** oraz **szpitale wojskowe (Szp.W)** i inne placówki służby zdrowia funkcjonujące w zrejonizowanej logistyce wojskowej¹²⁷.

Istotnym źródłem zaopatrzenia oraz bazą usługową dla HNS będą **siły i zasoby logistyczne infrastruktury cywilnej** wydzielane z gospodarki narodowej. Stanowią one dla logistyki wojskowej więcej niż swoisty odwód logistyczny, z którego można pozyskiwać przede wszystkim: paliwa płynne, żywność, środki medyczne, a ponadto realizować na jego bazie usługi specjalistyczne (np. remont sprzętu wojskowego, usługi transportowe, usługi medyczne) oraz gospodarczo-bytowe (np. wypiek chleba, usługi pralnicze i kąpielowe, usługi szewskie i krawieckie).

Według E. Nowaka **wojskowe systemy logistyczne organizowane są w celu** zapewnienia wojskom dostaw zaopatrzenia oraz usług (specjalistycznych i gospodarczo-bytowych) niezbędnych im do szkolenia i prowadzenia działań¹²⁸.

Głównym zadaniem systemu zaopatrywania w czasie pokoju jest zabezpieczenie bieżących potrzeb szkoleniowych i gospodarczych sił zbrojnych oraz gromadzenie i utrzymanie normatywnych zapasów środków zaopatrzenia. W warunkach pokojowych w systemie gospodarki rynkowej proces zaopatrywania wojsk realizowany jest na podstawie zakupów centralnych i zakupów zdecentralizowanych.

Zakupy centralne polegają na przemieszczaniu środków zaopatrzenia od dostawcy (producenta) do odbiorcy (konsumenta), poprzez odpowiednio zorganizowany system baz materiałowych. Tym sposobem dostarcza się do wojsk: uzbrojenie i sprzęt typowo wojskowy, środki bojowe, specjalne materiały pędne i smary np. raketowe oraz umundurowanie. Natomiast **zakupy zdecentralizowane** polegają na nabywaniu środków zaopatrzenia bezpośrednio na rynku i obejmują asortyment powszechnego użytku, taki jak np. żywność, pomoce szkoleniowe. W tym wypadku jest stosowane negocjowanie

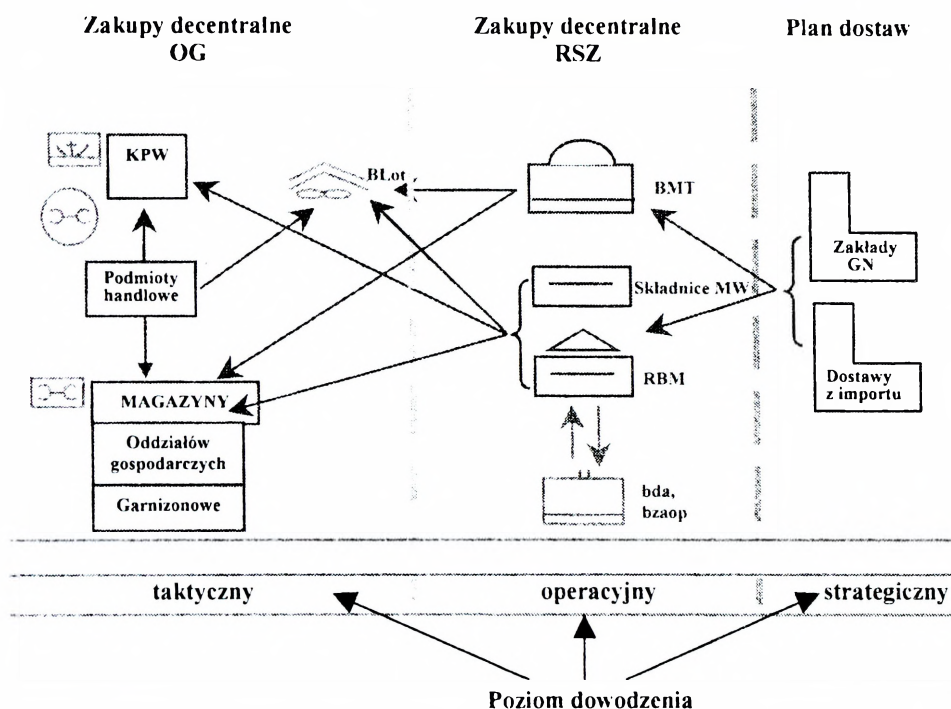
¹²⁷ Zob. M. Łabędzki, *Logistyka w SZ RP. Kierunki rozwoju podsystemu zaopatrywania sił zbrojnych RP*, [w:] *Materiały IX Resortowej Konferencji Naukowej*, Warszawa 2002.

¹²⁸ Zob. E. Nowak, *Logistyka wojskowa – zarys teorii*, AON, Warszawa 2000, s. 47.

cen i warunków dostawy. Normy zużycia, zwłaszcza środków bojowych i materiałów pędnych i smarów, mogą być dodatkowo korygowane, ze względu na skalę planowanego wysiłku i prognozowane zwiększone straty bojowe. Wielkość norm zaopatrzenia określają na podstawie odpowiednich przepisów instytucje pełniące rolę centralnych organów zaopatrywania.

Schemat 15.

System zaopatrywania SZ RP w środki materiałowe w czasie „P”

Źródło: M. Łabędzki, *Logistyka w SZ RP. Kierunki rozwoju podsystemu zaopatrywania sił zbrojnych RP*, [w:] *Materiały IX Resortowej Konferencji Naukowej*, Warszawa 2002.

Proces zaopatrywania wojsk jest zintegrowanym procesem obejmującym przepływy fizyczne dostaw oraz logistyczne strumienie informacyjne, obejmujące takie procesy, jak: prognozowanie, planowanie, normowanie, ewidencję, sprawozdawczość, kontrolę. Specyficzną kategorią strumieni informacyjnych w wojskowych systemach logistycznych są rozkazy, zarządzenia

i meldunki logistyczne występujące głównie na styku systemu zaopatrywania i systemu kierowania. **Realizację procesów zaopatrywania** poprzedza prognozowanie potrzeb wojsk i stosowne do ich skali planowanie zabezpieczenia logistycznego.

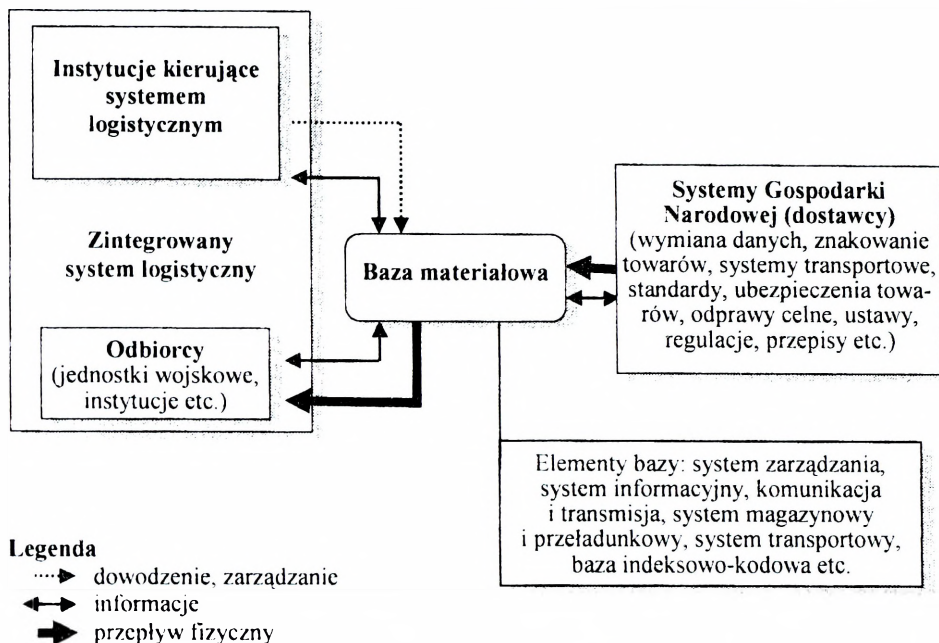
System zaopatrywania sił zbrojnych RP w zakresie przepływu rzeczowego opiera się na **odpowiednio rozmieszczonym potencjale wojskowych baz materiałowych**, pełniących rolę nowoczesnych centrów logistycznych. Tak zorganizowana baza zaopatrzeniowa tworzy zespół wyspecjalizowanych składów, których głównym zadaniem jest zapewnienie szybkiego, niezakłóconego przepływu towarów i informacji. Głównym przedmiotem uwagi jest taki przepływ materiałowy, który zapewni dużą niezawodność dostaw poszczególnym jednostkom, jednocześnie nie powodując wysokich kosztów składowania i utrzymywania zapasów. Efekt ten jest osiągnięty poprzez zastosowanie w wyposażeniu wojskowych baz materiałowych najnowszych osiągnięć technicznych i technologicznych, a także poprzez optymalne ich zaprojektowanie. Ważną rolę powinna odgrywać w nich technologia komputerowa, umożliwiająca szybką elektroniczną wymianę danych pomiędzy składami i bazą materiałową, a także pomiędzy bazami oraz dostawcami i producentami. Zastosowanie w tym wypadku techniki kodów kreskowych (przedstawiających np. indeksy materiałowe systemu kodyfikacji NATO), umożliwi uzyskanie natychmiastowej informacji o ilości towarów odprawianych i przyjmowanych do bazy materiałowej.

Bazy materiałowe muszą spełniać określone dokumentami normatywnymi standardy NATO, powinny też być zintegrowane z systemem logistycznym gospodarki narodowej, a także zapewnić dostosowanie do wymagań rynkowych (zob. schemat 16), aby zapewnić właściwy poziom interoperacyjności.

Funkcjonowanie systemu zaopatrywania opiera się na podstawowych zasadach logistyki wojskowej oraz na **specyficznym zasadach zabezpieczenia materiałowego**, do których należą:

- **zasada dostarczania zaopatrzenia** określająca sposób dowozu zaopatrzenia w określonych sytuacjach logistycznych:
- **zasada manewru zaopatrzeniem** oznaczająca konieczność dynamicznego, optymalnego zarządzania dostawami zaopatrzeniowymi stosownie do aktualnej sytuacji taktycznej, terenowej, atmosferycznej.

Rola bazy materiałowej w systemie zaopatrywania SZ RP

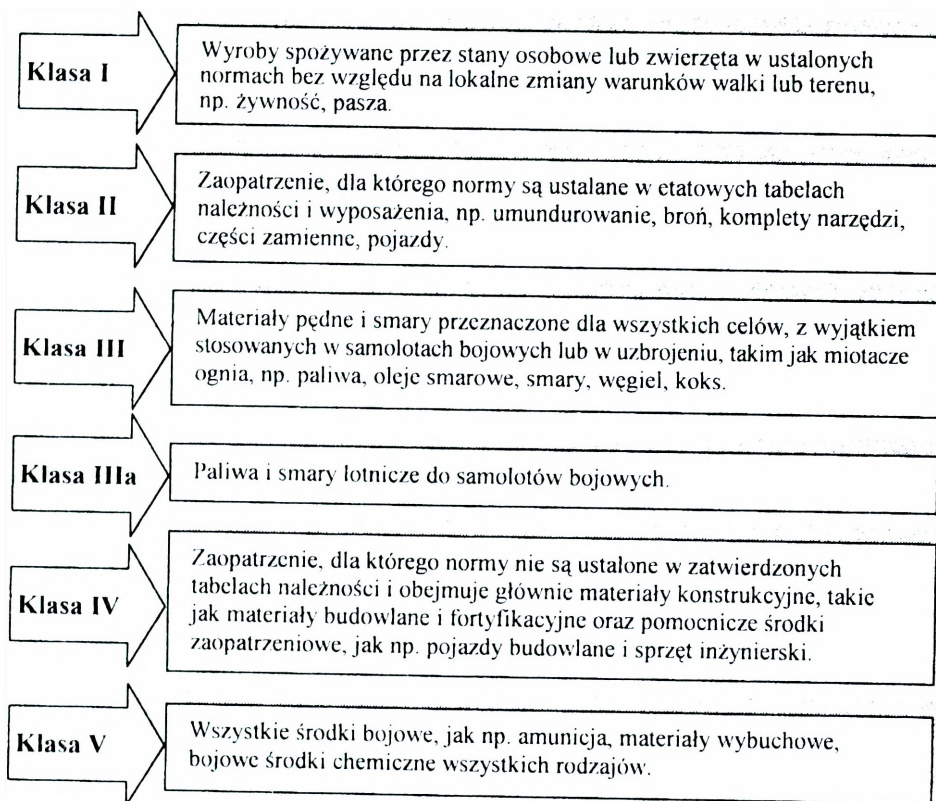
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: K. Pajewski, *Kierunki rozwoju logistyki sił zbrojnych RP*, <http://www.e-logistyka.pl/documents/centra.doc>, s. 473.

– **zasada wykorzystania zasobów miejscowych** dla potrzeb walczących wojsk, polegająca na racjonalnym użytkowaniu lokalnych zasobów zaopatrzeniowych i terenowych elementów infrastruktury w celu zwiększenia potencjału logistycznego.

– **zasada uzupełniania zaopatrzenia** według prognozowanego zużycia, determinująca przełożonego do szacowania potrzeb podwładnych i utrzymania określonych limitów dostaw środków bojowych i materiałowych.

– **zasada terytorialnego zaopatrywania** polegająca na kompleksowym włączeniu do systemu zaopatrywania wszystkich źródeł występujących na obszarze danego okręgu wojskowego bez względu na ich podporządkowanie organizacyjne. Terytorialny system zaopatrywania tworzą składnice jednorodne i wielobranżowe, garnizonowe organa i jednostki zaopatrywania oraz stacjonarna infrastruktura gospodarki narodowej.

W NATO obowiązuje pięć klas zaopatrzenia¹²⁹:

Władze NATO ponoszą kolektywną odpowiedzialność za zaopatrywanie wielonarodowych formacji, zaś państwa członkowskie za podtrzymywanie gotowości swoich własnych sił. Zapas bieżący zaopatrzenia w wojskach narodowych musi być wystarczający do utrzymania zdolności bojowej wojsk w ustalonym terminie. Ważnym kryterium ich funkcjonowania jest minimalizacja poziomu zapasów uzbrojenia i sprzętu technicznego oraz materiałów logistycznych. **Odrębność narodowych systemów zaopatrywania** pociąga za sobą konieczność ich głębokiej standaryzacji celem uzyskania docelowej interoperacyjności i wysokiej elastyczności. Z uwagi na szybki rozwój skomputeryzowanych narodowych systemów zaopatrywania, powinno się zapewnić pełną kompatybilność z systemami centralnymi NATO.

¹²⁹ Zob. Stanag 2961: *Classes of Supply of NATO Land Forces*.

Dowódcy NATO są upoważnieni do koordynacji procesów zaopatrywania między narodowymi dowództwami logistycznymi. Państwa członkowskie uzgodniły ramy współpracy w zakresie wymiany informacji zaopatrzeniowej i stosując porozumienia o wsparciu zaopatrzeniowym, zobowiązały się go dostarczać w razie takiej potrzeby.

Narodowe systemy zaopatrywania sił zbrojnych powinny spełniać wymogi NATO, chodzi głównie o systemy kodyfikacji i klasyfikacji materiałowej. Proces zaopatrywania sił NATO podlega pełnej standaryzacji. W skali NATO produkcja i rozwój nowoczesnego uzbrojenia i sprzętu bojowego podlega międzynarodowej standaryzacji we wszystkich fazach projektowania, wytwarzania i użytkowania. Wzrost interoperacyjności w zakresie zaopatrywania w siłach NATO oznacza wspólne wykorzystanie takich środków, jak: paliwo, amunicja, racje żywnościowe, narzędzia itp.

3.3. Warunki, potrzeby, możliwości i wymogi przygotowania oraz wykorzystania infrastruktury obronnej do realizacji HNS

Infrastruktura obronna¹³⁰ jest niezwykle ważnym i istotnym elementem gospodarki obronnej naszego kraju w zakresie wsparcia działań przez państwo gospodarza. Bezpieczeństwo państwa obejmuje zarówno sfery polityczną i militarną, jak i zagadnienia gospodarcze, ekologiczne, społeczne i etniczne. Jednym z podstawowych czynników warunkujących te procesy jest ich infrastruktura. W ogólnym znaczeniu można przyjąć, że „*infrastruktura to podstawowe urządzenia, przedsiębiorstwa i instytucje usługowe nieodzowne potrzebne do właściwego funkcjonowania gospodarki narodowej lub jej poszczególnych działów, gałęzi i jednostek podstawowych*”¹³¹.

¹³⁰ „Infrastruktura obronna – element infrastruktury państwa, obejmujący obiekty i urządzenia stale oraz instytucje niezbędne do funkcjonowania systemu obronnego państwa. Tworzona jest głównie w czasie pokoju, ale rozwijana również w okresie zagrożenia i wojny. Z punktu widzenia specyfiki, wyróżnia się m.in. infrastrukturę wojskową”. L. Giennakowski, *Infrastruktura techniczno-ekonomiczna gospodarki narodowej w potencjale gospodarczo-obronnym kraju*, AON, Warszawa 1994.

¹³¹ J. Kurowski, *Kierunki przeobrażeń w infrastrukturze techniczno-ekonomicznej gospodarki narodowej*, [w:] *Gospodarka obronna Polski w okresie transformacji (1989–1992)*, pod red. T. Kamińskiego, AON, Warszawa 1993, s. 131.

Z przyjętej definicji infrastruktury i charakteru spełnianej funkcji w aspekcie wsparcia działań przez państwo gospodarza, wynika już jednoznaczny podział na dwie kategorie. Pierwsza obejmuje infrastrukturę techniczno-ekonomiczną, w skład której wchodzi cztery ukształtowane systemy: energetyczny, transportu, łączności i wodny. Druga zaś obejmuje infrastrukturę społeczną, do której zaliczamy zbiór urządzeń i instytucji niezbędnych do zaspokajania pozamilitarnych potrzeb ludności¹³². Zatem **podział infrastruktury** na techniczno-ekonomiczną i społeczną, byłby najbardziej uzasadniony i wskazany, gdyby podstawę podziału stanowiły bardziej sprecyzowane (rozszerzone) kryteria funkcji spełnianej przez urządzenia i instytucje. Wydaje się, że kryteriami tymi mogą być: bezpośredni lub pośredni cel funkcjonowania, odrębne zadania do spełnienia¹³³, a także odrębny charakter urządzeń¹³⁴. Jednym z nich, a zarazem najważniejszym, jest potencjał gospodarczo-obronny. Jego znaczenie wynika z funkcji, jakiej on służy, a mianowicie tworzeniu warunków niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania gospodarki narodowej oraz życia społeczeństwa¹³⁵. Niekiedy w piśmiennictwie można spotkać inne, poza wcześniej przedstawionymi, systemy brane pod uwagę podczas omawiania infrastruktury techniczno-ekonomicznej. Do elementów tych można zaliczyć, m.in. **budownictwo postrzegane przez pryzmat infrastruktury komunalnej**¹³⁶. Ponadto w podziale infrastruktury można uwzględnić kryterium „przynależności”, wówczas różne rodzaje urządzeń infrastrukturalnych przynależą np. do jednego resortu. Przykładem może być **infrastruktura służby zdrowia**, która w sumie obejmuje urządzenia i instytucje podporządkowane m.in. MON, a więc resortom mającym własne, wyodrębnione służby zdrowia¹³⁷. Natomiast

¹³² Zob. L. Giermakowski, *Infrastruktura techniczno-ekonomiczna...* op. cit., s. 60.

¹³³ Zadaniemi tymi są umożliwienie pokonywania odległości i zapewnienie integracji poszczególnych układów w przestrzeni społeczno-gospodarczej, a tym samym przemieszczanie z jednego na drugie miejsce: energii, wody, wiadomości, obrazu, osób, ładunków.

¹³⁴ Infrastruktura techniczno-ekonomiczna posiada urządzenia punktowe (elektrownie, gazownie, ujęcia wody itp.) i sieciowe (drogi, koleje, linie energetyczne, wodociągi itp.), które wzajemnie połączone, współpracują w wykonywaniu zadań. Są one rozmieszczone w różny sposób (kolejności, porządku, wielkości) i w określonym miejscu przestrzeni.

¹³⁵ Problem ten szerzej omawia m.in. L. Giermakowski [w:] *Przemysł w potencjale ekonomiczno-obronnym kraju*, AON, Warszawa 1992.

¹³⁶ Zob. *Polityka gospodarczo-obronna* (kryptonim „PGO”), pod kier. nauk. Z. Stachowiaka, AON, Warszawa 1999, s. 127.

¹³⁷ Zob. L. Giermakowski, *Infrastruktura techniczno-ekonomiczna...* op. cit., s. 61.

H. Mokrzyszczak infrastrukturę transportową rozpatruje jako składnik procesów logistycznych¹³⁸.

Na gospodarce obronnej, jako gospodarczo-obronnym ogniwie systemu obrony państwa, spoczywa obowiązek tworzenia bazy zaopatrzeniowej na potrzeby sił zbrojnych oraz zapewnienia żywotności szeroko pojętej **infrastruktury technicznej kraju**, mającej wpływ na wykonanie zadań obronnych¹³⁹. Tworzą ją wszystkie działy i resorty gospodarki narodowej podległe różnym szczeblom administracji państwowej i samorządowej oraz zakłady produkcyjno-usługowe podległe osobom fizycznym i podmiotom nieuspołecznionym¹⁴⁰. Część z nich, ze względu na wagę podejmowanych działań obronnych, podlega militaryzacji. W części z nich do realizacji zadań związanych z utrzymaniem i **odtworzeniem infrastruktury** są tworzone zmilitaryzowane, specjalistyczne oddziały¹⁴¹. Solidne przygotowanie wsparcia na terytorium państwa uczestnika NATO jest wkładem w realizację nowych idei wyłożonych w koncepcji strategicznej Sojuszu z kwietnia 1999 r., spełnieniem dobrowolnie przyjętych obowiązków uczestnika traktatu, wyrazem gotowości udziału w zapobieganiu konfliktom i rozwiązywaniu kryzysów oraz dowodem sojuszniczej wiarygodności¹⁴². **Zadanie HNS** wynika wprost z podziału ról, zagrożeń i obowiązków w NATO. Stanowi też warunek konieczny i niezbędny do osiągnięcia korzyści wynikających z kolektywnej obrony. Będzie ona bowiem niezawodna i efektywna, jeśli państwo osiągnie gotowość do przyjęcia sił sojuszniczych i udzielenia im zakładanego minimalnego wsparcia.

NATO utrzymując wojska na możliwie najniższym poziomie gotowości, musi bowiem zachować niezbędną swobodę działania i mobilność do czasowego wzmacniania zagrożonych obszarów na terenach Sojuszu. Przejawem troski i zabiegów NATO w przedstawionych kwestiach są uwagi wyłożone w punktach 59 i 60 nowej strategii Sojuszu¹⁴³. Akceptują one duże znaczenie

¹³⁸ Zob. H. Mokrzyszczak, *Logistyka. Podstawy procesów logistycznych*, Wydawnictwo WIG, Białystok 1998, s. 32.

¹³⁹ Zob. *Gospodarka obronna Polski...* op. cit., s. 14.

¹⁴⁰ Zob. ibidem, s. 15.

¹⁴¹ Zob. Z. Stachowiak, *Polityka gospodarczo-obronna*, AON, Warszawa 1996, s. 35.

¹⁴² Zob. *Koncepcja strategiczna Sojuszu*. Przyjęta przez głowy państw i szefów rządów biorących udział w spotkaniu Rady Północnoatlantyckiej w Waszyngtonie 23–24 kwietnia 1999 r., <http://www.bbn.gov.pl/nato.html>.

¹⁴³ Zob. ibidem.

transportu oraz standaryzacji i obniżania kosztów zabezpieczenia logistycznego, w tym **korzystania z infrastruktury państwa gospodarza**. Przygotowanie **wybranych elementów infrastruktury kraju** do funkcjonowania w okresie zagrożenia i wojny, obejmuje planowanie i realizację potrzeb obronnych formułowanych przez SZ RP oraz organy bezpieczeństwa wewnętrznego¹⁴⁴.

Na infrastrukturę obronną składają się, oprócz typowo wojskowych, cywilne obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej, dostosowane do wykorzystania w warunkach zagrożenia, kryzysu czy wojny. Spośród wielu dziedzin, w których one funkcjonują, najłatwiej je wskazać w obszarze transportu, łączności czy służby zdrowia. Infrastruktura obronna jest tworzona ze wszystkich stałych urządzeń służących do zapewnienia gotowości bojowej wojsk. Obejmują one głównie obiekty budownictwa wojskowego, zabezpieczającego potrzeby w zakresie dowodzenia, zakwaterowania i przewozu wojsk lub ładunków. Do głównych elementów infrastruktury zalicza się:

- urządzenia ogólnowojskowe (budynki koszarowe, sztabowe, magazyny, urządzenia szkoleniowe, zaopatrzeniowe i usługowe, składnice i magazyny, poligony i place ćwiczeń);
- urządzenia specjalistycznego przeznaczenia, służące kierowaniu i prowadzeniu działań bojowych (lotniska, bazy morskie, wyrzutnie rakiet, stacje radarowe, węzły łączności, składnice, stanowiska dowodzenia);
- urządzenia publiczne gospodarki narodowej, służące potrzebom wojska i obejmujące obiekty i urządzenia komunikacyjne (transport, łączność, energetyka).

Podczas omawiania związków gospodarki z obronnością, należy zauważyć systemową rolę logistyki w procesie wsparcia działań przez państwo gospodarza. Ważne jest przedstawienie jej różnorodnych funkcji, które razem tworzą pojęcie wsparcia logistycznego¹⁴⁵.

Funkcja dotycząca **infrastruktury** obejmuje wszelkie przedsięwzięcia związane z pozyskiwaniem lub budową obiektów oraz ich użytkowaniem. Z punktu widzenia finansowego jest najszerszą funkcją logistyczną, która wymaga najwyższych nakładów w warunkach koalicyjnych działań NATO.

¹⁴⁴ Zob. T. Kuźma, *Aspekty organizacyjne i prawne realizacji zadań gospodarczo-obronnych (przygotowań obronnych) przez terenowe organy administracji rządowej, samorządowej i podmioty gospodarcze – wybrane problemy*, AON, Warszawa 2000, s. 6.

¹⁴⁵ Zob. J. Płaczek, *Podstawowe elementy teorii...* op. cit., s. 128.

Zasada wykorzystywania infrastruktury cywilnej¹⁴⁶ dotyczy rozpoznania i wcześniejszego przygotowania cywilnych obiektów logistycznych (zakładów, warsztatów, szpitali itp.) dla potrzeb sił zbrojnych. Wiąże się z tym problemy prawno-administracyjne i finansowe. Przedstawiona zasada, dotycząca wykorzystania infrastruktury, ma charakter ponadczasowy i uniwersalny¹⁴⁷.

Otoczeniem zewnętrznym dla systemu logistycznego wojsk walczących, w których on funkcjonuje, są: system logistyczny przełożonego, systemy logistyczne sąsiadów, wojskowe stacjonarne źródła zaopatrzenia, **terenowa infrastruktura techniczna, terenowa infrastruktura medyczna**, świadczenia rzeczowe i osobiste, zdobycz wojenna i inne systemy. Z kolei poszczególne podsystemy połączone są ze sobą relacjami wynikającymi z łączącego ich związku przyczynowego (więzi współdziałania), ponieważ wszystkie one realizują wspólne zadanie, którym jest **zapewnienie ciągłości wsparcia logistycznego wojskom walczącym**¹⁴⁸.

Ustawa z dnia 25 maja 2001 r. *o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001–2006*¹⁴⁹ określa kierunki przebudowy i modernizacji technicznej sił zbrojnych, **modernizację oraz poprawę stanu technicznego infrastruktury wojskowej**, a także przekazanie Agencji Mienia Wojskowego zbędnej dla sił zbrojnych **infrastruktury wojskowej**.

Przedstawiając aspekty wsparcia wojsk sojuszników na terenie Polski, należy wymienić znaczące w tym procesie szkolenia poligonowe. Jednym z placów ćwiczeń jest poligon drawski, należący do największych centrów szkolenia wojsk w Europie. Pojemność szkoleniowa poligonu gwarantuje jednocześnie szkolenie oddziałów i pododdziałów dywizji zmechanizowanej oraz zgrupowań specjalistycznych. Od 1996 r. na obiektach Centrum Szkolenia Wojsk Lądowych w Drawsku Pomorskim szkolą się wojska NATO¹⁵⁰.

Osiągnięcie zdolności do realizacji obowiązku HNS będzie zapewne procesem długotrwałym, wymagającym wysiłków wszystkich struktur i instytu-

¹⁴⁶ Zob. E. Chylak, *Logistyka w strategii wojskowej*, WAT, Warszawa 1994, s. 28.

¹⁴⁷ Zob. M. Wasylko, *Zasady logistyki jako determinanty efektywności procesów gospodarczych*, AON, Warszawa 1997, s. 35.

¹⁴⁸ Zob. E. Nowak, *System logistyczny wojsk walczących (systematyka pojęć, terminologia, definicje, teoria problemu)*, „Przegląd Kwatermistrzowski” 1992, nr 1.

¹⁴⁹ DzU 2001, nr 76, poz. 804.

¹⁵⁰ Zob. W. Woś, *Korzystanie z infrastruktury i terenów cywilnych przez wojska NATO*, „Wiedza Obronna” 2001, nr 3(198), s. 95.

cji państwa, wymuszającym zaangażowanie na wielu poziomach zarządzania obronnością i w wielu jej obszarach. Strategia bezpieczeństwa RP, omawiając kwestię procesu integracji Polski z Sojuszem Północnoatlantyckim, podkreśla kompleksowość i wieloaspektowość procesu, co się odnosi także do przygotowań w zakresie obowiązku HNS¹⁵¹. Powinny one objąć działania w sferze koncepcyjnej, prawnej, stosunków cywilno-wojskowych, organizacyjnej, ekonomiczno-finansowej i technicznej. Ostatnia dotyczy rozbudowy i przygotowania infrastruktury wojskowej i cywilnej niezbędnej do przyjęcia i wsparcia na terytorium kraju wojsk NATO, w szczególności zaś punktów przyjęcia wojsk – stacji kolejowych, lotnisk i portów.

3.4. HNS jako element przygotowań i działania układu pozamilitarnego

Planowanie cywilne na wypadek sytuacji nadzwyczajnych nie jest typową działalnością logistyczną, lecz nie mniej ważną i pozostającą z nią w ścisłym powiązaniu. W nowej koncepcji strategicznej Sojuszu, idea wykorzystania zasobów cywilnych na wypadek zagrożenia przechodzi zasadnicze zmiany, zmierzające do zwiększenia jej rangi w całościowej działalności logistycznej na rzecz wojsk NATO¹⁵². Większe znaczenie nadaje się tym działaniom w okresie zagrożenia oraz wsparcia wojsk przez sektor cywilny, szczególnie w zakresie koordynacji wykorzystania cywilnych szlaków transportowych oraz planowania mobilizacyjnego w przemyśle. **Cywilne planowanie na stany nadzwyczajne** (civil emergency planning – CEP) jest zasadniczo związane z ochroną i pomocą dla lokalnej ludności, zwykle w kontekście klęsk żywiołowych, katastrof lub wojny, a w niektórych okolicznościach obejmuje koordynację pomocy władz narodowych dla sił NATO. Choć nie jest ściśle związane z logistyką, to wywiera jednak określony wpływ na planowanie logi-

¹⁵¹ Zob. *Strategia bezpieczeństwa...* op. cit., p. 3.2.2.

¹⁵² Mimo że planowanie cywilne jest odpowiedzialnością krajową i zasoby cywilne pozostają pod kontrolą narodową, uznano, że plany indywidualnych państw będą bardziej efektywne, jeśli będą koordynowane w kierunku osiągnięcia wspólnego celu. Dlatego też Rada Północnoatlantycka, najwyższe ciało decyzyjne NATO, utworzyła dziewięć komitetów zarządzania i planowania cywilnego podległych Wysokiemu Komitetowi Planowania Cywilnego (SCEPC), „Wojsko i Wychowanie” 1999, nr 3, s. 107.

styczne. Zajmuje się głównie: zachowaniem kierowania funkcjonowaniem państwa, utrzymaniem bezpieczeństwa i porządku, mobilizacją gospodarki i wykorzystaniem zasobów narodowych (m.in. energii, systemów transportu, możliwości produkcyjnych, zasobów i rezerw surowców i żywności), a także ochroną ludności i ratownictwem.

Z organami CEP **uzgadnia się (bilansuje) możliwości wykorzystania zasobów cywilnych dla potrzeb HNS**. Wieloletnie doświadczenie naszych sojuszników dowodzi, że część zadań logistycznych może być skutecznie realizowana na obszarze działań przez specjalistyczne przedsiębiorstwa i organizacje cywilne, wykorzystujące miejscową siłę roboczą, stacjonarną infrastrukturę i występujące środki materiałowe¹⁵³. **Szczególnie szerokie możliwości korzystania z zasobów cywilnych wystąpią w czasie przemieszczania i rozmieszczania wojsk** w rejonach wyjściowych i odtwarzania gotowości, mniejsze natomiast w trakcie działań, zwłaszcza bojowych. Powodują one określone zagrożenia dla bezpieczeństwa cywilnych kontrahentów, co należy mieć zawsze na uwadze. W określonych sytuacjach, może więc być potrzebne wydzielenie specjalnych sił wojskowych do ochrony i obrony wykorzystywanych w ramach HNS cywilnych sił, zasobów i obiektów (urządzeń) infrastruktury¹⁵⁴. Nie bez znaczenia jest też przygotowanie środków technicznych służących do alarmowania i powiadamiania ludności o grożącym niebezpieczeństwie oraz oddziałów samoobrony i ratownictwa technicznego. Istotne jest także posiadanie ogólnodostępnych ujęć wody dla ludności.

W logistyce NATO występuje wymóg **wykorzystywania zasobów miejscowych**, który opiera się na trzech założeniach:

1. Potrzeby i możliwości zasobów wojskowych i cywilnych powinny być zbilansowane. **Za wykorzystaniem sił i środków cywilnych muszą przemawiać określone korzyści** lub ułatwienia (zwiększenie możliwości, uzupełnienie niedostatków logistyki wojskowej, korzyści finansowe itp.).

2. **Korzystanie z zasobów cywilnych musi być legalne**, tzn. oparte na prawie państwa przyjmującego. Jego ustawodawstwo powinno uregulować realizację świadczeń osobistych i rzeczowych na korzyść wojsk sojusznich od chwili ich przybycia.

¹⁵³ Zob. H. Szafran, *Wsparcie pobytu...* op. cit., s. 24.

¹⁵⁴ Zob. *Gospodarka obronna Polski. Stan obecny i perspektywy...* op. cit., s.35.

3. **Zasoby cywilne i wojskowe wykorzystuje się łącznie, gdyż mają one charakter komplementarny i uzupełniają się nawzajem**, zwiększając możliwości wspieranych wojsk. Zakres korzystania przez wojska ze świadczeń cywilnych będzie zależał przede wszystkim od gwarancji (pewności) ich uzyskania. Ubezpieczenie dają umowy i porozumienia zawierane z państwem przyjmującym oraz kontrakty z cywilnymi dostawcami.

W NATO **działalność sektora cywilnego** (układu pozamilitarnego) jest określana jako „planowanie cywilne” (gotowość cywilna), którego zadaniem jest zagwarantowanie odpowiedniej zdolności całego sektora cywilnego państwa do podjęcia planowego i zorganizowanego działania w wypadku zagrożenia klęską, katastrofą lub wojną. Stosowane w Polsce określenie „układ pozamilitarny”, nie oddaje rzeczywistej jakości ról i funkcji, jakie spełniają cywilne (niemilitarne) podmioty prawa państwowego, na które poza sektorem państwowym (rządowym) składają się prywatne podmioty gospodarcze oraz podmioty tzw. trzeciego sektora – organizacje pozarządowe i samoorganizujące się społeczeństwo. Chodzi tu zarówno o działania dyplomatyczne i gospodarcze jako środki polityki, jak i o cywilne wsparcie dla logistyki NATO. Cywilne środki transportu, paliwa, żywność, środki medyczne i artykuły sanitarne, artykuły przemysłowe i wiele innych asortymentów stanowi **przedmiot zainteresowania sojuszników** w trakcie wykonywania różnego typu misji i zadań. **Obszar cywilnego wsparcia** obejmuje jednak nie tylko sferę logistyki. To także kwestie jurysdykcji karnej, ochrony ludności, wymiany informacji, ochrony, zabezpieczenia medialnego i szeregu innych przedsięwzięć.

Ciekawą i nietypową interpretację dotyczącą zaopatrywania sił zbrojnych można znaleźć u W. Stankiewicza. Według niego: „*Interesujące i [...] oryginalne tezy znalazły się w rozważaniach [G. Kirchoffa – M.J.] na temat zaopatrywania sił zbrojnych w niematerialne czynniki wytwórcze. Kirchhoff mówił o następujących źródłach tego zaopatrywania: przyroda, dostarczająca energii i praw natury; praca ludzka i związany z nią kapitał ludzki [...]. Praca ludzka ma ogromne znaczenie, jako element wysoce twórczy, elastyczny i zdolny podejmować wyzwania wcześniej nieznane [...]. Kirchhoff wskazuje na istotny fakt posiadania w siłach zbrojnych wewnętrznego źródła zaopatrywania w postaci pomocniczych zakładów, jakimi są instytucje szkolnictwa wojskowego, placówki prawnicze i ośrodki badawcze*”¹⁵⁵.

¹⁵⁵ W. Stankiewicz, *Günter Kirchhoff i nowe ujęcie ekonomiki wojskowej*, AON, Warszawa 2002, s. 22.

Udział sektora cywilnego w realizacji zadań HNS stanowi przedmiot troski władz politycznych wszystkich krajów Sojuszu Północnoatlantyckiego, stanowiąc znaczącą część całokształtu działań cywilnych w obszarze bezpieczeństwa sojuszniczego i narodowego. Jednostki organizacyjne resortu obrony narodowej mogą podejmować współpracę ze stowarzyszeniami, które prowadzą statutową działalność związaną bezpośrednio z obronnością kraju¹⁵⁶. Użycie zasobów cywilnych, wiąże się bowiem z angażowaniem gospodarki gospodarza (niekiedy z jej mobilizacją) i jest łatwo dostępne raczej w rejonach uprzemysłowionych, przy czym sięganie do cywilnych źródeł zasilania pozwala utrzymywać nienaruszone zasoby własne wojska i obniżać koszty podejmowanych działań¹⁵⁷. Funkcje, jakie ma do spełnienia sektor cywilny jako element przygotowań oraz działań układu pozamilitarnego w ramach wsparcia działań przez państwo gospodarza, polegają na zapewnieniu warunków dla zapobiegania i przeciwstawienia się wszelkim zagrożeniom godzącym w interes narodowy i sojuszniczy. Główne zadania sektora cywilnego (pozamilitarnego)¹⁵⁸ polegają na:

- zapewnieniu ochrony ludności cywilnej w sytuacjach kryzysowych, w tym wojny;
- zapewnieniu zdolności społeczeństwa do przeciwstawienia się zagrożeniom czasu pokoju, kryzysu, wojny oraz wyzwaniom współczesnego świata;
- zapewnieniu możliwego do zaakceptowania poziomu życia społecznego oraz właściwego funkcjonowania systemu gospodarki obronnej państwa w okresie kryzysu;
- zagwarantowaniu ciągłości funkcjonowania istotnych instytucji państwa (organów władzy i administracji, ważnych obiektów gospodarczych i użyteczności publicznej) w okresie kryzysu i wojny;
- wspieraniu pomocy humanitarnej oraz operacji sił zbrojnych państw sojuszniczych działających na terytorium naszego kraju w czasie pokoju, kryzysu i wojny.

¹⁵⁶ Zob. K. Korzecki, E. Kabala, J. Trusz, *Szkolenie obronne w układzie pozamilitarnym*, AON, Departament Sytemu Obronnego MON, Warszawa 1994, s. 43.

¹⁵⁷ Zob. H. Szafran, *Relacje cywilno-wojskowe...* op. cit., s. 89.

¹⁵⁸ Obrona cywilna ma na celu ochronę ludności, zakładów pracy i urządzeń użyteczności publicznej, dóbr kultury, ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w czasie wojny oraz współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków.

Problematyka HNS w Polsce w wymiarze cywilnym wymaga pilnej instytucjonalizacji, będącej wynikiem działań prawno-organizacyjnych w skali kraju i poszczególnych działów administracji rządowej.

3.5. Administracja rządowa i samorządowa w procesie wsparcia działań przez państwo gospodarza

Zbadanie problematyki związanej z udziałem sektora cywilnego w Polsce w realizacji zadań HNS jest jednym z kluczowych problemów badawczych, służących określeniu roli i zadań administracji państwowej¹⁵⁹ w całokształcie realizowanych przez państwo funkcji (misji) HNS na obszarze Polski.

Rola i zadania organów administracji rządowej i samorządowej w zakresie udzielenia wsparcia będą uzależnione od charakteru i rodzaju potrzeb, które mogą zgłaszać wojska NATO w związku z realizowanymi przez nie przedsięwzięciami (działaniami)¹⁶⁰.

Za organizację procesu wsparcia działań przez państwo gospodarza odpowiedzialność ponoszą narodowe kierownictwa sił zbrojnych zrzeszonych państw. Dotyczy to w szczególności **wsparcia logistycznego sił zbrojnych przez gospodarkę narodową (support) oraz zabezpieczenia logistycznego wojsk w zakresie zaopatrywania, technicznym i medycznym**¹⁶¹. W kwietniu 1999 r. Rada Północnoatlantycka przyjęła koncepcję strategiczną Sojuszu, w której ogromne znaczenie mają związki między siłami Sojuszu i lokalnymi władzami cywilnymi (zarówno rządowymi, jak i pozarządowymi).

Współpraca cywilno-wojskowa jest wzajemnie zależna. Z jednej strony władze cywilne coraz częściej potrzebują środków wojskowych, z drugiej zaś dla operacji militarnych ogromne znaczenie ma wsparcie cywilne, jak np.:

¹⁵⁹ „Administracja państwowa – element struktury organizacyjnej państwa, którego podstawowym celem jest wykonawstwo przepisów władzy ustawodawczej. Ze względu na realizowane funkcje wyróżnia się administrację ogólną i specjalną. W administracji specjalnej wyróżnia się administrację wojskową”, *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa...* op. cit., s. 5.

¹⁶⁰ Zob. W. Kitler, H. Szafran, *Wsparcie cywilne sił zbrojnych*, [w:] *Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP*, pod red. W. Kitlera, AON, Warszawa 2001, s. 83.

¹⁶¹ Szerzej na temat zagrożeń w aspekcie konfliktów zbrojnych zob. J. Ludwiczak, S. Wilczkowiak, *Nadzwyczajne zagrożenia środowiska. Zadania administracji rządowej i samorządowej w zakresie profilaktyki, ratownictwa i likwidacji ich skutków*, AON, Warszawa 2001, s. 42–48.

logistyka, komunikacja, wsparcie medyczne i poparcie społeczne¹⁶². Zgodnie z założeniami logistyki NATO, wsparcie dla sojuszników realizuje się głównie siłami wojskowymi, przy wykorzystaniu zasobów wojskowych, a także cywilnych.

Do podstawowych świadczeń, **które mogą być zabezpieczone przez administrację samorządową**, można zaliczyć: transport kolejowy i samochodowy (przewozy); prace załadunkowe i wyładunkowe w portach morskich, na lotniskach i stacjach kolejowych; tworzenie składów i magazynów; obsługę, ewakuację techniczną i remonty pojazdów samochodowych i niektórych urządzeń; udostępnianie terenów i obiektów infrastruktury cywilnej na rozmieszczenie wojsk i urządzeń oraz do parkowania pojazdów; udostępnienie urządzeń i linii telekomunikacyjnych oraz automatycznego przetwarzania danych; usługi socjalno-bytowe (żywnienie, łaźnie, pralnie), komunalne (wywóz śmieci i oczyszczanie ścieków) oraz kulturalno-rekreacyjne; prace i usługi kwaterunkowo-budowlane; zaopatrzenie w artykuły codziennego użytku (środki konsumpcyjne) – żywność, wodę, energię elektryczną, paliwo, materiały budowlane itp.¹⁶³.

Zagadnienia przygotowań cywilnych dotyczą także administracji samorządowej tak szerebu wojewódzkiego, jak i niższych szczebli. Samorządy te realizują również zadania natury obronnej, lecz – szczególnie w wypadku szerebu wojewódzkiego – nie ma w Polsce jeszcze doświadczeń i stosownego prawa wykonawczego do już istniejących ustaw. Samorządy te muszą być także organizacyjnie przygotowane do podjęcia wyzwań w zakresie wykonania zadań obronnych o charakterze wojewódzkim, powiatowym i gminnym. W związku ze **wsparciem cywilnym dla sił zbrojnych (w tym HNS)**, samorządy będą bezpośrednio zainteresowane ofertą sił zbrojnych i władz rządowych w tej materii.

Samorząd województwa uczestniczy w realizacji zadań obronnych, a także w **wykonaniu usług publicznych na rzecz HNS**. Rzeczowym zakresem zadań można tu objąć przede wszystkim kompetencje dotyczące:

– **udostępnienia dróg wojewódzkich** (i części dotychczasowych krajowych; pozostałe – wykorzystywane w ramach HNS znajdują się w gestii krajowej administracji specjalnej oraz samorządów terytorialnych – drogi powiatowe i gminne) i organizacji ruchu po nich;

¹⁶² Zob. *Koncepcja strategiczna Sojuszu...* op. cit.

¹⁶³ Zob. H. Szafran, *Wsparcie pobytu i działań...* op. cit., s. 24.

– korzystania z baz danych wchodzących w skład krajowego systemu informacji o terenie.

Na szczeblu województwa realizacja zadań obronnych, a zatem i przygotowań cywilnych, leży w gestii wojewody, który koordynuje je na terenie województwa.

Zadania wojewody dotyczące wsparcia dla sojuszników będą jednak głównie dotyczyć użycia (określenia zadań) dla służb, inspekcji, straży i policji oraz jednostek organizacyjnych. W tym wypadku chodzi głównie o czas pokoju, czyli tzw. niski stan świadczeń. W gestii wojewody leżą sprawy stanowiące właściwość wielu różnych organów szczebla centralnego.

W województwie występuje Wydział Zarządzania Kryzysowego, Ochrony Ludności i Spraw Obronnych (WZKOLiSO)¹⁶⁴, wykonujący zadania w zakresie przygotowań cywilnych (w tym głównie wsparcia dla sił zbrojnych własnych i sojuszniczych. W skład Wydziału wchodzi Centrum Zarządzania Kryzysowego wojewody, realizujące zadania w zakresie: koordynacji działań w razie zdarzeń noszących znamiona kryzysu, gromadzenia i uaktualniania baz danych i innych narzędzi.

¹⁶⁴ Wykaz aktów prawnych stanowiących podstawę funkcjonowania WZKOLiSO:

- Ustawa z dnia 11 grudnia 1967 roku o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, DzU 1992, nr 4, poz. 16.
- Ustawa z dnia 8 marca o samorządzie terytorialnym, DzU 1990, nr 16, poz. 95.
- Ustawa o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw, DzU 1990, nr 34, poz. 198.
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, DzU 1991, nr 81, poz. 351.
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej, DzU 1991, nr 88, poz. 400.
- Ustawa z dnia 24 listopada 1995 r. o zmianie zakresu działania niektórych miast oraz miejskich strefach usług publicznych, DzU 1997, nr 36, poz. 224.
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, DzU 1998, nr 91, poz. 578.
- Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej w związku z reformą ustrojową państwa, DzU 1998, nr 106, poz. 668).
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację, DzU 1998, nr 133, poz. 872.
- Dekret z dnia 23 kwietnia 1953 r. o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych, ze zmianami podstawowymi, DzU 1998, nr 106.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 roku w sprawie obrony cywilnej, DzU 1993, nr 93, poz. 429.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 roku w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw i gmin oraz zasad i trybu kierowania, a także koordynowania przez nich przygotowań i realizacji przedsięwzięć obrony cywilnej, DzU 1993, nr 91, poz. 420; Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 roku w sprawie powszechnej samoobrony ludności, DzU 1993, nr 91, poz. 421.

Głównym założeniem systemu zarządzania kryzysowego, którego kluczowym elementem jest Centrum Zarządzania Kryzysowego wojewody, jest zapewnienie współpracy międzypowiatowej, z sąsiednimi województwami, a także szczeblem centralnym¹⁶⁵. Centrum Zarządzania Kryzysowego na szczeblu wojewódzkim powinno umożliwiać wojewodzie¹⁶⁶ realizację ustawowych zadań związanych z zapewnieniem koordynacji i współdziałania wszystkich jednostek organizacyjnych administracji rządowej i samorządowej oraz organizacji pozarządowych, działających na obszarze województwa, w zakresie reagowania w sytuacjach kryzysowych.

Samorząd powiatowy może być głównym wykonawcą publicznych zadań ponadgminnych w zakresie: **udostępnienia terenów i nieruchomości** na czasowe rozmieszczenie sojusznicznych i własnych jednostek wojskowych oraz magazynowanie uzbrojenia, urządzeń i środków materiałowych¹⁶⁷; **wykorzystania powiatowych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej**; **zapewnienia ochrony przeciwpożarowej** i kontroli przestrzegania przez sojuszników przepisów o ochronie środowiska; **współpracy** wojskowych organów porządkowych z komendą powiatową policji¹⁶⁸.

Podstawową rolę głównego wykonawcy cywilnego wsparcia mogą spełniać **samorządy gminne**, w zakresie tzw. administracji świadczącej usługi, polegające na:

¹⁶⁵ Struktura organizacyjna Centrum Zarządzania Kryzysowego wojewody musi zapewniać stały dopływ informacji oraz możliwość pozyskiwania danych, stałe informowanie wojewody o stanie bezpieczeństwa województwa, a jeśli sytuacja tego wymaga również i państwa, niezwłoczne przekazywanie wojewodzie dyspozycji i zaleceń rządu oraz potrzebnych do ich wykonania informacji.

¹⁶⁶ Funkcjonowanie Centrum Zarządzania Kryzysowego wojewody w systemie zarządzania kryzysowego będzie możliwe w wypadku: stworzenia oraz zapewnienia warunków do ciągłego funkcjonowania systemu łączności (przewodowej i bezprzewodowej), który będzie włączony w system ogólnokrajowy; określenia standardów w odniesieniu do systemów informatycznych, baz danych, mapy cyfrowej oraz systemu informacyjnego (m.in. poprzez określenie standardów dotyczących formy i sposobu przekazywanej informacji); określenia respondentów w zakresie pozyskiwania i przekazywania informacji, w tym szczebla centralnego; określenia sposobu zbierania informacji z systemów monitorowania i wykrywania; określenia sposobu ostrzegania i alarmowania ludności (m.in. radio, telewizja, teletekst, Internet).

¹⁶⁷ Ustawa z dnia 22 czerwca 1995 roku o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, DzU 1995, poz. 433, art. 66.

¹⁶⁸ Szerzej na temat prawnych aspektów funkcjonowania administracji terenowej zobacz w: M. Gąska, A. Ciupiński, *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych. Wybrane problemy*, AON, Warszawa 2001, s. 62.

– dostawie mediów komunalnych (wody, ogrzewania, gazu, energii elektrycznej, przy czym pamiętać tu trzeba o istniejących ograniczeniach);

– wykonywaniu usług dotyczących utrzymywania właściwych warunków sanitarnych (wywozu ścieków i śmieci).

W gospodarce rynkowej powyższe zadania, które stoją przed administracją rządową i samorządową, będą niezbędne w procesie przyjęcia wojsk sprzymierzonych na terenie Polski.

3.6. Współpraca cywilno-wojskowa (CIMIC)

Istotnym warunkiem skutecznego funkcjonowania całego systemu obronności państwa jest ścisła **współpraca cywilno-wojskowa** (civil-military cooperation – **CIMIC**), obejmująca zarówno współdziałanie struktur pozamilitarnych (cywilnych) z wojskami własnymi, jak i sojuszniczymi operującymi na terytorium kraju. Jednym z podstawowych elementów tej współpracy jest realizacja świadczeń cywilnej pomocy w ramach HNS dla sił sojuszniczych i organizacji NATO¹⁶⁹.

Współpraca cywilno-wojskowa jest pojmowana obecnie w NATO jako koordynacja i współdziałanie – w celu wspierania zadania (misji) – między dowódcą NATO i ludnością cywilną, włącznie z narodowymi i lokalnymi władzami¹⁷⁰ (MC 411). CIMIC jest pojęciem szerszym od HNS i różni się od niego, ale też i jest jego uzupełnieniem¹⁷¹. HNS jest jednocześnie specyficzną formą współpracy cywilno-wojskowej¹⁷². Rolą CIMIC w sprawach HNS jest ułatwienie dostępu do zasobów. Dodatkowo CIMIC pomaga w bilansowaniu (równoważeniu) wykorzystania zasobów cywilnych przez NATO, ludność i organizacje międzynarodowe i pozarządowe. Funkcja ta jest nazywana cywilno-wojskowym zarządzaniem zasobami (civil-military resource management – CMRM)¹⁷³.

CIMIC powinna też szacować wpływ obecności wojskowej na miejscową gospodarkę i sugerować racjonalne wykorzystanie jej zasobów przez stronę

¹⁶⁹ Zob. *Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej...* op. cit., pkt 4.6.1., s. 18.

¹⁷⁰ Zob. Aneks B do AJP 4.x, [w:] *Zbiór materiałów z warsztatów...* op. cit., s. 119.

¹⁷¹ Zob. *MC 334 I*, op. cit., p. 7.

¹⁷² Zob. W. Drażczyk, *Zasady, procedury i zakres...* op. cit., s. 9.

¹⁷³ Zob. H. Szafran, *Relacje cywilno-wojskowe...* op. cit., s. 93.

wojskową i cywilną celem zgodnego zabezpieczenia potrzeb obu stron. Nieprzypadkowo ostatnio tak wiele uwagi przywiązuje się do problematyki **skutecznego współdziałania cywilno-wojskowego, obejmującego zarówno cywilne wsparcie operacji zbrojnych, jak i wsparcie udzielane przez siły zbrojne dla cywilnych wysiłków rozwiązania konfliktu**¹⁷⁴.

Wspólne cywilno-wojskowe zarządzanie zasobami (CMRM) powinno zrealizować następujące zadania:

- nawiązanie i utrzymanie stosunków z dostawcami środków cywilnych;
- zapewnienie wyważonego korzystania z zasobów przez wojska, ludność i wszystkie organizacje cywilne w obszarze działań, by misja była spełniana bez ponoszenia nadmiernych niewygód przez ludność. Wymaga to zapobiegania konkurowania o zasoby;
- dostarczenia niezbędnych danych potrzebnych w procesie planowania HNS, przy opracowaniu porozumienia (MOU) i porozumień technicznych;
- ochronę zasobów przed przeciwnikiem;
- oceny (szacunkowe) dostępnych na miejscu środków.

CMRM spełnia funkcje pomocnicze, kontrolne i doradcze, i nie wiąże się z bezpośrednim kierowaniem zasobami albo kontraktami. To drugie leży w kompetencjach logistyki przybywających wojsk (MJLC).

W rejonie misji NATO mogą działać różne cywilne organizacje zajmujące się działalnością w zakresie: pomocy humanitarnej, praw człowieka, ochrony mniejszości narodowych, uchodźców i emigrantów, pomocy prawnej, opieki medycznej, odbudowy, rolnictwa, edukacji i innych. Dowódca przybywających do Polski wojsk wzmocnienia NATO będzie dążył do nawiązania i utrzymania współpracy z organami cywilnej i wojskowej administracji publicznej odpowiednich szczebli oraz organizacjami międzynarodowymi i pozarządowymi, gdyż jest to jego obowiązkiem, ale i warunkiem niezbędnym dla osiągnięcia celów misji.

Szczególnie ważna będzie **współpraca cywilno-wojskowa** w operacjach reagowania na pozamilitarne zagrożenia kryzysowe¹⁷⁵, głównie w działaniach humanitarnych. Celem podejmowanej współpracy będzie tworzenie warun-

¹⁷⁴ Zob. S. Koziej, *Nie można rozpatrywać wojskowych działań NATO w oderwaniu od jego niemilitarnych wysiłków*, „Rzeczpospolita” z 11 maja 1999 r., nr 108.

¹⁷⁵ Szerzej na ten temat zob. M. Juszczak, *Współpraca cywilno-wojskowa w okresie kryzysu*, [w:] *Wybrane problemy ekonomiki bezpieczeństwa*, pod red. Z. Stachowiaka i J. Płaczka, AON, Warszawa 2002, s. 210–227.

ków sprzyjających realizacji zadań wojskowych, troska o warunki bytowe ludności (jako obowiązek dowódcy wynikający z międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych) oraz pozyskanie poparcia ludności. Dla potrzeb dowodzenia konieczne będą ponadto aktualne informacje o sytuacji cywilnej, stanie infrastruktury, zasobach pozostających w dyspozycji cywilnej i potrzebach ludności. Informacje te są przydatne także dla potrzeb HNS.

Cywilno-wojskowa pomoc medyczna na okres wojny jest rozumiana przede wszystkim jako wsparcie miejscami szpitalnymi (łóżkami), wydzielonymi dla potrzeb sił zbrojnych w cywilnych zakładach opieki zdrowotnej. Odbywa się to na podstawie zestawienia potrzeb, zaplanowanych co do dyslokacji, ilości i profilu przez organy planistyczne sił zbrojnych i przedstawione jako zadanie dla Ministerstwa Zdrowia¹⁷⁶. Planuje się jej realizację w układzie terytorialnym, w ramach działania wojskowych rejonów profilaktycznych będących elementem wojskowych rejonów logistycznych. Poszkodowana w wyniku wojny ludność cywilna będzie leczona przede wszystkim w placówkach cywilnej służby zdrowia, nie można jednak wykluczyć, np. w wypadku powstania ognisk strat masowych, udzielania jej pomocy – w myśl głęboko pojętego humanitaryzmu – przez wojskową służbę zdrowia. Współdziałanie cywilno-wojskowej pomocy medycznej w czasie pokoju, kryzysu i wojny, dowodzi słuszności o wzajemnym przenikaniu się w każdych okolicznościach zadań i potrzeb podsystemów militarnego i pozamilitarnego systemu obronności państwa¹⁷⁷. W celu polepszenia interoperacyjności Polski z NATO, Ministerstwo Zdrowia – jako cywilny resort zdrowia – będzie stanowić jedno z ważniejszych ogniw w łańcuchu cywilnego wsparcia logistycznego, zarówno w okresie pokoju, jak i kryzysu, w ramach realizacji programu „wsparcie przez państwo gospodarza” i jest przygotowane do wydzielenia określonej ilości łóżek dla wojsk sojuszników oraz zaopatrzenia w medyczne środki materiałowe. Nową jakością stało się także, na wzór rozwiązań stosowanych w NATO i realizacji wymogów Unii Europejskiej, przejmowanie przez cywilne struktury zadań znajdujących się dotychczas w gestii formacji militarnych.

¹⁷⁶ Zob. P. Górski, *Zabezpieczenie logistyczne sił zbrojnych RP w czasie kryzysu*, ibidem, s. 313.

¹⁷⁷ Zob. W. Rycerski, *Wkład sektora cywilnego w zabezpieczenie operacji sił polskich i NATO w zakresie zabezpieczenia medycznego*, „Wiedza Obronna” 2001, nr 3(198), s. 109.

Pozamilitarne ogniwa systemu obronnego powinny w ramach współpracy cywilno-wojskowej zapewnić wsparcie pomocą medyczną wszelkich działań na rzecz ludności i wojska¹⁷⁸. Istotne jest również zwrócenie uwagi na fakt, że w myśl przyjętych zasad działania te wspiera się siłami wojska tylko wtedy, kiedy potrzeby przekraczają ich możliwości, natomiast militarne, zawsze powodują wsparcie siłami cywilnymi. Hierarchicznie rzecz biorąc, cywilno-wojskowa pomoc medyczna zapoczątkowana jest realizacją przez Ministerstwo Zdrowia zadań obronnych, będących wykonaniem „Programu mobilizacji gospodarki” i efektem przyjętej „Strategii bezpieczeństwa RP”¹⁷⁹.

W ramach systemu obronności państwa Ministerstwo Zdrowia – jako resort cywilny odpowiedzialny za ochronę ludności pod względem medycznym i sanitarno-epidemiologicznym – ma do spełnienia zasadniczą rolę w sytuacjach zagrożenia państwa, ze szczególnym uwzględnieniem kryzysów i konfliktów zbrojnych. Polega ona głównie na organizowaniu i utrzymaniu w okresie pokoju, w stałej gotowości do działania, elementów przewidzianych na czas wojny.

¹⁷⁸ Zob. ibidem, s. 110.

¹⁷⁹ Są nimi obowiązki posiadania i aktualizowania: informacji o szpitalach (profil, adres, wyszczególnienie oddziałów, z podaniem liczby łóżek, liczby sal operacyjnych, możliwości diagnostycznych, możliwości rozwinięcia szpitala na czas „W”, z podaniem ogólnej liczby łóżek i liczby łóżek wydzielonych dla sił zbrojnych); informacji o przychodniach i ośrodkach zdrowia; informacji z zakresu służby krwi; informacji o rezerwach materiałowych (w szpitalach, CEZALACH, CEFARMACH, w przemyśle); informacji o oddziałach pierwszej pomocy medycznej dla formacji OC (ich rodzaj, miejsce tworzenia, możliwości w zakresie udzielania pomocy przedmedycznej).

ZAKOŃCZENIE

W nowych uwarunkowaniach bezpieczeństwa europejskiego siły zbrojne muszą być zdolne do samodzielnego rozwiązania konfliktu lokalnego oraz do współdziałania z siłami zbrojnymi NATO. Obecny charakter zadań sprawia, że główny wysiłek w procesie modernizacji sił zbrojnych powinien być skierowany na poprawienie stopnia ich nowoczesności i zbliżenie do standardów właściwych armiom państw NATO¹⁸⁰.

Pełna integracja wojskowa z NATO jest procesem długofalowym i wieloaspektowym oraz obejmuje nie tylko kwestie technicznej i organizacyjnej interoperacyjności wojsk, ale również stosunków cywilno-wojskowych. Polska jako członek NATO powinna opierać swoje plany obronne na założeniu pozyskania wzmocnienia militarnego przez sojusz obronny. Pozyskanie wzmocnienia będzie możliwe, jeśli zostaną spełnione przez Polskę podstawowe wymogi zabezpieczenia przyjęcia i pobytu na jej terytorium wojsk NATO. Zasadnicze znaczenie będzie miało spełnianie wymogów logistycznych w zakresie wsparcia materiałowego, remontowego, usług, zabezpieczenia medycznego i transportu. Doświadczenia uzyskane w trakcie zabezpieczenia pobytu i ćwiczeń wojsk NATO w Polsce, wskazują kierunki i potrzeby dalszego doskonalenia naszych rozwiązań i umiejętności.

Kierowanie procesami zabezpieczenia sił sojuszniczych w ramach wsparcia przez państwo gospodarza jest procesem złożonym i wielowątkowym. Nie ulega też wątpliwości, że ważnym warunkiem pomyślnego i skutecznego działania w jakiegokolwiek dziedzinie jest zrozumienie podstawowych pojęć kategorii logistyki NATO. Sojusz dąży do tego, aby czas reakcji logistycznej na zapotrzebowanie z pola walki był skrócony do minimum. Jest to możliwe tylko przy posiadaniu pełnej, nowoczesnej i specjalistycznej bazy magazynowej oraz urządzeń do transportu i przeładunku. Współczesne armie w swoich działaniach korzystają już ze sprawdzonych technik, np. systemu paletowo-kontenerowego. Wynika to z celów i funkcji, jakie logistyka zajmuje w strategii Paktu Północnoatlantyckiego.

¹⁸⁰ Zob. J. Placzek, *Finansowe uwarunkowania zwiększenia potencjału bojowego sił zbrojnych RP w latach 1998-2002*, „Zeszyty Naukowe AON” 1998, nr 2(31), s. 146.

Dotychczasowe i obecne wojny wymagają od NATO nowego podejścia, innego sposobu działania oraz zmiany dotychczasowego sposobu myślenia i określania priorytetów. Dlatego NATO stawia dzisiaj na elastyczność, mobilność i kompatybilność (interoperacyjność), jak również technologiczną nowoczesność swoich wojsk.

Złożoność procesów HNS i jego wieloaspektowość nadają mu charakter interdyscyplinarny i wymuszają zaangażowanie w jego realizację specjalistów z wielu dziedzin. Na różnych szczeblach organów władzy i administracji powstały instytucje wspierające proces integracji z NATO. Zajmowały się one – i zajmują nadal – problemami natury politycznej, szeroko pojętego planowania i wykonania przedsięwzięć integracyjnych oraz planowania obronnego NATO. Zauważa się jednak brak jednolitego systemu kierowania przedsięwzięciami wsparcia wojsk sojuszników na terytorium Polski. Sądzę, że wśród wielu istotnych obecnie problemów, związanych bezpośrednio z realizacją zadań HNS na rzecz wojsk sojuszników, **problem potencjału logistycznego oraz struktur nim kierujących jest jednym z najważniejszych**. Coraz częściej daje się zauważyć nawiązywanie współpracy z przedstawicielami cywilnych środowisk naukowych, tworząc niezwykle efektywne zespoły ekspertów wojskowych i cywilnych. Potencjał twórczy dotyczący zarządzania procesami logistycznymi jest ogromny.

Na podstawie przedstawionych dociekań można wyprowadzić następujące wnioski:

1. Do wsparcia sił sojuszników należy w większym stopniu niż dotychczas angażować potencjał cywilny, ale wymaga to wielu legislacyjnych zmian w obowiązujących przepisach. We wszystkich działaniach należy dążyć do podkreślenia istoty współpracy cywilno-wojskowej, a także cywilnego planowania w sytuacjach nadzwyczajnych i sytuacjach zagrożenia państwa. W celu skutecznego wywiązania się z obowiązków państwa gospodarza, należy stworzyć stosowne struktury cywilne i wojskowe, które umożliwią wykonanie tych zadań.

2. Przyspieszyć prace legislacyjne, szczególnie w części dotyczącej nadania uprawnień poszczególnym organom państwowym do nakładania obowiązku realizacji zadań obronnych (w tym wynikających z HNS) na podmioty gospodarcze w trybie decyzji administracyjnej, odnośnie do ustawy o służbie wojskowej i innych powinnościach obronnych.

3. Wprowadzić w pełnym zakresie w logistyce sił zbrojnych systemy wspierające proces planowania zabezpieczenia logistycznego typu:

- a) **ACCROSS** (planowanie potrzeb materiałowych);
- b) **ADAMS** (planowanie przegrupowania wojsk);
- c) **LOGREP** (meldowanie o sytuacji logistycznej wojsk).

4) Dokonać przeglądu obszarów funkcjonalnych w celu ustalenia potrzeb wprowadzenia najnowszych technologii informatycznych i je wprowadzić, np. system nawigacji satelitarnej (GPS).

5) Stopniowo i konsekwentnie wdrażać lub modernizować logistyczne systemy informatyczne w zakresie:

- a) skrócenia czasu realizacji funkcji logistycznych i obiegu dokumentów;
- b) uproszczenia pracy osób funkcyjnych;
- c) zwiększenia skuteczności systemu zabezpieczenia logistycznego;
- d) racjonalnego wykorzystania zasobów;
- e) utrzymania jednorodnej, podstawowej ewidencji ilościowo-jakościowej;
- f) terminowości realizacji zadań.

6) Wdrożyć w logistyce przedsięwzięcia restrukturyzacyjno-dostosowawcze stosownie do wymogów NATO w wymiarze narodowym i wielonarodowym. Przy wprowadzaniu nowych rozwiązań doktrynalnych, należy wykorzystywać doświadczenia z przeprowadzonych ćwiczeń oraz udziału w rozwiązywaniu współczesnych konfliktów zbrojnych.

7) Dostosować doświadczenia zdobyte w czasie zaistniałych sytuacji kryzysowych, kataklizmów, aktów terroryzmu międzynarodowego w celu wypracowania właściwej współpracy cywilno-wojskowej.

8) Dokonać przeglądu obszarów działalności gospodarczej w celu ustalenia potrzeb wprowadzenia najnowszych technologii na potrzeby obronne.

9) Unowocześnić istniejącą bazę magazynową oraz urządzenia do transportu i przeładunku, opierając się na najnowszych osiągnięciach techniki (np. system paletowo-kontenerowy). Zapewnić mechanizację prac przeładunkowych, a także dobre warunki przechowywania wyposażenia technicznego, co wymaga, aby zestawy ze środkami materiałowo-technicznymi były kompletowane w kontenerach przystosowanych do przewozu wszystkimi środkami transportu – lądowym, morskim i powietrznym.

10) Wprowadzić „elektroniczną logistykę” do procesów zarządzania łańcuchem dostaw, dystrybucji środków materiałowych i bojowych, poprzez

zastosowanie najnowszych rozwiązań technicznych i technologicznych. Sprowadza się to do faktu wprowadzenia systemu kodyfikacyjnego NATO (NCS) w celu zapewnienia największej efektywności w realizacji czynności logistycznych oraz ułatwienia zarządzania gospodarką materiałową. Oprócz tego nieodzowne jest założenie centralnej i spójnej bazy jednolitego indeksu materiałowego (JIM) oraz zastosowanie znormalizowanego systemu identyfikacji zasobów logistycznych. Wprowadzenie zaproponowanego systemu winno usprawnić dowodzenie oraz zarządzanie zasobami sił zbrojnych, zapewnić skuteczną obsługę logistyczną, uporządkować ewidencję i dokumentację, wyeliminować błędy obliczeniowe, zwiększyć szczegółowość oraz dostępność do informacji, zmniejszyć ilość posiadanych nadmiernych lub zbędnych zapasów.

Istotnym problemem, na który także należy zwrócić zasadniczą uwagę podczas badania tej trudnej problematyki, jest sprawa współpracy cywilno-wojskowej. Wynika to z potrzeby realizowania określonych przedsięwzięć obronnych zawczasu, a także przygotowania organów kierowania administracją i sztabów wojskowych do wzajemnej współpracy. Współpraca taka w procesie realizacji HNS jest nieunikniona, ze względu na coraz bardziej zacierającą się granicę między CIMIC a HNS. Jest to bowiem proces, który należy cały czas doskonalić. Należy także wyciągać wnioski z doświadczeń państw sojuszniczych posiadających bogatsze doświadczenie w tym zakresie.

Uważam, że cel pracy został osiągnięty, bowiem dokonano identyfikacji oraz sprecyzowania teoretycznej wykładni dotyczącej problematyki zabezpieczenia logistycznego sił zbrojnych RP w aspekcie wsparcia działań przez państwo gospodarza. Podjęty w tytule temat okazał się złożonym zagadnieniem natury merytorycznej i metodologicznej. Analiza literatury, a zwłaszcza wnioski z obszaru zainteresowania, pozwoliły na wysunięcie dezyderatów oraz nakreślenie perspektyw rozwoju badanego zjawiska.

Ze względu na obszerność problemu, w pracy omówiono tylko niektóre zagadnienia mające zasadnicze znaczenie dla teorii zjawiska, jak również dla praktyki. Autor jest przekonany, że lektura tej pracy przybliży Czytelnikowi wcale niełatwą problematykę dotyczącą wsparcia działań przez państwo gospodarza.

BIBLIOGRAFIA

A. Dokumenty^{*)} i akty prawne

- AJP-01(B): *Allied Joint Operations Doctrine* (wersja ratyfikacyjna 1).
AJP-01/B: *Połączona doktryna Sojuszu*, MON, Biuro Wojskowej Służby Normalizacyjnej, Warszawa 2002.
AJP-3: *Allied Joint Operations*.
AJP-3: *Operacje połączone Sojuszu*, MON, Biuro Wojskowej Służby Normalizacyjnej, Warszawa 2001.
AJP-3.2: *Land Operations*.
AJP-4: *Allied Joint Logistic Doctrine*.
AJP-4.4: *Allied Joint Movement and Transportation Doctrine*.
AJP-4.5: *Allied Joint Host Nation Support Doctrine & Procedures*.
AJP-4.6: *Multinational Joint Logistic Centre Doctrine*.
AJP-4.10: *Sojusznicza doktryna połączonego wsparcia medycznego*.
ALP-9(C): *Allied Logistic Publication*, Stanag 2406: *Doktryna logistyczna sił lądowych*.
ALP-13: *Logistyczna doktryna i procedury sił powietrznych* (projekt).
Decyzja nr 145/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 sierpnia 1997 r.
Decyzja nr 260/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 października 2001 r. w sprawie wdrożenia w resorcie obrony narodowej koncepcji realizacji zadań wynikających z obowiązków państwa gospodarza oraz państwa wysyłającego, (Dz.Urz. MON nr 19 z dnia 16 listopada 2001 r., poz. 167).
Koncepcja strategiczna Sojuszu. Przyjęta przez głowy państw i szefów rządów biorących udział w spotkaniu Rady Północnoatlantyckiej w Waszyngtonie, 23-24 kwietnia 1999 r., <http://www.bbn.gov.pl/nato.html>.
Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Tekst uchwalony w dniu 2 kwietnia 1997 r. przez Zgromadzenie Narodowe, (Dz.U 1997, nr 78, poz. 483).
MC 319/1: *NATO Principles and Policies for Logistic*.
MC 334/1: *NATO Principles and Policies for HNS Planning*.
MC 336/1: *Movement and Transportation Concept for NATO*.
MC 411: *NATO Civil Military Cooperation (CIMIC) Policy*.
OP/01: *Doktryna narodowa operacje połączone*, MON, Warszawa 2002.
Protokół dotyczący statusu międzynarodowych dowództw wojskowych ustanowionych na podstawie Traktatu Północnoatlantyckiego, sporządzony w Paryżu dnia 28 sierpnia 1952 r. (tzw. protokół paryski).
Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 listopada 2000 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu zakwaterowania wojsk obcych i ich personelu cywilnego, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, (Dz.U 2000, nr 107, poz. 1137).

^{*)} Dane bibliograficzne dokumentów: AJP, ALP, MC i stanagów zobacz: <http://www.nato.int> oraz <http://www.nato.int/docu/other/pl/polish.htm>.

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 roku w sprawie obrony cywilnej, (DzU 1993, nr 93, poz. 429).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 roku w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw i gmin oraz zasad i trybu kierowania, a także koordynowania przez nich przygotowań i realizacji przedsięwzięć obrony cywilnej, (DzU 1993, nr 91, poz. 420).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 roku w sprawie powszechnej samoobrony ludności, (DzU 1993, nr 91, poz. 421).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 lipca 1996 roku w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Obrony Narodowej, (DzU 1996, nr 94, poz. 426).
- Stanag 2014: *Operation Orders, Warning Orders, and Administrative / Logistic Orders*,
- Stanag 2034 LOG: *NATO Standard Procedures for Mutual Logistic Assistance*.
- Stanag 2135 LOG: *Procedures for Emergency Logistic Assistance*.
- Stanag 2456 M&T: *Movements and Transport Documents, and Glossary of Terms and Definitions*.
- Stanag 2952 INT: *Procedures for Providing Restricted Areas for NATO Military Aircraft While Military Airfields of other NATO Nations*.
- Stanag 3113 LOG: *Provision of Support to Visiting Personnel, Aircraft and Vehicles*.
- Stanag 3381 LOG: *NATO Standard Procedures for Compensation and Form for Request and Receipt of Support in the Form of Supplies and Services*.
- Stanag 3430 ACS: *Aircraft Cross-Servicing Guidelines for Operational Planning (GOP)*.
- Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej* (przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 4 stycznia 2000 r.).
- Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej* (przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 23 maja 2000 roku).
- Umowa dotycząca statusu Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, przedstawicieli narodowych i personelu międzynarodowego*, sporządzona w Ottawie dnia 20 września 1951 roku (tzw. porozumienie ottawskie).
- Umowa między Państwami-Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotycząca statusu ich sił zbrojnych*, sporządzona w Londynie dnia 19 czerwca 1951 r., (DzU 1997, nr 6, poz. 30).
- Umowa między Państwami-Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotycząca statusu ich sił zbrojnych*, sporządzona w Londynie dnia 19 czerwca 1951 r., (DzU 2000, nr 21, poz. 257).
- Umowa w sprawie statusu przedstawicielstw i przedstawicieli państw trzecich przy Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego*, sporządzona w Brukseli dnia 14 września 1994 roku (tzw. porozumienie brukselskie).
- Ustawa z dnia 17 maja 1990 roku o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw, (DzU 1990, nr 34, poz. 198 ze zmianami).

- Ustawa z dnia 18 marca 1999 roku *o ratyfikacji umowy dotyczącej statusu Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, przedstawicieli narodowych i personelu międzynarodowego*, sporządzona w Ottawie dnia 20 września 1951 r., (DzU 1999, nr 32, poz. 304).
- Ustawa z dnia 21 listopada 1967 roku *o powszechnym obowiązku obrony RP*, (DzU 1992, nr 4, poz. 16 z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 13 października 1998 roku *Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację*, (DzU 1998, nr 133, poz. 872).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 1955 roku *o urzędzie Ministra Obrony Narodowej*, (DzU 1995, nr 5, poz. 56).
- Ustawa z dnia 23 września 1999 roku *o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez terytorium*, (DzU 1999, nr 93, poz. 1063).
- Ustawa z dnia 24 lipca 1998 roku *o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej w związku z reformą ustrojową państwa*, (DzU 1998, nr 106, poz. 668).
- Ustawa z dnia 24 listopada 1995 roku *o zmianie zakresu działania niektórych miast oraz miejskich strefach usług publicznych*, (DzU 1997, nr 36, poz. 224).
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 roku *o Państwowej Straży Pożarnej*, (DzU 1991, nr 88, poz. 400).
- Ustawa z dnia 25 maja 2001 roku *o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001–2006*, (DzU 2001, nr 76, poz. 804).
- Ustawa z dnia 26.06.1995 roku *o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*, (DzU 1995, nr 86, poz. 433).
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 roku *o samorządzie powiatowym*, (DzU 1998, nr 91, poz. 578).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku *o samorządzie terytorialnym*, (DzU 1990, nr 16, poz. 95).

B. Wydawnictwa zwarte

- AAP-6 PL: *Słownik terminów i definicji NATO*, MON, Biuro Wojskowej Służby Normalizacyjnej, Warszawa 2001.
- Balcerowicz B., *Sojusz a obrona narodowa*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 1999.
- Brzeziński M., *Logistyka wojsk lądowych. Zabezpieczenie oddziałów i pododdziałów w działaniach taktycznych*, WAT, Warszawa 1996.
- Chaberek M., *Makro- i mikroekonomiczne aspekty wsparcia logistycznego*, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 2002.
- Chojnacki M., Fornal M., *Procedury przygotowania i realizacji wsparcia przez państwo gospodarza*, AON, Warszawa 2002.
- Chojnacki M., *Kierowanie zabezpieczeniem logistycznym lotnictwa sił powietrznych w działaniach sojuszniczych*, AON, Warszawa 2002.

- Chylak E., *Logistyka w strategii wojskowej*, WAT, Warszawa 1994.
- Daniluk M., *Wojsko w gospodarce rynkowej*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 1994.
- Drażczyk W., *Logistyka sił powietrznych w działaniach wielonarodowych*, AON, Warszawa 2002.
- Drażczyk W., *Nowe zasady i założenia logistyki NATO w aspekcie zabezpieczenia sił powietrznych*, AON, Warszawa 1999.
- Drażczyk W., *Założenia i zakres powietrznych kontraktów wojskowo-cywilnych w logistyce sił powietrznych NATO (Third Party Logistic Support Services)*, AON, Warszawa 1999.
- Drażczyk W., *Zasady, procedury i zakres udziału logistyki sił powietrznych państwa gospodarza w zabezpieczeniu przyjmowanych wojsk NATO (Host Nation Support)*, AON, Warszawa 1999.
- Dworecki S.E., *Logistyka w wojsku*, AON, Warszawa 1996.
- Ficoń K., *Logistyka – trzeci wymiar sztuki wojennej*, [w:] *Sztuka wojenna. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, pod red. M. Krauzego i B.M. Szulca, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2000.
- Ficoń K., *Procesy logistyczne w przedsiębiorstwie*, Impuls Plus Consulting, Gdynia 2001.
- Ficoń K., *Współczesna logistyka wojskowa*, CSOP, Koszalin 2001.
- Gaska M., Ciupiński A., *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych. Wybrane problemy*, AON, Warszawa 2001.
- Giermakowski L., *Infrastruktura techniczno-ekonomiczna gospodarki narodowej w potencjale gospodarczo-obronnym kraju*, AON, Warszawa 1994.
- Giermakowski L., *Przemysł w potencjale ekonomiczno-obronnym kraju*, AON, Warszawa 1992.
- Gospodarka obronna Polski w końcu lat dziewięćdziesiątych. Szanse i zagrożenia*, pod red. J. Płaczką, AON, Warszawa 2001.
- Górski P., *Zabezpieczenie logistyczne sił zbrojnych RP w czasie kryzysu*, [w:] *Wybrane problemy ekonomiki bezpieczeństwa*, pod red. Z. Stachowiaka i J. Płaczką, AON, Warszawa 2002.
- Graharski L., Rutkowski I., Wrzosek W., *Marketing*, PWE, Warszawa 1995.
- Juszczyk M., *Przygotowanie logistyczne wybranych składów rejonowej bazy materiałowej do realizacji celów SZ RP w strukturze NATO*, praca studyjna, AON, Warszawa 2000.
- Juszczyk M., *Współpraca cywilno-wojskowa w okresie kryzysu*, [w:] *Wybrane problemy ekonomiki bezpieczeństwa*, pod red. Z. Stachowiaka i J. Płaczką, AON, Warszawa 2002.
- Kamiński T., *Funkcjonowanie systemów logistycznych*, AON, Warszawa 1996.
- Kamiński T., *Logistyka i marketing razem czy osobno*, AON, Warszawa 1999.
- Kamiński T., *Logistyka w oddziale gospodarczym*, AON, Warszawa 1996.
- Kitler W., *Obrona narodowa w wybranych państwach demokratycznych*, AON, Warszawa 2001.

- Kitler W., Szafran H., *Wsparcie cywilne sił zbrojnych*. [w:] *Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP*, pod red. W. Kitlera, AON, Warszawa 2001.
- Koch M., *Gospodarka wojskowa*, Wydawnictwo MON, Warszawa 1987.
- Kołaczek J., *Realizacja zadań logistycznych w ramach wsparcia przez państwo gospodarza w strefie odpowiedzialności Marynarki Wojennej RP*, praca studyjna, AON, Warszawa 2002.
- Korzecki K., Kabala E., Trusz J., *Szkolenie obronne w układzie pozamilitarnym*, AON, Departament Sytemu Obronnego MON, Warszawa 1994.
- Kurasiński Z., *Możliwości i procedury realizacji zadań logistycznych przez okręg wojskowy w ramach HNS*, AON, Warszawa 2002.
- Kurowski J., *Kierunki przeobrażeń w infrastrukturze techniczno-ekonomicznej gospodarki narodowej* [w:] *Gospodarka obronna Polski w okresie transformacji (1989–1992)*, pod red. T. Kamińskiego, AON, Warszawa 1993.
- Kuźma T., *Aspekty organizacyjne i prawne realizacji zadań gospodarczo-obronnych (przygotowań obronnych) przez terenowe organy administracji rządowej, samorządowej i podmioty gospodarcze – wybrane problemy*, AON, Warszawa 2000.
- Ludwiczak J., Wilczkowiak S., *Nadzwyczajne zagrożenia środowiska. Zadania administracji rządowej i samorządowej w zakresie profilaktyki, ratownictwa i likwidacji ich skutków*, AON, Warszawa 2001.
- Łabędzki M., *Logistyka w SZ RP. Kierunki rozwoju podsystemu zaopatrywania sił zbrojnych RP*, [w:] *Materiały IX Resortowej Konferencji Naukowej*, Warszawa 2002.
- Mańkowski R., Chojnacki M., *Organizacja i kierowanie działaniami SP RP w zakresie wsparcia przez państwo gospodarza*, Studium operacyjno-logistyczne, AON, Warszawa 2002.
- Międzynarodowe i wewnętrzne aspekty członkostwa Polski w NATO, pod red. W. Fehlera i J. Tymanowskiego, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 1999.
- Mokrzyńczak H., *Logistyka. Podstawy procesów logistycznych*, Wydawnictwo WIG, Białystok 1998.
- NATO Logistics Handbook, Brussels 1997.
- NATO Logistics Handbook, <http://www.nato.int/docu/logien/logist97.htm>.
- NATO Vademecum, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 1999.
- NATO. Poradnik Logistyki, MON, Biuro Wojskowej Służby Normalizacyjnej, Warszawa 1997.
- Nowak E., *Logistyka wojskowa – zarys teorii*, AON, Warszawa 2000.
- Nowak E., *System logistyczny wojsk obrony terytorialnej*, AON, Warszawa 2001.
- Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP*, pod red. W. Kitlera, AON, Warszawa 2001.
- Obrusiewicz M.A., *Wielonarodowe połączone siły zadaniowe CJTF*, AON, Warszawa 2002.
- Pajewski K., *Logistyczny system zaopatrywania*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 1995.
- Plączek J., *Ewolucja polskiej myśli obronno-ekonomicznej w latach 1976–2000*, AON, Warszawa 2001.

- Płaczek J., *Miejsce wydatków wojskowych Polski na tle wydatków wojskowych państw NATO*, AON, Warszawa 2002.
- Płaczek J., *Wydatki wojskowe na tle rozwoju społeczno-gospodarczego Polski*, AON, Warszawa 1995.
- Przewodźki E., Górski P., *Wybrane problemy planowania strategiczno-obronnego w warunkach członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w sojuszu północnoatlantyckim*, AON, Warszawa 1999.
- Realizacja przez Ministerstwo Obrony Narodowej zadań wynikających z obowiązków państwa gospodarza w zakresie wsparcia wojsk sojuszniczych (HNS) na terytorium Polski*, pod kier. M. Krauzego, AON, Warszawa 2001-2002.
- Słownik języka polskiego*, pod red. W. Doroszewskiego, PWN, Warszawa 1997.
- Słownik terminów i definicji NATO*, AON, Warszawa 1998.
- Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2003.
- Polityka gospodarczo-obronna*, krypt. „PGO”, kier. nauk. Z., Stachowiak, AON, Warszawa 1999.
- Stachowiak Z., *Bezpieczeństwo ekonomiczne*, [w:] *Ekonomika obrony*, pod red. W. Stankiewicza, AON, Warszawa 1994.
- Stachowiak Z., *Bezpieczeństwo żywnościowe Rzeczypospolitej Polskiej na przełomie XX i XXI wieku. Aspekty obronno-ekonomiczne*, AON, Warszawa 1995.
- Stachowiak Z., *Ekonomia. Zarys podstawowych problemów*, Wyższa Szkoła Informatyki Stosowanej i Zarządzania, Warszawa 1998.
- Stachowiak Z., *Narodziny i rozwój europejskiej ekonomiki bezpieczeństwa*, [w:] *Europejska ekonomika bezpieczeństwa*, cz. 2, *Teoria i praktyka*, AON, Warszawa 2000.
- Stachowiak Z., *Polityka gospodarczo-obronna*, AON, Warszawa 1996.
- Stachowiak Z., *Procedury badawcze ekonomicznych dociekań naukowych*, AON, Warszawa 1999.
- Stankiewicz W., *Günter Kirchoff i nowe ujęcie ekonomiki wojskowej*, AON, Warszawa 2002.
- Stankiewicz W., *Historia myśli ekonomicznej*, PWE, Warszawa 1998.
- Stankiewicz W., *Logistyka*, Wydawnictwo MON, Warszawa 1968.
- Stankiewicz W., *Nowe trendy we współczesnej logistyce zachodniej*, AON, Warszawa 1995.
- Sulek M., *Gospodarcze podstawy bezpieczeństwa*, AON, Warszawa 1999.
- Szafran H., *Wsparcie pobytu i działań wojsk sojuszniczych na terytorium Polski (Host Nation Support)*, AON, Warszawa 2000.
- Tymczasowe zasady funkcjonowania systemu zaopatrywania SZ RP*, Zarząd Materiałowy Inspektoratu Logistyki SG WP, Warszawa 1996.
- Tymczasowy modelowy zakres działania RBM*, Inspektorat Logistyki SG WP, Warszawa 1996.
- Wasyłko M., *Logistyka w gospodarce narodowej. Podstawowe problemy makrologistyki*, Wyższa Szkoła Kupiecka, Łódź 1999.
- Wasyłko M., *Zasady logistyki jako determinanty efektywności procesów gospodarczych*, AON, Warszawa 1997.

Wojtczak J., *Polskie cele interoperacyjności logistyki sił zbrojnych w aspekcie doktryny logistycznej NATO*, LOGISTICS '98, t. 2, Polskie Towarzystwo Logistyczne, Poznań 1998.

Wybrane zagadnienia logistyki i ekonomiki wojskowej, pod red. M. Sułka, AON, Warszawa 1996.

Zbiór materiałów z warsztatów roboczych nt. „Wsparcie państwa gospodarza” przeprowadzonych z udziałem ekspertów Królewskich Sił Zbrojnych Holandii, Gdynia 27–29 września 2000 r., MON, Generalny Zarząd Logistyki SG WP, [b.m.] 2000.

C. Artykuły

Chojnacki M., *Przygotowanie wsparcia przez państwo gospodarza. Czy istnieją inne możliwości?*, „Przegląd Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej” 2002, nr 2.

Drażczyk W., *Logistyka sił powietrznych w modelu logistyki środowiskowej sił zbrojnych RP*, „Przegląd Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej” 2002, nr 10.

Koziej S., *Nie można rozpatrywać wojskowych działań NATO w oderwaniu od jego niemilitarnych wysiłków*, „Rzeczpospolita” z 11 maja 1999 r., nr 108.

Nowak E., *System logistyczny wojsk walczących (systematyka pojęć, terminologia, definicje, teoria problemu)*, „Przegląd Kwatermistrzowski” 1992, nr 1.

Płaczek J., *Finansowe uwarunkowania zwiększenia potencjału bojowego sił zbrojnych RP w latach 1998–2002*, „Zeszyty Naukowe AON” 1998, nr 2(31).

Płaczek J., *Podstawowe elementy teorii logistyki NATO*, „Zeszyty Naukowe AON” 1999, nr 4(37).

Płaczek J., Sułek M., *Planowanie gotowości obronnej gospodarki narodowej*, „Zeszyty Naukowe AON” 1994, nr 3(16).

Rycerski W., *Wkład sektora cywilnego w zabezpieczenie operacji sił polskich i NATO w zakresie zabezpieczenia medycznego*, „Wiedza Obronna” 2001, nr 3(198).

Szafran H., *Relacje cywilno-wojskowe wynikające z obowiązków państwa gospodarza*, „Wiedza Obronna” 2001, nr 3(198).

Woś W., *Korzystanie z infrastruktury i terenów cywilnych przez wojska NATO*, „Wiedza Obronna” 2001, nr 3(198).

Zobowiązania i interesy, „Polska Zbrojna” 1999, nr 44 (październik).

WYKAZ SCHEMATÓW

Schemat 1.	
Zasady dotyczące wsparcia działań przez państwo gospodarza	13
Schemat 2.	
Hierarchia dokumentów NATO w zakresie logistycznego wsparcia	22
Schemat 3.	
Etapy procesu planowania HNS.....	37
Schemat 4.	
Algorytm procesu planowania HNS na etapie 1.	39
Schemat 5.	
Algorytm procesu planowania HNS na etapie 2.	41
Schemat 6.	
Algorytm procesu planowania HNS na etapie 3.	44
Schemat 7.	
Algorytm procesu planowania HNS na etapie 4.	47
Schemat 8.	
Algorytm procesu planowania HNS na etapie 5.	49
Schemat 9.	
Hierarchia dokumentu AJP-4.5	55
Schemat 10.	
Cztery wymiary pojęcia „Host Nation Support”	56
Schemat 11.	
Podział rodzajowy logistyki NATO według kryterium funkcjonalnego	59
Schemat 12.	
Rodzaje zabezpieczenia logistycznego	61
Schemat 13.	
Podział stref w procesie wsparcia działań na terytorium Polski.....	63
Schemat 14.	
Bazy materiałowe na obszarze Śląskiego Okręgu Wojskowego	64
Schemat 15.	
System zaopatrywania SZ RP w środki zaopatrzenia w czasie „P”	66
Schemat 16.	
Rola bazy materiałowej w systemie zaopatrywania SZ RP.....	68

Wykaz dokumentów odnoszących się do HNS

AAP-6 PL:	<i>Słownik terminów i definicji NATO</i> , MON, Biuro Wojskowej Służby Normalizacyjnej. Warszawa 2001.
AJP-01(B):	<i>Allied Joint Operations Doctrine</i> (wersja ratyfikacyjna 1)
AJP-01/B:	<i>Połączona doktryna Sojuszu</i> , MON, Biuro Wojskowej Służby Normalizacyjnej, Warszawa 2002.
AJP-3:	<i>Operacje połączone Sojuszu</i> , MON, Biuro Wojskowej Służby Normalizacyjnej, Warszawa 2001.
AJP-4:	<i>Allied Joint Logistic Doctrine</i> (<i>Sojusznicza doktryna połączonej logistyki</i>)
AJP-4.4:	<i>Allied Joint Movement and Transportation Doctrine</i> (<i>Sojuszniczałączona doktryna transportu i ruchu wojsk</i>)
AJP-4.5:	<i>Allied Joint Host Nation Support Doctrine and Procedures</i> (<i>Sojusznicza doktryna i procedury połączonego wsparcia przez państwo gospodarza</i>)
AJP-4.6:	<i>Multinational Joint Logistic Centre Doctrine</i> (<i>Doktryna wielonarodowego połączonego centrum logistycznego</i>)
AJP-4.10:	<i>Allied Joint Medical Support Doctrine</i> (<i>Sojusznicza doktryna połączonego wsparcia medycznego</i>)
ALP-9(C):	<i>Allied Logistic Publication</i> . Stanag 2406: <i>Doktryna logistyczna sił lądowych</i> .
ALP-13: (projekt)	<i>Airforce Logistic Doctrine and Procedures</i> (<i>Logistyczna doktryna i procedury sił powietrznych</i>)
MC 319/1:	<i>NATO Principles and Policies for Logistics</i> (<i>Kierunki działania i zasady funkcjonowania logistyki w NATO</i>)
MC 334/1:	<i>NATO Principles and Policies for Host Nation Support (HNS)</i> (<i>Kierunki i zasady wsparcia przez państwo gospodarza w NATO</i>)
MC 336/1:	<i>Movement and Transportation Concept for NATO</i> (<i>Koncepcja przemieszczania i transportu dla potrzeb NATO</i>)
MC 411:	<i>NATO Civil-Military Co-operation (CIMIC) Policy</i> (<i>Zasady współpracy cywilno-wojskowej NATO</i>)
OP/01:	<i>Doktryna narodowa operacje połączone</i> , MON, Warszawa 2002.
Stanag 2034 LOG:	<i>NATO Standard Procedures for Mutual Logistic Assistance</i> (<i>Sojusznicze procedury transakcji dotyczące zaopatrzenia materialowego wojsk lądowych</i>)
Stanag 2135 LOG:	<i>Procedures for Emergency Logistic Assistance</i> (<i>Procedury wsparcia logistycznego w nagłych sytuacjach</i>)
Stanag 2456 M&T:	<i>Movements and Transport Documents, and Glossary of Terms and Definition</i> (<i>Dokumenty transportu i ruchu ze słownikiem terminów i definicji</i>)

- Stanag 2952 INT: *Procedures for Providing Restricted Areas for NATO Military Aircraft while Military Airfields of other NATO Nations*
(Procedury wydzielania stref ograniczonego ruchu dla samolotów wojskowych NATO podczas wykorzystywania wojskowych lotnisk innych państw NATO)
- Stanag 3113 LOG: *Provision of Support to Visiting Personnel, Aircraft and Vehicles*
(Zapewnienie wsparcia dla przybywającego personelu, samolotów i pojazdów)
- Stanag 3381 LOG: *NATO Standard Procedures for Compensation and Form for Request and Receipt of Support in the Form of Supplies and Services*
(Znormalizowane procedury kompensacyjne NATO oraz formularze zapotrzebowania i potwierdzenia uzyskania wsparcia w postaci dostaw i usług)
- Stanag 3430 ACS: *Aircraft Cross-Servicing Guidelines for Operational Planning (GOP)*
(Wymagania w zakresie wzajemnych usług lotniczych)

Wybrane definicje związane z procesem HNS

Uprawnienia koordynacyjne

Władza nadana dowódcy lub oddzielnie przypisana mu odpowiedzialność w zakresie koordynowania określonych funkcji lub działań angażujących siły dwóch lub więcej krajów albo dowództw, lub też dwóch albo więcej rodzajów sił zbrojnych, albo dwóch lub więcej sił tego samego rodzaju sił zbrojnych. Upoważniony dowódca jest władny żądać konsultacji pomiędzy zaangażowanymi stronami lub ich przedstawicielami. Nie ma on natomiast upoważnienia do wymuszania porozumienia. Utrzymujące się rozbieżności między tymi stronami, powinien próbować rozwiązać drogą negocjacji. W wypadku gdy nie jest on w stanie uzyskać niezbędnego kompromisu, problem powinien przedstawić właściwym władzom.

Uzgodnienia w zakresie HNS (HNSA)

Dokumenty wyszczególniające zakres wsparcia oraz uzgodnienia polityczne, prawne i / lub finansowe dokonane przez władze narodowe i NATO, które są niezbędne do zabezpieczenia HNS na potrzeby operacji i ćwiczeń prowadzonych przez NATO. Dokumenty te mogą obejmować, ale nie tylko, porozumienia ogólne (MOU) i związane z nimi dokumenty niższej rangi, jak uzgodnienia techniczne oraz wdrożeniowe.

Wniosek o zabezpieczenie HNS (HNS REQ)

Pismo lub wiadomość stwierdzające potrzebę dokonania uzgodnień HNS (HNSA) w celu zabezpieczenia wsparcia operacji lub ćwiczeń.

Wspólne uzgodnienia wdrożeniowe (JIA)

Dokument opracowywany po uzgodnieniach technicznych (TA), który określa zobowiązania między stronami w zakresie zabezpieczenia i przyjęcia HNS. Obejmuje on jak najbardziej szczegółową informację w zakresie zgłaszanego i oferowanego wsparcia oraz ściśle lokalne procedury wprowadzania w życie uzgodnień dotyczących wsparcia. Obejmuje również szczegółowe ustalenia co do wzajemnych rozliczeń finansowych.

Porozumienie ogólne (MOU)

Termin ten w kontekście HNS oznacza pisemny dokument nadrzędnie spinający dwu- lub wielostronne uzgodnienia, które wyraża zamiar lub zobowiązania w zakresie wsparcia sojuszniczych sił zbrojnych i innych organizacji. Zwykle jest podpisywane pomiędzy dowództwami strategicznymi oraz państwami wysyłającymi a państwem gospodarzem. Zapewnia wzajemnie uzgodnione podstawy wojskowo-polityczne do wypracowania podporządkowanych mu dokumentów wdrożeniowych.

Dowódca NATO (NATO commander)

Wojskowy dowódca w systemie dowodzenia NATO.

Nota o akcesji (NOA)

Dokument wskazujący na decyzję państwa wysyłającego o jego przystąpieniu do operacji / ćwiczenia oraz o zamiarze wykorzystania HNS na podstawie porozumienia ogólnego w zakresie HNS (HNS MOU), podpisanego między wyznaczonym dowódcą NATO i państwem gospodarzem (HN).

Deklaracja intencji (SOI)

Dokument oznajmujący decyzję państwa wysyłającego o uczestnictwie, na określonych warunkach, w operacji / ćwiczeniu oraz wykorzystania HNS na podstawie podpisanego między wyznaczonym dowódcą NATO i państwem gospodarzem porozumienia ogólnego (HNS MOU).

Zestawienie potrzeb (SOR)

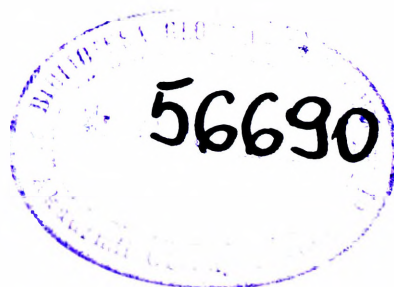
Dokument wyszczególniający siły i sprzęt planowane do rozmieszczenia / rozwinięcia, wraz ze związanymi z tym planem potrzebami w zakresie instalacji, środków materiałowo-technicznych i usług. W miarę posiadanej wiedzy, dokument powinien uwzględniać potencjalne możliwości państwa gospodarza.

Porozumienie o statusie sił zbrojnych (SOFA)

Porozumienie, na mocy którego państwa strony tego porozumienia określają z wyprzedzeniem prawa i obowiązki, przywileje, immunitet oraz instalacje, które siły zbrojne i ich członkowie mają do dyspozycji podczas pobytu na terytorium innego państwa strony porozumienia.

Uzgodnienia techniczne (TA)

Dwustronny lub wielostronny dokument przedstawiony w formie pisemnej, dla określonej operacji lub ćwiczenia. Określa on koncepcję, obowiązki, procedury oraz szczegółowe uregulowania finansowe i prawne w zakresie zabezpieczenia wsparcia państwu wysyłającemu / dowódcy NATO przez państwo gospodarza. TA uzupełniają MOU oraz są pomocne w wypełnieniu treścią wspólnych uzgodnień wdrożeniowych (JIA).

Publikacje

Akademii Obrony Narodowej

do nabycia w Wydziale Wydawniczym AON
al. gen. A. Chruściela 103, bl. 2
00-910 Warszawa, tel. 681 40 55, tel./faks 681 37 52

- H. Binkowski, A. Ciupiński – **Polityka obronna i siły zbrojne partnerów Polski z Grupy Wyszehradzkiej**
- A. Bujak – **Praca w terenie na szczeblach taktycznych według standardów NATO**
- M. Cieślarczyk, P. Krawczyk, Z. Korulczyk – **Poradnik metodyczny autorów prac kwalifikacyjnych**
- M. Cieślarczyk, M. Chojnacki, A. Radomyski – **Współpraca cywilno-wojskowa (CIMIC) w siłach zbrojnych (SP) RP**
- M. Cieślarczyk (red.) – **Metody, techniki i narzędzia badawcze oraz elementy statystyki**
- A. Ciupiński, R. Białoskórski – **Wczesne ostrzeganie i zapobieganie współczesnym konfliktom zbrojnym w strategii Sojuszu Północnoatlantyckiego**
- T. Compa – **Zarządzanie przestrzenią powietrzną**
- J. Czaja – **Stolica apostołska wobec integracji europejskiej**
- K. Czajka – **Użycie artylerii w obronie oddziału**
- P. Daniluk – **Radiostracie pola walki**
- A. Dawidczyk – **Nowe wyzwania, zagrożenia i szanse dla bezpieczeństwa Polski u progu XXI w.**
- **Dowodzenie lotnictwem sił powietrznych w działaniach wojsk lądowych (praca zbiorowa)**
- W. Drączyk – **Logistyka sił powietrznych w działaniach wielonarodowych**
- **Działania (operacje) połączone. Materiały z konferencji naukowej**
- M. Gąska – **Kompetencje organów władzy wykonawczej w dziedzinie obronności państwa i sił zbrojnych**
- M. Gąska, A. Ciupiński – **Międzynarodowe prawo humanitarne**
- A. Glen, W. Marud – **Kontrola przestrzeni powietrznej w czasie kryzysu i wojny**
- J. Gotowała – **Lotnictwo XXI wieku**
- J. Groskrejc – **Antropologiczne i aksjologiczne aspekty edukacji oficerów**
- J. Halik – **Metodyka opracowania pracy magisterskiej i studyjnej**
- M. Huzarski (red.) – **Taktyka ogólna wojsk lądowych**
- K. Jałoszyński – **Terroryzm antyizraelski**
- K. Jałoszyński – **Terroryzm czy terror kryminalny w Polsce?**
- K. Jałoszyński – **Zagrożenie terroryzmem w wybranych krajach Europy Zachodniej oraz w Stanach Zjednoczonych**
- J. Janczak – **Zakłócanie informacyjne**
- Cz. Jarecki – **Użycie wojsk raketowych i artylerii w operacji**
- T. Jemioło – **Globalizacja. Szanse i zagrożenia**
- T. Jemioło, K. Malak (red.) – **Bezpieczeństwo zewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej**
- A. Jóźwiak, Cz. Marcinkowski – **Wybrane problemy współczesnych operacji pokojowych**
- L. Kanarski, P. Gawliczek – **Przywództwo w armiach NATO**
- L. Kanarski, B. Rokicki (red.) – **Teoria i praktyka przywództwa wobec wyzwań edukacyjnych**
- J. Kardas, K. Loranly – **Wybrane problemy bezpieczeństwa i obronności państwa w opiniach pracowników administracji publicznej**
- J. Kardas, K. Loranly – **Instytucjonalizacja przygotowania obronnego kadr administracji**
- C. Kački – **Izrael. Jego wpływ na rozwój sytuacji w regionie Bliskiego Wschodu**
- **Kierowanie mobilnymi systemami łączności wojsk lądowych – część I-III (praca zbiorowa)**
- W. Kitler (red.) – **Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP**
- W. Kitler – **Obrona narodowa III RP. Pojęcie. Organizacja. System (rozprawa habilitacyjna)**
- W. Kitler – **Obrona narodowa w wybranych państwach demokratycznych**
- Z. Klawitter – **Wybrane aspekty systemu dowodzenia brygady zmechanizowanej (pancernej) w działaniach taktycznych**
- Z. Klawitter – **Rola i zadania zespołu wsparcia personalnego na stanowisku dowodzenia BZ/BPanc**
- T. Kochański – **Logistyka międzynarodowa**
- K. Koliński – **Dowodzenie siłami powietrznymi**
- S. Korzeniowski – **Żandarmeria wojskowa**
- M. Koziński – **Umowa offsetowa i inne formy udziału państwa w międzynarodowym obrocie gospodarczym**
- M. Kozub – **Lotnictwo w operacjach połączonych**
- M. Kozub – **Lotnictwo w bojowym poszukiwaniu i ratownictwie**
- J. Kręcikij – **Współczesne kierowanie wojskami. proces dowodzenia**
- J. Kręcikij – **Metodyka pracy sekcji dowodzenia oddziału i związku taktycznego**
- R. Kwecka – **Siły specjalne w kontekście współczesnych zagrożeń**
- R. Kwecka, M. Gryga – **Informacja w walce zbrojnej**
- K. Kubiak – **Transport wojsk i ładunków wojskowych drogą morską przy użyciu statków handlowych**
- L. Łukaszuk – **Międzynarodowe prawo pokoju i bezpieczeństwa**

- L. Łukaszuk – Europejskie prawo pokoju i bezpieczeństwa
- L. Łukaszuk – Dyplomacja współczesna a problemy prawa i bezpieczeństwa międzynarodowego
- T. Majewski – Ankieta i wywiad w badaniach wojskowych
- T. Majewski – Kierownik – dowódca w organizacji
- K. Małak – Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Białorusi
- J. Marczak (red.) – Samoorganizacja społeczeństwa na rzecz bezpieczeństwa powszechnego. Samoobrona powszechna III RP
- M. Marszałek, A. Radomski – Metodyka pracy zespołów funkcjonalnych na SD brygady rakietowej sił powietrznych
- Z. Maślak, K. Kozłowski, P. Krawczyk – Podstawy użycia lotnictwa myśliwskiego
- Z. Maślak – Podstawy teorii informacji obrony powietrznej
- Z. Maślak (oprac.) – Informacje w obronie powietrznej – potrzeby, wymagania, zagrożenia. Materiały z sympozjum nauk.
- J. Michniak (red.) – Projektowanie struktury organizacyjnej dowództwa brygady zmechanizowanej (pancernej)
- G. Nowacki – Informacja w walce zbrojnej. Materiały z sympozjum naukowego
- G. Nowacki – Strategiczne siły jądrowe wybranych państw
- G. Nowacki – Rozpoznanie satelitarne USA i Federacji Rosyjskiej
- G. Nowacki (red.) – Militaryzacja kosmosu
- E. Nowak – Gospodarowanie zasobami majątkowymi
- I. Nowak – Wybrane problemy historii polskiej techniki wojskowej XX wieku. Sprzęt i środki wojsk chemicznych
- M. Obrusiewicz – Wielonarodowe połączone siły zadaniowe CJTF
- J. Pawłowski, A. Ciupiński (red.) – Umiędzynarodowiony konflikt wewnętrzny
- J. Placzek – Ewolucja polskiej myśli obronno-ekonomicznej w latach 1976–2000
- J. Placzek (red.) – Gospodarka obronna Polski w końcu lat dziewięćdziesiątych. Szanse i zagrożenia
- A. Polak – Wybrane zagadnienia obrony wybrzeża w Polsce (1920–2002)
- A. Polak – Teoria grup operacyjnych w polskiej sztuce wojennej okresu międzywojennego
- Prawo w stosunkach międzynarodowych. Wybór dokumentów (praca zbiorowa)
- K. Przeworski – Ewakuacja jako sposób ochrony ludności
- A. Radomski – Zagrożenie śmigłowcowe dywizji zmechanizowanej
- A. Radomski – Metody i treść pracy zespołu OPL na stanowisku dowodzenia dywizji zmechanizowanej
- S. Sadowski – Podstawowe zagadnienia teorii walki zbrojnej
- P. Sienkiewicz – 5 wykładów
- A. Skrabacz – Kobiety w obronie narodowej Polski u progu XXI w.
- J. Skrzyp (red.) – Informator geograficzny o państwach kandydujących do Sojuszu Północnoatlantyckiego
- J. Skrzyp, Z. Lach – Informator geograficzny. Państwa członkowskie NATO
- Z. Skwarek – Powietrzne systemy wczesnego wykrywania i powiadamiania
- Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego (praca zbiorowa)
- Słownik terminów z zakresu psychologii (praca zbiorowa)
- Słownik pojęć sojuszniczej obrony powietrznej – (praca zbiorowa)
- M. Soloducha, P. Malinowski – Użycie artylerii w szczególnych rodzajach działań bojowych
- H. Spustek – Wybrane zagadnienia badań operacyjnych i modelowania liniowego
- Z. Stachowiak – Metodyka i metodologia pisania prac kwalifikacyjnych (licencjackich, magisterskich i podyplomowych)
- Z. Stachowiak, J. Placzek (red.) – Wybrane problemy ekonomiki bezpieczeństwa
- R. Stępień (red.) – Edukacja w wyższych szkołach wojskowych
- M. Strzoda, N. Prusiński – System dowodzenia. Terminologia. Część I
- M. Strzoda (red.) – Wybrane terminy z zakresu dowodzenia i zarządzania
- R. Szpyra – Powietrzna sztuka operacyjna wybranych państw
- B. Szulc, T. Majewski (red.) – Rozwój kompetencji kierowniczych
- E.A. Wesółowska, A. Szeraw (red.) – Patriotyzm – Obronność – Bezpieczeństwo
- J. Wolejszo, Z. Fiolna – Dowodzenie brygadą zmechanizowaną (pancerną) w obronie
- J. Wolejszo – Wybrane aspekty projektowania struktury organizacyjnej zespołu dowodzenia SD brygady zmechaniz.
- J. Wolejszo, Z. Fiolna – Dowodzenie brygadą zmechanizowaną (pancerną) w marszu
- Wojsko wobec polskiego października '56. Rezolucje, uchwały, listy (wybór, wstęp i opracowanie: E. J. Nalepa)
- J. Wojtasik (red.) – Studia z dziejów polskiej techniki wojskowej od XVI do XX wieku
- E. Zablocki – Współczesne siły powietrzne
- S. Zalewski – Służby specjalne w państwie demokratycznym
- Założenia operacyjne do doktryny zasadniczej sił powietrznych – (praca zbiorowa)
- L. Zapala – W rembertowskiej Alma Mater
- W. Zawadzki, T. Majewski, N. Prusiński – Informacyjne uwarunkowania procesu decyzyjnego
- B. Zdrodowski, M. Marszałek – Operacje pozawojenne sił powietrznych
- J. Zielinski (red.) – Podstawowe założenia dydaktyki sztuki operacyjnej
- J. Zuziak – Dzieje Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie 1947–1997

Zamówienia przyjmujemy telefonicznie lub pisemnie

ISBN 83-89423-15-4

AON Wydział
Wydawniczy